

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

mois semof/geno tsonkof
nikolay mizof/hristo vasilef

marksist ahlak

ders kitabı 6

kızılırmak

**MOİS SEMOF, GENO TSONKOF, NİKOLAY MİZOF,
HRİSTO VASİLEF**

MARKSİST AHLAK

**KIZILIRMAK YAYINEVİ
ANKARA — 1979**

Bu kitabın Birinci Bölümü, Sofya Üniversitesi Felsefe Bölümünde Öğretim Üyesi **Mois Semof**, İkinci Bölümü, Bulgaristan Yüksek Parti Okulunda Felsefe doçenti **Geno Tsonkof**, Üçüncü Bölümü, Bulgaristan Bilimler Akademisi Felsefe Enstitüsü Bilim İşçisi **Nikolay Mizof**, Dördüncü Bölümü, Bulgaristan Halk Sağlığı və Sosyal Yardım Bakanlığı Hijiyen Enstitüsü Kıdemli Bilim İşçisi **Boris Yanef** tarafından yazılmış, «Markxist Ethicks, Narodna Prosveta, Sofya 1967» ingilizce baskısından Türkçeye **Ahmet Oktay Tuğcu** tarafından çevrilmiştir.

Basımevi: Gelişim Matbaacılık

Yayınevi : Kızılırmak, Özveren Sok. 6/8,

Demirtepe - ANKARA

EMEKCİLERİN AHLÂK EĞİTİMİ

1. Toplumsal Bilincin Bir Biçimi Olarak Ahlâk

Ahlâk nedir:

İnsanın bellibaşlı özelliklerinden biri de şudur: toplum içinde yaşar, diğer insanlarla belirli bağlantılar, ilişkiler kurar. Bu gibi ilişkiler, sınıflı toplumlardaki sınıflar arasında, aynı sınıftan insanlar arasında, kişiyle bütün toplum, kişiyle vatan, devlet, aile ve üretici kolektif arasında, kişiyle kişi arasında da vardır. Toplumda, sınıfların ve kişilerin davranışları, şu veya bu hareketleri öteki insanları da etkiler. Vatandaşların bazı davranış ve hareketleri, öteki insanlar ve bütün toplum üzerinde olumlu, bazı davranışları da olumsuz etki yapar. Olumlu davranışlara, genellikle iyi davranış, ahlâklı davranış deriz; olumsuz davranışlara da kötü davranış, ahlâksızca davranış, ahlâksızca hareket, ahlâksızlık deriz. Demek oluyor ki, insanlar arasındaki ilişkileri, insanların birbirlerine karşı davranışlarını düzene koyan bir takım dayanıklı ilke ve kuralları vardır. Biz, şu veya bu insanın, şu veya bu hareketi hakkında yargıda bulunurken, işte bu önceden kabul edilmiş kuvvetli ilke ve kurallara dayanırız.

O halde ahlâk, insanlar arasındaki ilişkileri, kişiyle toplum, sınıflar, vatan, devlet ve aile arasındaki ilişkileri ve kişilerin birbirleriyle ilişkilerini düzenliyen ve zamanla değişen davranış ilke ve kurallardır. Biz, gerek kendi

davranışımızı, gerekse başkalarının davranışlarını değerlendiren bu ilke ve kurallara dayanırız.

İnsanların davranışlarını düzenlemek için devlet tarafından yaratılan, devlet egemenliğinin zorlayıcı kuvvetlerine dayanan hukuksal ilke ve normalardan farklı olarak ahlâk, ilke ve kuralları, devlet tarafından meydana getirilmezler, zorlayıcı kuvvetlere değil, kamu oyuna, insanların bilincine kişisel kanılarına ve isteklerine dayanırlar. Ahlâk ilke ve kurallarını bozarlar, devlet organları tarafından cezalandırılmazlar toplum tarafından ayıplanırlar.

Toplumsal bilincin diğer şekilleri gibi, ahlâk ta, toplumun maddi hayat şartlarına, insanların yaşayış tarzına sınıksız bağlıdır, kökleri oradadır. Ahlâki görüşler, toplumun ekonomik düzeninin aynasıdır ve bu düzene bağımlıdır. Ahlâklılık ve ahlâksızlık anlayışı, insanların ekonomik çıkarlarına ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçların karşılanması koşullarına göre değişir. Engelsin belirttiği gibi, insanlar, sınıfsal durumlarına göre pratik hayatta çalışırken, yani üretime ve mal değişimine dayanan ekonomik ilişkileri sırasında, farkında olarak veya olmıyarak ahlâki görüşlerini elde ederler. Bellibaşlı ahlâk kuralları toplumun üstyapısına dahildir, ekonomik bazada (altyapıda) meydana gelen değişikliklerin etkisiyle onlar da değişirler. Bundan dolayı çeşitli devirlerin ahlâk sistemleri de başka başkadır. İdealizm felsefesine göre, kişilerin ahlâkiyle maddi ve mânevi çıkarları arasında hiçbir ilişki yoktur, ahlâk normları, toplumsal faaliyete, insanlara bağımlı değildir, toplum dışı idelerin yarattığıdır. Marksizm, bu görüşü reddeder. Çünkü ahlâk bilinci her şeyden önce hayat anlayışıdır. Ahlâk bilinci ideolojisinin diğer şekillerine, eğitime, öğrenime vs. ye de tesir eder, birbirlerine karşılıklı etkide bulunurlar. Ahlâka en güçlü etkiyi politika, hukuk ve din yapar. Bu toplumsal bilinç şekilleri (yani politika, hukuk ve din) sınıflı toplumda ahlâkın şekillenmesinde çok önemli görev görürler.

Sınıflı toplumda ahlâkın sınıfsal karakteri vardır

Bütün tarihsel gelişme boyunca hiç değişmeyen, olduğu gibi kalan ahlâk ilkeleri yoktur. Ahlâk ilkelerinin Allah tarafından yaratıldığını, hiç değişmeden kaldıklarını, ebedi olduklarını her dönemde ve bütün sınıflar arasında yürürlükte bulunduklarını iddia eden burjuva ideologlarına göre ahlâk «ilâhî emirler» dir, bütün insanlara «özgüdür» ve «insan tabiatı»na uygundur. Bütün bu teoriler bilime aykırı ve gericidir.

Bu gerici görüşleri çürüten marksizm, ahlâkın sınıfsal olduğunu üstyapı karakteri taşıdığını, tarihsel devirlere göre değiştiğini kanıtlamıştır. Marksizm öğretirki, sınıflı toplumda ahlâkın sınıfsal karakteri vardır, antagonistik toplumda egemen sınıfın ahlâkı başkadır, baskı altındaki, sömürülen sınıfın ahlâkı başka. Birbirlerine karşıt sınıfların bulunduğu toplumda tek ahlâk görüşü egemen değildir. İnsanlar, bilerek veya bilmiyerek, sınıfsal durumlarına göre kendi ahlâk görüşlerini yaratırlar. «İyi» ve «kötü», «haklı» ve «haksız», «adaletli» ve «adaletsiz», «namuslu» ve «namussuz» kavramlarına başka başka anlamlar verilir, hattâ birbirine karşı olan sınıflarda bunlar, birbirine aykırı anlam kazanırlar. Çünkü bu kurumlar, antagonistik sınıfların birbirine taban tabana karşıt iktisadi çıkarılarına uygun içerik alırlar. Ahlâk görüşlerinin birbirine karşıt olmasının nedeni de budur.

Kölecilik toplumunda köle insana, konuşan bir âlet, bütün haklardan yoksun bir yaratık gözüyle bakılıyordu. Köleciler onu istediği zaman öldürebilir, işine geldiği zaman satabilirdi. Ve bütün bunlar, köle sahipleri için tamamiyle ahlâki davranışlardı. Çağımızın kapitalist toplumunda emekçileri sömürmek, başka milletleri soymak, istilâ savaşları yapmak, barış içindeki insanları yığınlar halinde öldürmek gibi davranışlar, egemen burjuva sınıfı için tamamiyle ahlâki davranışlardır.

Halbuki kölecilerle burjuvazinin bu ahlâk anlayışlarına karşılık, kölelerle işçi sınıfı, böyle davranışları haksız-

lık, ahlâksızlık saymışlar ve bunlara karşı kahramanca savaşmışlardır. Her türlü sömürücülüğü, milli ve sömürge zulmünü yok etmek, kapitalizmi ortadan kaldırmak, işçi sınıfı için ahlâki ve adaletli bir davranıştır. Bunlarla da kanıtlanılıyor ki, belirli bir toplumun ahlâkı, temel ahlâk ilkelere, o toplumdaki ekonomik düzenin yankısı, aynasıdır.

Bugüne kadar gelip geçmiş bütün sömürücü egemen sınıflar, kendi sınıfsal ahlâklarını, sınıflarüstü, bütün insanlara özgü bir ahlâk olarak göstermeye çalışagelmışlerdir. Bunu onlar, insanın insanı sömürmesini edebileştirmek için yapmışlardır ve yapmaktadırlar.

Marksist etik (ahlâk bilimi), ahlâkın tarihsel, yani değişici bir karakter taşıdığını ve sınıflı toplumda her sınıfın kendisine özgü ahlâka sahip olduğunu ortaya koymakla birlikte, bazı ahlâk norma ve kurallarının bütün tarih boyunca değişmediğini, bütün sınıflarda yürürlükte bulunduğunu, bütün sosyal ekonomik formasyonların ve bütün sınıfların ahlâkında bunların payı olduğunu da kabul etmektedir. Bu norma ve kurallar, çeşitli sosyal grupların, bütün insanların birlikte yaşamalarının ürünüdür. Bunlar, bütün toplumsal kolektifleri hayvan sürülerinden ayrılan ortak özelliklerin ifadeleridir ve tarih boyunca yaratılan kültürün dayanaklarıdır. Lakin bu ahlak normları, bir bütün ve sınıfların korunup gelişmelerinde ikinci derecede öneme haizdirler. Bu yüzden Lenin, bunları, her insan topluluğunun temel kuralları olarak nitelendirmektedir. Örneğin, anababanın çocuklarına, büyüyen çocuklarında yaşanan ana-babalarına saygı göstermek zorunlulukları, türlü afetler sırasında felâkete uğrayanlara, külhanbeylerin tecavüzüne uğrayan bir kadına herkesin yardım etmekle görevli olması, gençlerin yaşlılara saygı göstermeyi borç bilmeleri, etrafı rahatsız etmemek, yolda, tramvayda, sinemalarda, istasyonlarda v.s. yerlerde düzene uymak gibi görevler bu çeşit ahlâk normalarıdır. Böyle genel kurallara riayet etmek, bütün toplumun, bütün sosyal grup ve sınıfların çı-

karınadır. Bunların bozulması ise, sınıfsal durumu ve menfaat ne olursa olsun, her vatandaşın zararındır.

Fakat, bütün insanları kapsıyan bu ahlâk normalarının doğuştan olduğu, hiç değişmediği, toplumun sosyal-ekonomik düzenine asla bağlı bulunmadığı sa sanılmamalıdır. Çünkü bunlar da, diğer bütün ahlâk normaları gibi, tarihsel gelişme sırasında meydana gelir, toplumsal ve ahlâki ilerlemeye uyarak durmadan mükemmelleşirler, sosyalizmde, bunların korunması için çok daha iyi şartlar yaratılır,

Antagonistik sınıflı toplumda egemen ahlâk, ekonomiye egemen olan sınıfın ahlâkıdır. Kapitalist toplumda burjuva ahlâkı egemendir. Bunu kapitalist üretim ilişkileri gerektirir. Çünkü üretim sürecinde burjuva sömürücü durumundadır ve onun sömürücülük ahlâkını doğuran da budur. Burjuva ahlâkı burjuvazinin çıkarlarını yansıtıp savunur. Bu ahlâkın amacı, burjuva egemenliğini kuvvetlendirmek, insanlara özel mülkiyetçilik görüşleriyle alışkanlıklarını, kişisel çıkar sağlama ve zengin olma emellerini, karşılıklı güvensizlik, ilgisizlik, ikiyüzlülük, şüphecilik, egoizm ve yalancılık aşılamaktadır.

Müthiş bir kâr kazanma, doymak bilmiyen ve daha fazla zengin olma hırsı kapitalistlerin en karakteristik özellikleridir. Onların bütün gayretleri, bütün davranışları buna bağlıdır. Çılgınca para kazanmak hırsı, onları, en ağır cinayetleri işlemeye bile sevkeder. Bu uğurda işçilerin kuvvetlerini de gaddarca sömürürler, onları açlık ve sefalete sürüklerler. Bu davranış, burjuva için tamamiyle ahlakidir; çünkü sınırsız kâr getirir.

Kapitalist, her şeyi para ile ölçer. Şeref bile para ile sağlanır. Kapitalist toplumda bir insan ne kadar zenginse, o derecede itibar ve şeref sahibidir. Yoksul insan, sadece küçümsenmeye lâyıktır. Zengin olma hırsı, insanlar arasında düşmanca ilişkiler yaratır. Burjuva toplumunda individualizm ve egoizm egemendir. Herkes yalnız kendini düşünür, başkalarına aldırış etmez. Burjuva ahlâkının te-

mel ilkesi şudur: «Herkes kendisi için, allah herkes için!»

Ambarları zahireyle dolu toprak ağaları, bunları daha pahalı satabilmek için, kuraklık, kıtlık, açlık olmasını isterler. Burjuva doktoru, daha fazla para kazanabilmek için daha fazla ve daha ağır hastaların bulunmasını ister. Burjuva avukat daha fazla kazanabilmek için cinayetlerin, hırsızlıkların, cürümlerin, boşanmaların durmadan artmasını ister. Papaz ve hoca daha fazla insanın ölmesini ister. Bu örnekler alabildiğine çoğaltılabilir. Kapitalist toplumunda birinin felâketi ötekinin para kazanmasını sağlar. O toplumun ve o toplumdaki burjuva ahlâkının en büyük özelliği de budur. Burjuvazi, bu iğrenç ahlâkını bütün topluma aşılımaya çalışır; emekçilerin, özellikle gençlerin bilincini bulandırmak, onları kendisinin emperyalist amaçlarına gözü kapalı birer âlet haline getirebilmek için her çareye başvurur. Kapitalist ülkelerdeki bütün eğitim sisteminin izlediği yol, işte budur. Bunun en açık örneği, Birleşik Amerika Devletleridir.

Bulgaristan burjuvazisi de, özellikle egemenliğinin son yıllarında, burjuva ahlâkını aşılama suretiyle emekçileri daha zahmetsizce sömürmeye çalışıyordu. Dokuz Eylül Devriminden önce Bulgaristan'da küçük burjuva ahlâkı yaygın bir haldeydi. Küçük burjuva ahlâkı da, burjuva ahlkâi ilkelerine dayanır. Fakat daha hafif şekildedir.

Kahraman Bulgaristan Komünist Partisi sayesinde, bulgar burjuvazisi, ülkenin geleceğini temsil eden gençleri başta olmak üzere vatandaşların büyük bir çoğunluğunun ahlâkını bozmayı başaramadı. Burjuva faşist ideolojisi ve ahlâkının kötü yola sevkettiği pek az insanın dışında, ülkede, Partinin, Komsomolun, İşçi Gençler Birliğinin ve Vatan Cephesinin saflarında, proletaryanın ve halkın şanlı dâvasına bağlı onbinlerce işçi, köylü ve aydın yetişip gelişti. Bunların etkisi altında da, faşizmle zehirlenmemiş birçok insan eğitim gördü. BKP nin katnatları altında, leninzm idelerinin etkisiyle gelişen insan-

larımız, halkımızın faşizm ve kapitalizme karşı yürüttüğü savaşın, şimdi de sosyalizm ve komünizm kuruculuğunun ön saflarında savaşmaya hazır yeni tip insanlar olarak yetiştiler.

Burjuvanın ahlâk bozukluğu, emperyalizm devrinde en açık şeklini alır. Kapitalizmin çökmeye başladığı, proleter devriminin yaklaştığı, sosyalist sistemin tesir sahasının genişlediği bu devirde, emperyalist memleketlerdeki egemen sınıf içinde ahlâk krizi derinleşir. Bu kriz, kapitalizmdeki genel ekonomik ve politik krizin yankısıdır. Çağdaş emperyalist burjuvazinin ahlâk düşkünlüğü, saldırgan emperyalist savaşlarında, onun, Afrika, Asya ve Lâtin Amerika'daki milli kurtuluş hareketini ezmek için yürüttüğü savaşlarda, dünyayı bir atom savaşına atmak için yapageldiği provokasyonlarda olanca iğrençliğiyle kendini gösterir.

Emperyalistler, en büyük kârı savaşlar sırasında toplarlar. Bu yüzden, emperyalistlerin en saldırgan çevreleri, yeni bir savaş açmak için her çareye başvururlar. Bu savaşlarda milyonlarca insan ölecekmiş; bu, onları asla ilgilendirmez. Birleşik Ameika'da «kudurgan»ların ideologlarından biri şunları yazmıştır: «Kanaatimce biz, orman kanunlarına dayanarak, total* bir savaşa hazırlanmalıyız. Herkes öldürme sanatını öğrenmelidir. Savaş sadece ordular arasında sınırlandırılmamalıdır. Ben, bakteriyoloji (mikrop) savaşını gaz, atom ve hidrojen bombaları ve kıtalararası roketler kullanılmasını doğru bulmaktayım.» Nitekim amerikalı saldırganlar, kahraman Viyetnamlılara karşı giriştikleri savaşta zehirli maddeler kullanmaktan bile çekinmemişlerdir.

Emperyalizmin ideologları, halk düşmanı politikalarını gerçekleştirmek amacıyla, insanlara, gaddarlık, hainlik aşılama, emekçileri, gençleri her türlü soylu ve insansal duygulardan yoksun bırakmaya çalışmaktadırlar.

Çağımızdaki emperyalistler, en elementar insanlık ilkelerini kabaca ayaklar altına almakta, halklararası hu-

kuk normlarını ve halklararası ilişkilerde yüzyıllardan beri korunmuş olan elementar kuralları çiğnemektedirler. Gazeteler ,bu gibi olaylarla doludur: Geçenlerde «Splendır» adlı İngiliz tankerin motorunda Karaib denizinde bir bozukluk olmuş ve tanker üç gün, imdat beklemiştir. Yakından geçen Batılı devletlerin vapurlarından hiçbiri yardımına gitmemiştir. Çünkü tanker, Kübaya Sovyet petrolü götürüyordu. İngiliz tankerin yanından geçen vapurların sahipleri, Küba etrafındaki ablukayı bozacaklarından ve bu suretle Birleşik Amerika'nın «kara listesine» yazılacaklarından korkuyorlardı.

Batı Almanya vapurlarından biri tankere yaklaşıp durdu. Fakat kaptan, tankerin Küba limanlarından birine gideceğini öğrenince, vapuruna yola devam emrini verdi. Böylece, kazaya uğrayan vapura yardımı gerektiren deniz yasası, Amerikan emperyalizminin saldırganlık politikasına kurban edildi.

2. Komünist ahlâkı nedir

Burjuva filozoflariyle ideologları, işçi sınıfı ve komünist partisini ahlâksızlıkla itham ederler, onların her türlü ahlâkı yadsıdıklarını ileri sürerler.

Yüce Lenin, Komsomolun Üçüncü Kongresinde söylediği tarıfsel nutkunda, bu alçakça yalana gereken cevabı vermiş, şöyle demişti **«Komünist ahlâkı var mı? Komünizmin ahlâk ilkeleri var mı? Elbette var! Zaman zaman, bizim kendimize özgü ahlâkımız bulunmadığını ileri sürüyorlar. Burjuvazi, sık sık biz komünistlerin, her türlü ahlâk kuralını yadsıdığımızı iddia ediyor. Ahlâk kavramını sahteletirmek, işçi ve köylüleri aldatmak için başvurulan usullerden biridir bu.**

Biz, hangi ahlâkı, hangi ahlâk ilkelerini reddediyoruz?

Biz, burjuvazinin övdüğü ahlâkı reddediyoruz. Çünkü o, ahlâk ilkelerini allahın emriymiş gibi gösteriyor. Bizim bu soruna cevabımız belli: allaha inanmıyoruz. Şunu da çok iyi biliyoruz ki, ruhaniler de, toprak ağaları da, burjuva da, sömürücülük çıkarlarını kabul ettirmek için allah na-

mina konuşup durdular.. Biz, böyle insanüstü, sınıflarüstü ahlâk ilkelerini işte böyle kavramları yadsıyoruz. Ve diyoruz ki, bunlar, toprak ağalarıyla kapitalistlerin çıkarları adına, işçi ve köylüleri aldatmak, akıllarını körletmek için söylenmiş yalanlardır.»

Proleter ahlâkının karakteristik özellikleri :

Proleter ahlâkı, daha kapitalizm düzeninde, proletaryanın gelişmesine ve sınıf savaşına uygun şekilde belirip, gelişmeye başlamıştır. Proleter ahlâkının belirişi, ahlâk görüşlerinin ve insan ilişkilerinin gelişmesinde gerçek bir devrimdir. Çünkü o, ahlâk görüşlerinin gelişmesinde basit bir yenilik ve daha yüksek bir aşama değildir, nitelik bakımından yepyeni bir ahlâktır, enilerici, en devrimci sınıfın, proletaryanın ahlâkıdır.

Proletarya, en yüksek ahlâkın, komünist ahlâk idealinin iletkenidir. Marks ve Engels komünist idealini şöyle formüle etmişlerdi : **«Herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre»**. Toplum hayatını temelinden yenileştirmeye ve komünizm temelleri üzerinde yeni baştan kurmaya muktedir yegâne sınıf, proletaryadır. Onun tarihsel görevi de budur. İşçi sınıfının bilinç ve davranışlarında en soylu, en insansı ahlâkın, komünist ahlâkının şekillenmesini sağlayan da, tarihteki görevlerin en soylusu, en insansal olanı işte bu görevdir.

Fakat, sadece derin insansallık, komünist ahlâkının tek özelliği değildir. Komünist ahlâkı, karakteri ve kökeni bakımından sınıfsal olmasına rağmen, milyonlarca ve milyonlarca emekçi insanın, komünizm uğrunda savaşan bütün insanların ahlâkıdır. O, emekçilerin büyük çoğunluğunun düşünce ve amaçlarını kendinden toplar. Komünist ahlâkı, sömürülen ve zulüm gören bütün insanların kurtuluşuna yardım eder, onların çıkarlarını savunur. Bundan dolayı, komünist ahlâk ilkeleri, bütün insanlığa özgüdür, gelecekte bütün insanlık ahlâkının temelidir. Sosyalist devrimden evvelki proleter ahlâkı, her şeyden önce sınıfsal ahlâktır, en başta işçi sınıfının çıkarlarına

hizmet eder, onun kuvvetlerini, devrim yolu ile kapitalizmi devirme savaşlarına seferber eder. Yüksek ahlâki değerlerin yardımıyla, en yüksek sosyal düzenin, komünizmin gerçekleştirilmesi savaşına hizmet ettiği için, proleter ahlâki en yüksek ahlâktır.

Komünizm mücadelesi, komünist ahlâkına devrimci bir özellik verir. Onun, aktif bir ahlâk olması da, devrimci oluşundadır. Komünist ahlâki, hem normalarına sıkı sıkıya uyulmasını, hem de karakterine karşıt olan her şeyle amansızca savaşılmasını gerektirir. Marksizm, siyasal ve ahlâksal kusurlara pasif ve ilgisiz davranılmasına karşıdır. En başta, işçi sınıfının ve komünizmin düşmanlarına, burjuva politikasını, burjuva ahlâkını yayanlara amansızca davranılmasını ister. Komünist ahlâkının en önemli ilkelereinden biri de budur.

Komünist ahlâkının bellibaşlı elemanları, proletaryanın daha sınıf olarak şekillenmesi sırasında, maddî hayatının yansıması şeklinde kendiliğinden belirmeye başlamıştır. Proletaryanın bilinçli olarak sınıf savaşına girişmesinden, marksizmin yaratılmasından ve ilk proleter partilerinin kurulmasından sonra da, sosyalist bilinç ve ahlâkının işçi hareketine örgütlü ve sistemli olarak aşılanması dönemine girilmiştir.

Proletarya, kapitalist toplumundaki savaşçıların öncüsüdür, kapitalizmin mezarını kazın kuvvettir, aynı zamanda, tarihte görülmemiş yepyeni bir toplumun, sınıfsız komünizm toplumunun yaratıcısıdır. Bütün bunlar, onun yüksek değerlerde ahlâki özelliklere sahip olmasını gerektirmektedir. Öyle ahlâki özelliklere sahip olmalı ki, bunlar, onun yüce tarihsel görevini gerçekleştirmesine yardım etmeli, bütün sömürülen insanları kendi etrafında toplayıp birleştirmesini ve kapitalizmle savaşta, bütün emekçilerin otoriteli yönetmeni haline gelmesini kolaylaştırmalıdır. Proletarya, bu tarihsel ödevini yalnız kapitalizm ve sömürücülüğün korunmasına yarıyan eski ahlâkla, küçük burjuva bilinci ve ahlâkiyle gerçekleştiremez. Yeni görevler,

yeni mânevi silâh, yeni bilinç, yeni ahlâk istemektedir. Bu yüzden, komünist Partisinin yönetiminde burjuvaziye karşı yapılan çetin sınıf savaşı sırasında, işçi sınıfında şöyle yüksek ahlâki özellikler şekillenir yoldaşça dayanışma ve yardımlaşma, emekçi halka sadakat, örgütlü, disiplinli, dayanıklı, azimli ve namuslu oluş, kadına saygı v.s.

Proleter ahlâkının en üstün özellikleri de, işçi sınıfının sınıf savaşını desteklemesi, sömürücülere karşı nefreti, devrimcilik cesaret ve yılmazlığını kuvvetlendirmesidir. Bu yüzden onun proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü sınıf savaşında rolü pek önemlidir. Kapitalizm şartlarında, yüksek toplumsal sınıf bilinci, komünist dünya görüşü ve komünist ahlâkı, toplumu devrim yolu ile yenileştirme savaşının kudretli teşvik motifleridir.

Bunlar işçilere ve diğer emekçilere, en büyük güçlüklerle dayanma kuvveti verir. Proleter ahlâkının temel ilkeleri, devrim hazırlıklarıyla, kapitalizmi yıkma, sosyalizm ve komünizmi kurma savaşıyla sıkı sıkıya bağlıdır.

Komünist ahlâkı ve bu ahlâkın ilkeleri, dogma değildir. Bunlar, emekçilerin çözmekte oldukları somut görevlere göre değişirler. Sosyalist devrimin zaferinden, proletarya diktatöryası kurulduktan ve kapitalizm yok edildikten sonra, işçi sınıfı ve diğer emekçiler, yeni yeni görevlerle yüz yüze gelirler. Bu yeni ödevler, sosyalist egemenliğin kuvvetlendirilmesi, memleketin savunması, halk iktisadiyatının düzene sokulması ve sosyalizmin kurulmasıyla ilgilidir.

Devrimden sonraki politik ve ekonomik koşullar içinde ve yeni görevlerin çözülmesi sırasında komünist ahlâkının yeni ilkeleri belirir. Böylece, yukarıda saydığımız proleter ahlâkı ilkelerine yenileri eklenir. Örneğin, emeğe ve toplumsal mülkiyete sosyalistce davranış ilkeleri ve benzerleri, bu yeni ilkelerdendir. Sosyalizm kuruculuğu gelişip genişledikçe kolektivizm, hümanizm, vatanseverlik, enternasyonalizm, arkadaşlık, yüksek ilke sahibi oluş, dürüstlük, açık kalblilik, alçak gönüllülük, nezaket, yardıma

koşma ve benzeri gibi komünist ahlâk ilkeleri yaygın hal alır.

Buraya kadar söylediklerimizden de açıkça anlaşılıyor ki, proleter, sosyalist ve komünist ahlâkları arasında esaslı bir ayrıntı yoktur. Her üçü de, işçi sınıfının, toplumu yenileştirme ve komünizm toplumunu geliştirme uğrunda yürüttüğü savaşın üç devresine uygun tek ahlâktır.

Gerek Bulgaristanda gerekse diğer sosyalist ülkelerin şimdiki gelişme dönemlerinde komünist ahlâkının ikinci aşaması olan sosyalist ahlâkı yaygındır. Onun en önemli ilkeleri SBKP Programının, «Komünizm kurucusunun ahlâk kodeksi» bölümünde formüle edilmiştir. Bu kodeks, aşağıdaki ahlâk ilkelerini içermektedir :

— Komünizm dâvasına bağlılık : sosyalist vatani ve sosyalist ülkeleri sevmek;

— toplumun refahı için canla başla çalışmak : işle-meyen dişlemez;

— toplumsal mülkiyeti koruyup çoğaltmak : herkese kaygı göstermek;

— yüksek toplumsal görev bilinci sahibi olmak : toplumun çıkarlarını bozanlara amansız davranmak;

— kolektivizin ve arkadaşça yardımlaşmak birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz için;

— insanlar arasında insanca ilişkiler ve karşılıklı saygı : insan, insanın dostu, arkadaşı ve kardeşidir;

— gerek toplumda, gerekse özel yaşayışta dürüstlük, doğruluk, ahlaki temizlik ve alçak gönüllülük;

— ailede karşılıklı saygı, çocukların terbiyesine kaygı;

— haksızlıklara, parazitliğe, namussuzluğa, kariyerizme, açgözlülüğe amansız davranmak;

— SSCB nin bütün halkları arasında dostluk ve kardeşlik; milli ve ırki düşmanlıklara amansız davranmak;

— komünizmin, barış dâvasının ve halkların özgürlüklerinin düşmanlarına amansız davranmak;

— bütün ülkelerin emekçileriyle, bütün halklarla kardeşçe dayanışma.

Ahlâk kodeksi, sosyalist toplumundaki hayatın en önemli yönlerini yansıtmaktadır. Bu ilkeler, yeni insanların yaşayışlarından çıkarılmıştır ve yarınki bütün insanların ahlâklarının nasıl olacağını göstermektedir. Bu bakımdan ahlâk kodeksi, komünist ahlâkının gelişmesinde yeni bir aşamadır ve komünist ahlâkı eğitiminin ödevlerini belirtmektedir. Ahlâk kodeksiyle silâhlanmış olan sosyalist ülkeler komünizm toplumunu tamamiyle kurma yolunda büyük başarılar kazanmaktadır.

3. Ahlâk Eğitimi ve Komünizm Kuruculuğundaki Rolü **Ahlâk eğitiminin özelliği ve görevleri**

Sübjektif faktörün belirli bir amaçla ve plânlı, sistemli olarak insanların ahlâki bilincine ve davranışlarına tesir etmesine, insan kişiliğine metotlu olarak şu veya bu derecede ahlâkî görüşler, duygular, özellikler, aşılmasına ve alışkanlıklar yaratılmasına ahlâk eğitimi deriz. Bu dolaşık bir süreçtir, Kendi kendini eğitmek yani şu veya bu kişinin, kendisinde belirli bir ahlâk yaratmak için bilinçli ve sistemli olarak kendi üzerinde çalışması, ahlâk eğitiminin önemli bir bölümüdür.

Ahlâk eğitimi, toplumun yaşayış ve gelişmesinde pek büyük bir rol oynar. Bütün tarihsel dönemlerde var olan ahlâk eğitimi toplumsal bir olaydır ve üstyapı karakterine sahiptir. Somut içeriği biçim ve metotları, insanlar arasındaki sosyal-ekonomik ilişkilere uygundur. Sınıflı toplumda ahlâk eğitiminin sınıfsal karakteri vardır ve bu sınıfsal özellik, egemen sınıfın çıkarları ve politikası ile belirlenir.

Ahlâk eğitimi, özel kişiler tarafından, yani eğitimciler, toplumsal örgütler, devlet daireleri ve eğitilmiş emekçiler tarafından gerçekleştirilir. Her vatandaş, şu veya bu biçimde ve derecede, hem eğitilir hem de eğitir. Ahlâk eğitiminin semeresi, kişinin mânevi hazırlık derecesine ve ahlâki gelişme düzenine bir hayli bağlıdır. Ahlâk

eğitiminin yararlı olabilmesi için, kişilerin mânevi güçlerini, o zamana kadar benimsemiş oldukları ahlâk bilgilerini, ahlâki görüş ve niteliklerini iyi bilmek lâzımdır. Bu da kolay bir iş değildir. Bundan dolayı ahlâk eğitimi ve diğer bütün eğitim işleri, insan faaliyetinin en karmaşık, en güç bir alanıdır.

Ahlâk eğitimi kelimenin geniş anlamıyla, insanlarda ahlâk görüşleri, duygular, alışkanlıklar ve pratik davranışlar yaratılmasında en önemli rol oynayan faktörlerden biridir. İnsanların sosyalist ahlâklı kişiler haline getirilmesinde, objektif faktörden ve toplumu sosyalist temeller üzerinde yeni baştan kurma işine pratik olarak katılışlardan sonra en önemli rolü ahlâk eğitimi oynar. Sosyalist toplumda ahlâk eğitiminin temel görevi, komünizm kurucusunun halâk kodeksi ilkelerini uygulamaktır.

Ahlâk eğitimi, bütün komünist eğitim sisteminde, şimdi, merkezî yeri almaktadır. Büyük bir önemi vardır. Çünkü, komünizme geçiş sürecinde, toplumun hayatında ahlâk ilkelerinin rolü gitgide artmaktadır. Komünist ahlâkının kökleştirilmesi işi, komünist dünya görüşü ile doğa ve toplum hakkındaki marksizm-leninizm görüşlerinin aşılması işine sıkı sıkıya bağlıdır. Komünist eğitimi karakteri itibariyle, dinî ahlâka olduğu gibi, dinî dünya görüşüne de taban tabana karşıttır. Komünist ahlâkı, etrafımızdaki ortam hakkında bilime aykırı, yanlış tasavvurlar veren idealistik dünya görüşü ile her türlü mistik ve gerici kara görüşlerle asla bağdaşamaz. En ilerici ahlâki görüş ve özelliklerin iletkeni olan yeni insanların, dinî idelelere inanmaları, dinî ibadetle uğraşmaları imkânsızdır. Ahlâk eğitimi süreci, ancak, bilimsel-ateistik dünya görüşünün yaratılması ve dinî hurafelerin, bâtil inançların ortadan kaldırılması için çalışılan yerlerde normal yürüyebilir. Gerçek mutluluğa allahtan değil, yalnız ve yalnız kendi emeğimizle kavuşulabileceğine inandığımız zaman bu bilincimiz, erişilmez bir maddi kuvvet haline gelir. Bilimsel, marksis-leninist dünya görüşü, insanları,

yalnız din ahlâkından değil, aynı zamanda her türlü ahlâksızlıklardan koruyan yaman bir kalkandır.

Halka ahlâk eğitimi verme işi, estetik eğitimi verilmesi işiyle sıkı sıkıya bağlıdır. İnsanlar, tabiatı, toplum hayatında ve güzel sanatlardaki güzeli anlamaya, sevmeye, benimseyip değerlendirmeye çalışırken, daha iyi daha ahlâklı olurlar. Ahlâk eğitimiyle estetik eğitimi arasında sıkı bir bağlantı bulunmasının bellibaşlı sebebi iyi ile güzel arasındaki birliktir. Güzel sanatlar, emekçilerin ahlâk eğitiminde pek büyük rol oynar. Bu yüzden de ahlâk görüşleriyle davranışlarının insanlara, aşılmasında estetik eğitiminin önemi büyüktür. İlerici sanat eserleri, insanlar üzerinde kuvvetli ahlâki tesirler yaratır, onları mânen zenginleştirir, daha kültürlü, daha erdemli yapar.

Emekçilere, özellikle yeni kuşağa ahlâk eğitimi verilmesinde beden eğitiminin de rolü tesiri vardır. Sosyalizmde alabildiğine gelişen beden eğitimi, insan karakterinde, disiplinli, örgütcü ve dayanıklı oluş, kuvvetli irade cesaret ve benzeri gibi ahlâki özellikler yaratır.

Ahlâk eğitimi, komünizm eğitiminin öteki bölümleriyle de sıkı bağlantı halindedir. Ahlâk temizliği, mânevi zenginlik ve beden mükemmelliği yeni insanda tam birleşim halinde ahenkleşir. Komünizm kurucusunun ahlâk kodeksi ilkelerini benimsemek ve estetik kültüre sahip olmak, yüksek ahlâklılığın en elementar şartlarıdır. Sayıları az da olsa, bazı insanlar, ahlâk kurallarını bilmedikleri için bozarlar; bazıları da komünist ahlâk kurallarını bilirler, fakat iyiyi, kötüyü ayırt edemedikleri için doğru yolu bulamazlar.

Olumsuz (kötü) davranışları sadece açgözlülük, çıkarıcılık ve kötü niyet doğurmaz. Bunlardan başka acemilik, genel kültür noksanlığı da olumsuz davranışlara yolaçar. Çünkü böyleleri bilgisizlik, anlayışsızlık, acemilik yüzünden bazı şeyleri doğru olarak değerlendiremezler. Emekçilere sağlam komünizm eğitimi verebilmek

için, ahlâk sorunları üzerindeki bilgisizliğe tamamiyle son vermek, ahlâkî olayların küçük burjuva esnafılığı ile yorumlanması olanaklarını ortadan kaldırmak, ahlâk hakkındaki oportünistçe, sekterce, bilime aykırı, bayağı tasavvurları çürütüp etkisiz bırakmak gerekir.

Ahlâk sorunlarıyla ilgili bilgiler öğrenilip benimsendikten sonra, ahlâk görüşleri kökleşir ve her emekçinin kişisel inançları haline gelirler. Ahlâk eğitiminin ikinci ana görevi de budur. Komünist ahlâkîyle ilgili bilgiler, iyice anlaşılıp benimsenmeden, yani derin bir inanç haline gelmeden, kişinin hayatında, pratik davranışlarında yön gösterici bir rol oynayamazlar. Ahlâkî inanç kavramı, ahlâkî görüş kavramından daha geniştir. Çünkü ahlâk duygusunu da içine alır. Heyecan, inancı daha fazla derinleştirip kuvvetlendirir.

Yeni ahlâkî inanç yaratmak, komünist ahlâk eğitiminin en önemli bir aşaması olmasına rağmen, son amacı değildir. Ahlâk eğitiminin görece son amacı, komünist ahlâk inançlarından çoğunu, insanda, onun karakterinde alışkanlık haline getirmektir. Alışkanlık, ahlâkî görüş ve duyguları kuvvetlendirir, insana hareket tarzını bildiren bir iş ses haline gelir. Alışkanlık hareketleri, hiçbir kararsızlığa düşmeden, nasıl hareket edeyim diye uzun uzun düşünmeden yapılır. Çünkü alışkanlık, yapılacak hareketin vereceği sonucun öngörülmesine olanak verir. Bu öngörülük, kişisel tecrübeler ve iyice kuvvetlenip kökleşmiş olan ahlâkî inanca dayanır.

Komünist ahlâk kuralları durmadan alışkanlık halini alırlar. Bu, komünizm toplumunun ahlâkî gelişmesinin bir yasasıdır. Komünizm toplumu tamamiyle kurulduktan sonra ise, ahlak kurallarının büyük çoğunluğu, alışkanlık derecesine yükselecektir. O zaman insanlar, yalnız en elementar toplu yaşayış kurallarını değil, aynı zamanda komünist ahlâkının en karmaşık kurallarını bile tereddütsüzce koruyacaktır. Topum yararına çıışmak, toplumsal çıkarlara ve emekçilere candan kaygı göstermek, top-

lumsal görevlerin çözümüne katılmak, bir alışkanlık ve hayatî ihtiyaç halini alacaktır.

Buraya kadar söylenenlerden şu sonuç çıkmaktadır : komünizmde bütün ahlâk kuralları, alışkanlık derecesine yükselir. Ahlâk kurallarının alışkanlık haline gelebilmesi için sık sık tekraranmaları lâzımdır. Fakat, bilindiği üzere, bütün ahlâk kuralları sık sık tekraranamaz. Bazılarına insanların hayatında pek seyrek rastlanır. Örneğin halkın özgürlüğü uğrunda büyük kahramanlıklar, özveriler seyrek hallerdir. Bunlar, alışkanlık durumuna gelemeler. Lâkin komünizm toplumunda insanlar buna karşılık, başka türden öyle ahlâk problemleriyle karşılaşacaklardır ki, komünizm toplumunun ahlâk kodeksi ilkelere en doğru şekilde uygulayabilmek için, çok esaslı analizler, sentezler, karşılaştırmalar ve saireler yapmak zorunda kalacaklardır.

Ahlâk görüşleri, ahlâkî duygu ve alışkanlıklarla ahlâkî davranışlar arasında birlik olması gerekir. Ahlâk eğitiminde bunun son derecede büyük önemi vardır. Bu bakımdan, SBKP Programının şu yargısını daima gözönünde bulundurmalıyız : her insanın davranışlarında, her kolektifin ve bütün örgütlerin faaliyetinde komünizm ideleri, komünizm kuruculuğu çalışmalarına organik şekilde kaynaşmalıdır. Uyumlu bir ahlâkî gelişmeye kavuşmuş olan bir insan, derin bilgili, yüksek bilinçli, iyi ahlâkî davranışlı bir kişidir.

Bulgaristanda ahlâk eğitimi :

Bulgaristanda komünist ahlâk eğitimi alanında bir hayli başarılar ulaşılmıştır. Emekçilerimizden bir kısmına, BKP tarafından, daha kapitalizm döneminde komünist ahlâk eğitimi verilmeye başlamıştır. Yüksek ahlâk bilinci, halkın kapitalizm ve faşizme karşı yürüttüğü savaşlarda büyük bir rol oynamıştır. Fakat bütün işçilere, bütün köylülere ve aydınlara komünist ahlâk aşılanması için gereken en iyi koşullar 9 Eylül 1944 Halk Zaferinden sonra yaratılmıştır.

Ülkede sosyalist düzen, yeni toplumun kurucusu olan yeni sosyalizm insanını genel çizgileriyle yaratmış bulunmaktadır. İnsanların büyük bir kısmı, burjuva ve küçük burjuva ahlâkından kökten kurtulmuştur. Bunlar artık, sosyalist ahlâkın isteklerinden bir çoğuna uyarak yaşamaktadır. Todor Jivkof yoldaş bu konuda şöyle demiştir : «Fakat, çok haklı olarak diyebiliriz ki, sosyalist toplum düzenimizin en büyük kazancı, sosyalizm zaferinin en büyük semeresi, yeni insanların yaratılmasıdır. Bu yeni insanlar, Komünist Partisinin büyük plânlarını gerçekleştirme mücadelesine yüksek bir bilinçle ve komünizm idelerinin doğruluğuna bütün kalbleriyle, yaratıcılık ve cesaretle katılmaktadırlar.»*

Lâkin Bulgaristana komünizm eğitimi süreci dümdüz bir yolda kayar gibi geçmemiştir ve geçmemektedir. Birçok güçlük ve engellerle karşılaşmakta ve bunlar, onun hızlı ilerlemesine imkân vermemektedirler. Komünist ahlâkının geniş ölçüdeki hamlelerini, öncelikle, ağır ağır ölüme giden burjuva ve küçük burjuva ahlâkının kalıntıları kösteklemektedir. Sosyalist toplumdaki ahlâki düzelmeyi zorlaştıran diğer bir engel de kapitalizmin, sosyalist ekonomiye bıraktığı kötü miraslardır. Örneğin, üretici kuvvetlerin az gelişmiş olması, toplumsal zenginliğin yetersizliği, sosyal ve mülkiyet eşitsizliklerinin kalıntıları, beden emeği ile akıl emeği arasındaki büyük farklar ve benzerleri, hep kapitalizmin bıraktığı kötü miraslardır. Kişiyi putlaştırma devresinde sosyalizm ilkelerinin çiğnenmesi parti işlerinde, devlet organlarında ve diğer örgütlerde yapılan büyük hatalar da, halka komünizm eğitimi verilmesi savaşımını bir hayli zayıflatmıştır. İktidardan atılan eski burjuvanın ve onlara yakın olanların kalıntıları da, komünist eğitimi sürecini zorlaştırmaktadırlar. Diğer taraftan, kapitalist dünyasından gelen ideolo-

---

* «Rabotniçesko Delo» gazetesi, 14 Temmuz 1964.

jik etkiler de, topluma ahlâksızlık tohumları saçmaktadır.

Sosyalist ahlâk devrimini güçleştiren daha başka objektif ve sübjektif engeller vardır. Fakat şunu da önemle belirtmeliyiz ki, bu engeller ve kusurlar, zorluk çıkar-malarına rağmen, Bulgar halkına komünizm ahlâkını aşılama sürecini durduracak kuvvette değildirler. Netekim, bu yolda büyük başarılarla ulaşılmıştır. İyi ama, bu başarılar geçmişten kalan ahlâk kalıntılarının görülmesine engel olmamalıdır. Bu kalıntılar, bir hayli olumsuz, gerici ve zararlı rol oynamaktadır. Bu yüzden sınırlandırılması ve sonra tamamıyla yok edilmesi için daha sistemli, daha çetin bir mücadele yürütülmesi lâzımdır. Emekçilere komünist ahlâkı verilmesinin ikinci dönemine, yani komünizm toplumu insanlarını yetiştirme dönemine ancak bu suretle geçebiliriz. Bu dönem de uzak değildir. Parti, yaratılmakta olan şartlara uygun olarak bu görevi artık önümüze koymuş bulunmaktadır. BKP MK nin, Partinin VIII kongresinde okunan hesap verme raporunda bu konuda şöyle denmektedir :

«Memleketimiz, henüz sosyalizm kuruculuğu döneminde bulunmasına rağmen, emekçilerin, özellikle genç neslin komünist ahlâkiyle eğitilmesi hayatî bir ihtiyaç halini almaktadır.»

4. Sosyalizm ve Komünizm Kurucularının Ahlâk Eğitimi Faktörleri, Araç ve Yöntemleri:

Komünist ahlâkı ilkelerinin aşılmasında faydalanan faktörler, araçlar ve yöntemler, bundan sonraki bölümlerde yerleri geldikçe inceden inceye izah edilecektir. Burada, komünist ahlâkı eğitimiyle ilgili görevlerin çözümüne yardımcı dokunacak faktör, araç ve yöntemlerden genel çizgileriyle bahsedeceğiz.

Ahlâk eğitiminin objektif ve sübjektif faktörleri

Sosyalist ahlâk devriminin tamamlanabilmesi ve komünizm toplumu insanının yeni ahlâk sahibi olabilmesi için, ilkönce sosyalist toplum hayatının iyice gelişmiş ol-

ması lâzımdır. Daha açık bir deyimle, bir taraftan, sosyalist üretim ilişkileri mükemmelleşecek ve bu ilişkilerde komünizm elemanları genişleyecektir, öteyandan da, üretici kuvvetler, emek verimliliği ve bütün toplumsal üretim bir hayli gelişip artacak, emeçilerin maddi durumu daha fazla iyileşecektir.

Sosyal ve mülkiyet eşitsizliklerini azaltmak, emek ücretlerinin ödenmesinde ve maddi nimetlerin bölüştürülmesinde daha büyük bir adalet sağlamak amacıyla BKP Merkez Komitesinin aldığı tedbirler, bu alanda önemli roller oynar.

Teknik alanda durmadan ilerlemek, beden emeğiyle akıl emeği, sanayi ile köy ekonomisi, ağır işle hafif iş, şehirle köy arasındaki bellibaşlı farkları azaltmak için yürütülen savaşım, yeni insan yaratma süreci üzerinde olumlu etkiler yapar.

Sosyalizm ilkelerinin çiğnenmesine karşı, Parti, devlet ve ekonomi işlerindeki hata ve kusurları sınırlandırıp ortadan kaldırmak için verilen savaşım, vatandaşların, sosyalist bilinçlerinin daha fazla geliştirip gitgide komünist bilinci düzeyine yükseltilmesinde pek büyük rol oynar.

Yine bu amaçla, Partinin, devletin ve toplumsal örgütlerin kişiyi putlaştırma dönemindeki iş ve yönetim stil ve yöntemleri kalıntılarını tamamiyle ortadan kaldırmak için çalışmalar, mutlak bir zorunluktur. Çünkü, kişinin putlaştırılması ve o dönemdeki komünizme aykırı yöntemler, emekçilere komünist ahlâkı verilmesi işine büyük zararlar getirmişlerdir. Bu iş ve yönetim yöntemleri, gerek burjuva ahlâkının, gerekse sosyalizme aykırı diğer ahlâkların kalıntılarını uzun zaman beslemişler ve onlardaki gibi ahlâka karşıt görüşler türetmişlerdir.

Kişiyi putlaştırma döneminin yarattığı bozuk koşullar içinde kibirlilik, çokbilmişlik, ilkesizlik, makam ve mevkiyi kötüye kullanma, yalnız kendi rahatını dürünmek v. s. v. s. gibi kötü belirtiler ayrıık otları gibi etrafı kaplıyordu. Bundan dolayı, kişiyi putlaştırma devresine özgü iş ve yöne-

tim sitil ve yöntemlerinin kalıntılarının tamamiyle yok edilmesi için verilen savaşın emekçilere komünist eğitimi verilmesi süreci üzerine fevkalâde elverişli etkiler yapmaktadır. Ve bu savaşım mutlaka başarıyla sona erdirilmelidir.

Sosyalizmde durmaksızın genişliyen demokrasi de, emekçilerin eğitiminde rol oynar. Öte yandan, toplumsal görevlerin çözümüne emekçileri geniş ölçüde katmamak suretiyle demokrasi kısıtlanır ve demokrasi yerine merkezizcilik kuvvetlendirilirse, bu da, ahlâk eğitimi üzerine olumsuz tesirler yapar. Sosyalist demokrasi, milli ve sosyal baskıyı ortadan kaldırır, emekçilerin kuvvetlerini canlandırıp harekete geçirir. Bulgaristanda emek insanları egemen güçtür, devlet idaresine, yeni hayat kuruculuğuna en önemli görevlerin çözümü ve gerçekleştirilmesine doğrudan doğruya katılırlar. Sosyalist demokrasi, vatandaşlara özgürlük sağlar, özgürlük de onların toplumsal sorunlar karşısındaki sorumluluk duygularını yükseltir. Özgürlük yoksa, sorumluluk bilinci de olamaz. Sosyalist demokrasi ne derecede mükemmelleşirse, emekçilerin memleket yönetimine katılmaları imkânı ne oranda genişletilirse, onların sorumluluk duyguları da o derecede gelişir, yükselme emelleri o oranda kuvvetlenir.

BKP ve Hükümet, emekçilerin, kendi emeklerinin ürünü ile maddi çıkar bağlarını kuvvetlendirmeye dair Leninizm ilkesine sıkı sıkıya uyulması için savaşım vermektedir. Bu amaçla, bu ilkenin sosyalist bir ilke olduğu iyice izah edilmeli, sosyalist maddi çıkar ilkesiyle kapitalizmdeki kâr peşinde koşma ilkesi arasındaki farklar açığa çıkarılmalı, kişisel maddi çıkarla toplumsal çıkarlar arasındaki sıkı bağlantı örneklerle ortaya konmalıdır. Ancak toplumsal çıkarlarla uyum sağlanan kişisel maddi çıkar ahlâkidir. Birçok işçi kooperatifi köylü ve aydın, bu meseleyi iyi anlamadıkları için veya açgözlülük yüzünden, kişisel maddî çıkar ilkesini çiğnemektedirler. Bunun önünü almak için, meseleyi geniş ölçüde izah etmek lâzımdır.

Diğer taraftan, emekle ilgili mânevi neden ve dürtünün rolü de küçümsenmemelidir. Maddi neden ve dürtülerle mânevi neden ve dürtüler birleştirilip kaynaştırılmalıdır. Maddi menfaat prensibiyle emeğin mânevi sebepleri ve toplumun menfaatlerini koruma bilinci arasında kuvvetli bağlar kurulmalı, eğitimin bu yönüne önem verilmelidir.

Ahlâk eğitiminin araç ve yöntemleri

Yukardaki izahlarımızdan da anlaşıdığı üzere, insanlarda ahlâkî bilinç ve davranışların meydana getirilmesinde, toplum hayatından ve onun bazı elemanlarından başka rolü olan önemli faktörler de vardır. Devrim hareketleri, bunlardan biridir. Marksizm klâsikleri, son derecede kudretli bir eğitim aracı olan devrim pratiğine büyük önem vermişlerdir.

İnsanın toplumsal hayatın bütün sektörlerine ve yeni hayat kuruculuğuna doğrudan doğruya katılması, yeni ahlâk kazanmasında pek büyük çözümleyici bir rol oynar. Bundan dolayı, sosyalist ülkelerde sübjektif faktör, sosyalizm kuruculuğu görevlerinin çözümüne bütün emekçilerin, bütün gençliğin katılmasını sağlamak için çalışır. Çünkü, insanın ahlâki görüşleri, duygu ve alışkanlıkları, topluma, toplumun çıkarlarına, yurduna, diğer halklara emeğe ve saireye karşı tutum ve davranışları, öncelikle devrimci kuruculuk pratiği sırasında şekillenir. Toplum hayatından uzak kalmak, kişiyi manen yoksullaştırır. Böylesi, kendilerine ait aşağılık duyguları içinde boğulup kalırlar, «adam sende»ci olurlar, sosyal meselelere ilgi duymazlar, yüksek değerde kişilik kazanamazlar.

Emek, maddi ve mânevi nimetler üretimi, sosyal faaliyetin en önemli alanıdır. Bu yüzden emek, en kuvvetli eğitim aracıdır. Sosyalizmde emek eğitiminin rolü alabildiğine artar. Sosyalizmde herkes hem kendisi, hem de toplum için çalışır. Emek ürünleri onu yaratanların eline geçtiği, yaratanlarının çıkarına kullanıldığı için, emeğin

eğitsel etkisi kat kat kuvvetlenir. Sosyalist ülkelerde öğretim ve eğitim sisteminin temelinden değiştirilip, emek üretimine sıkı sıkıya bağlanmasının ana nedeni de budur. Eğitim işlerinde elde edilen tecrübelerle de doğrulanmıştır ki, eğitim işleri emekten ayrılmamalı, emek dışında yürütülmemelidir. Sosyalist toplumdaki gerçek yeni insanlar, emek faaliyeti sırasında yetişirler.

Kolektif de, güçlü bir eğitim aracıdır. Zira insanın yalnız emek faaliyeti değil, aynı zamanda bütün hayatı sosyalist kolektif içinde geçer. Emek kolektifi, sosyal hücredir. Fakat, insanın, zamanından büyük bir kısmını aralarında geçirdiği başka sosyal hücreler de vardır. Aile kolektifleri, sosyal-politik kolektifleri, spor örgütleri, öğrenim kolektifleri ve benzerleri bunlardandır. Bu kolektifler insanların bilinçlerine yön ve biçim verirler.

Kolektifte egemen olan davranış kurallarına uymak, kolektifin verdiği görevleri uygulama sayesinde de insanın ahlâkı yükselir. Kolektifin ahlâk kurallarını koruyanlar ve görevlerini iyi yapanlar örnek olarak gösterilir, teşvik görürler, korunmayanlar ve kolektifin verdiği görevleri yapmayanlar aypılanır ve gerektiği zaman da cezalandırılırlar.

Kolektif, kendi içindeki genel kanı ile ve onun etkisiyle ahlâk eğitimi verir. Kolektif şu veya bu mesele hakkındaki fikriyle, şu veya bu insanın görüş ve davranışları karşısındaki tutumu ile kendi kanaatini bildirmiş olur. Herkesin bellibaşlı davranışları kolektifte açık olarak görüşülüp değerlendirilir, bu da, insanların bilinç ve davranışlarının şekillenmesi üzerine büyük etkiler yapar. Kolektifin olumsuz kanısı ve ayıplaması, kişiyi toplumda egemen olan ahlâk kurallarının dışına çıkmaktan alıkoymaz, onu doğru yola yöneltir.

Kolektifin, emekçilere komünist eğitimi verilmesindeki büyük rolü belirtilirken, şimdiki gelişme devremizde komünist emeği kolektiflerinin bu alanda en başta geldiklerini söylemek lâzımdır. Çünkü komünist emeği brigada-

larında yüksek emek verimliliği savaşımıyla yeni insanı, sosyalizm ve komünizm emekçisini yetiştirme işi organik bir şekilde birleştirilmiş bulunmaktadır.

Komünist emeği hareketinin ahlâk eğitimindeki önemi sadece emeğe karşı yeni bir tutum yaratmasından ibaret değildir. Komünist emeği kolektiflerinde, individüalizm ve égoizm belirtilerine karşı başarılı bir mücadele yürütebilmek ve sosyalist kolektif sevgisi aşılatabilmek için çok elverişli şartlar meydana gelmektedir. Şurası muhakkaktır ki ,komünist emeği brigadalarındaki hava, insanlar arasında hümanist ilişkiler, gerçek arkadaşlık ve dostluk münasebetleri, dürüstlük, ilke sahipliği, hoşgörölük duygularının doğmasına son derecede elverişlidir.

Komünist emeği brigadalarındaki ahlâki gelişmeyi adım adım izlemek ve iyi belirtilere ön vermek, Parti, Meslek Birlikleri ve Komsomol örgütlerinin en başta gelen görevleri arasındadır. Onlar, bu suretle, yüksek komünist ahlaki filizlerinin büyüüp dal budak salmasını sağlamış olurlar.

Sosyalist toplumda parti, devlet ve halk kontrolü, ahlâk, eğitiminin önemli araçlarından. Yukarıdan ve özellikle aşağıdan, halk yığınları tarafından yapılan kontrolün, öncelikle, profilaktik fonksiyonu vardır. Zira ahlâksızlıkların ve suç işlemelerin önüne geçer. Muntazam, devamlı, ciddi ve acımasız kontrol ve hesap sorma, savurganlığı ve suiistimalleri önledikten başka, sosyalist kanunlara ve sosyalist ahlâka aykırı iş yapanların ortaya çıkarılmasına, ayıplanıp cezalandırılmalarına olanak verir. Bunlar yapılmazsa, burjuva ahlâkının kalıntılarına karşı etkili bir mücadele yürütülemez, halka ve gençliğe komünist eğitimi verilmesi alanında başarıya ulaşamaz. Kontrol organları formalist ve liberal davrandıkları zaman, ahlâksızlığın devamına ve yayılmasına yolaçarlar, komünist ahlâk eğitimi işlerini zorlaştırmış olurlar.

Komünist ahlâk eğitiminin kendine özgü yöntemleri vardır. Bulgar toplumunda her kolektif, türlü türlü ah-

lâk eğitimi yöntemleri kullanır. Bunların en kuvvetlisi inandırma yöntemidir. Sosyalist demokrasiye, toplumsal yaşayış hakkındaki leninizm ilke ve kurallarını en uygun olan inandırma yöntemi ile, sosyalist ahlâka ve sosyal düzene aykırı hareket edenler üzerinde gayet elverişli tesir yapılır. İnandırma, eğitimcilerle eğitilenler arasındaki bağları kuvvetlendirir, eğitimcilerin eğitilenler üzerindeki tesirlerini derinleştirir. İyi ama, emekçilerden uzak olan kimseler onları ikna edemezler. Eğitimcilerin, emekçileri her bakımdan yakından tanıması, onlarla candan konuşmasını bilmesi ve dama gerçeği söylemesi lâzımdır. Fakat arkadaşça konuşmak, ahlâk vaizliği yapmak ve kuru nasihatlarda bulunmak değildir. Ahlâklı davranış istekleri öylesine dikkatli, aynı zamanda öylesine ciddiyetle ortaya konmalı ki, burjuva ahlâkının kalıntılarına körü körüne sarılmış olanlar bile bu isteklere uymalıdırlar. İyi kolektiflerde inandırma çalışmaları, insanların eğitimlerini ve yeniden eğitilmesiyle ilgili sistemli kontroller ve diğer pratik faaliyetlerle desteklenir.

İnandırma yöntemi geniş ölçüde uygulanırken, bazı hallerde zora da başvurulur, cezai müeyyideler de kullanılır. Sosyalist ahlâka, sosyalist kanunlara aykırı hareketlerine devam edenlerin yeni baştan eğitilmesi işine gerektiği zaman devlet, halk milisi, mahkeme, gönüllü müfrezeleri, arkadaş mahkemesi v.s. de karışırlar. Bulgar toplumunun gelişmesinin şimdiki döneminde, ahlâksızlık ve suç işlemlerle mücadelede toplumun rolü artmıştır. Fakat buna karşılık, zorlayıcı kuvvetlerin rolü sona ermiş değildir. Geniş inandırma çalışmalarıyla yanyana, devlet ve toplum organları da, burjuva ahlâkı kalıntılarını iletenlerin zararlı faaliyetlerini önlemek, onları toplumda yerleşmiş hukuk ve ahlâk kurallarına uymaya mecbur etmek için, zorlayıcı kuvveti kullanmak zorundadırlar. Milis, savcılık ve mahkemeler, faaliyetlerinde emekçiler tarafından desteklendikleri zaman, etkileri daha kuvvetli olur. Bundan dolayı emekçilerde, antisosyal görüş ve davranış-

larla mücadele eden devlet egemenliği organlarına ve toplumsal örgütlere saygı duygusu kökleştirilmelidir.

Etkili ahlâk eğitimi araçlarından biri de, olumlu kişisel örnektir. Komünist, yönetmen, öğretmen, usta, brigadir, komutan, ana baba v.s. tutum ve davranışlarıyla etrafındakilere iyi örnek olmalıdırlar. Eğitim sürecinde inandırma ceza ve diğer araçları ancak kişisel örneklerle birleştirildikleri, işimizle sözümüz birbirine uyduğu zaman gerçek bir kuvvet halini alırlar.

İnsanları, leninizm ilke ve normalarına uygun şekilde sevgi ve beceri ile idare eden yöneticilerin kişisel örnekleri büyük bir tesir yapar. Bu yüzden onlar daima saygı ile anılırlar. Yönetmenin otoritesi her şeyden önce, sözü ile davranışı arasındaki birliğe dayanır. Yönetmenin, öğretmenin ve benzerlerinin hayattaki davranışları, telkin ettikleri görüşlere uygun olmalıdır. Onlar, komünist ahlâkına aykırı davranışlara asla meydan vermemelidirler.

BKP Merkez Komitesinin 1964 yılı Mayıs Plenumunda belirtildiği gibi, kişisel davranışlarıyla emekcilere iyi örnek olmıyan, hattâ bazan antisosyal görüşler yayan yönetici komünistlerin sayısı az değildir. Böyle komünistlerin yeni baştan eğitilmesi için acele tedbirler alınmalı, aşağıdan kontrol kuvvetlendirilmeli ve nihayet doğru yola girmek istemiyenler parti saflarından, devlet ve iktisat cihazındaki görevlerinden atılmalıdırlar. Zira bu çeşit komünist ve yöneticiler, Partinin itibarını zedeler, temiz adını lekeler.

Komünist ahlâkı eğitiminin başarılı olabilmesi için komünistler ve yöneticiler, ahlâk dışı davranışlarından kaçınmalı, kendi davranışlarıyla örnek olmalıdırlar. Bundan başka ahlâk dışı hareketlere aktif savaş yürütmeli, her türlü burjuva ahlâk kalıntılarına karşı amansız davranmalıdırlar.

Parti, Vatan, Cephesi, Meslek Birlikleri, Komsomol, BZNS (Bulgaristan Çiftçi Halk Birliği) örgütleri ve diğer toplumsal örgütler, muntazam toplantıların yapıldığı fi-

kir ve kültür ocakları olmalıdırlar. Onlar bu şekil çalışmalarıyla toplumsal bilinci daima uyanık buundurur, insanları aktif, örgütlü ve disiplinli sosyalizm emekçileri haline getirirler. Bu örgütler, işçi, kooperatör ve aydınların, emek kolektiflerindeki günlük üretim görevleriyle bütün halkın toplumsal ilerlemesi ve Partinin politikası arasındaki bağları daha açık olarak görmelerine yardım ederler.

Emekçilere ve gençlere komünist eğitimi verilmesinde kullanılan araç ve yöntemler daha pek çoktur. Eleştiri ve öz eleştiri yöntemi bunların en çok kullanılanıdır. Aile, okul, literatür, güzel sanatlar, basın, radyo, televizyon da eğitsel çalışmalarda önemli vasıtalaradır.

Bütün bu sübjektif faktörler toplumumuzda gittikçe kuvvetlenmekte olan objektif şartlarla birlikte, halka komünist ahlâkı aşılması mücadelesine yardımlarını durmadan artıracaklardır. Bu suretle toplumda daha hızlı tempolarla gelişecektir. Şunu bir daha belirtmeliyiz ki, yüksek ahlâk bilinci olmadan komünizm toplumuna geçilemez, emekçiler böyle bir toplumda yaşayıp çalışma imkanlarına kavuşamazlar.

GÖREV, DÜRÜSTLÜK VE DOĞRULUK, İÇTENLİK VE ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK BİLİNCİ EĞİTİMİ

Bulgaristanda sosyalist toplum kuruculuğunu tamamlayıp, sosyalizmden gitgide komünizme geçiş koşullarını hazırlamak için BKP nin VIII kongresi tarafından öne konan görevler, insanlarımızın gerek kişisel yaşayışlarında, gerek toplum hayatında, gerekse işlerinde daha yüksek ahlâki davranışlı olmalarını gerektirmektedir.

Burjuva toplumunda, görev dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük meselelerinden sık sık bahsedilmektedir. Fakat burjuvazi, hayatta bunun tam tersini yapmaktadır. Namussuzluk, adaletsizlik, küstahlık ve kendini beğenmişlik onun en belli başlı ahlâki özellikleridir. Görev, dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük kavramlarına burjuvazi, kendi sınıfsal görüş ve çıkarlarına uygun içerik vermekte, bunlardan, kapitalist düzeni koruma aracı olarak faydalanmaya çalışmaktadır.

İkiyüzlülük, kapitalizmin en başta gelen özelliklerinden biridir. Orada her şey gibi görev de, vicdan da, namus ve doğruluk ta alınıp satılır. Burjuva, insanlar arasında özgürlüğü, dürüstlüğü ve adaleti egemen kılacağını vaadederek iktidara geldi, fakat bütün bunları, alınıp satılan birer mal haline getirdi.

Kapitalist toplumda, proletarya arasında burjuva görüşlerinin tam tersine, görev, dürüstlük ve doğruluk, samimilik ve alçak gönüllülük kavramları proletarya sınıfına özgü bir içerik kazanmıştır.

Sosyalist toplum insanları proletaryadan benimsediği bu kavramların içeriklerini geliştirmekte ve bütün insanlığa özgü kavramlar haline getirmektedir. Sosyalizm, gerçek insanî özgürlüğün toplumu olduktan başka, gerçek insansal görevin, gerçek dürüstlük ve doğruluğun, gerçek samimilik ve alçak gönüllülüğün de toplumdur. Çünkü insanların bu ahlâki özelliklere sahip olmasını toplum şartları gerektirmektedir.

Üretim araçlarının toplumsal mülkiyet temeli üzerine kurulmuş bulunan, kollektif yaşayış ve kollektif çalışma, dostluk ve yardımlaşma toplumu olan sosyalizmde, individualizm ve egoizmin, namussuzluk ve yalancılığın, küstahlık ve mağrurluğun tasfiye edilmesini sağlayan, objektif koşullar vardır. Sosyalizmdeki toplumsal ilişkiler, görev, dürüstlük ve doğruluk, samimilik ve alçak gönüllülük bilincinin gelişmesi için en elverişli, en bereketli bir zemindir. Bundan başka, bu bilincin toplumsal ilişkiler üzerine faydalı etkilerde bulunması için de son derecede elverişlidir. Diğer taraftan, görev, dürüstlük ve doğruluk, samimilik ve alçak gönüllülük bilinci ve ona uygun davranışlar ayrıca aşılabilir (eğitim yoluyla).

1. Görev Nedir ve İnsanların Bilinçlerinde Nasıl Şekillenir

Ahlâki bir bilinç olan görev, kişinin topluma, kolektife ve diğer insanlara bağlı bulunduğu, toplum, kolektif ve diğer insanlar tarafından verilen veya kişiyle bunlar arasındaki ilişkilerden doğan ödevleri yapmaya hazır olduğu hakkındaki görüş, duygu ve inanışların toplamıdır.

Görev bilinci insanın toplumsal bir varlık, toplumsal gelişme ve ilişkilerin bir ürünü olarak meydana gelip gelişmeye başlamasıyla belirmiş ve gelişmeye koyulmuştur. Görev bilincini yaratan faktörler şunlardır: insan kişiliği topluma organik şekilde bağlıdır, toplum içinde yaşayıp gelişir. İnsanın tek başına, toplum dışında varol-

ması imkânsızdır. O, ilk önce, üretim sürecinde topluma kopmaz bağlarla bağlanır. İnsan, toplum dışında, toplumla bağları ve ilişkileri olmadan hiçbir şey üretemez, üretemeyinci de yaşayamaz. İnsanı, diğer insanlara, belirli bir kolektife, halka bağlayan binlerce bağ vardır ve bu bağlar, onu diğer insanlara, kolektife, halka bağımlı hale getirirler. Bu bağları, toplumsal gelişme, objektif süreç yaratır ve böylece de, insanda, topluma, diğer insanlara karşı görev bilinci belirerek gelişir. Bütün bunlardan da anlaşılıyor ki, kişinin topluma bağımlı bulunmadığı, mutlak şekilde bağımsız olduğu hakkındaki burjuva tezi bilime aykırıdır, saçmadır.

İnsan, psikolojik mânevi, kültürel ve benzeri olanlarda da topluma bağlıdır. İnsanın toplumla, diğer insanlarla bağlantısı ve yardımlaşması olmasaydı, mânevi hayatı da olamazdı. Yani ne konuşabilir, ne bilim ve güzel sanat eserleri yaratabilirdi. Kişinin toplumla psikolojik ve duygu bağlantıları da, onun varlığı için yaşamsal bir zorunluktur. Örneğin efkârlanan, derde düşen bir insan, bu derdini başkalarıyla paylaşamazsa, başkalarından teselli bulmazsa, psikolojik destek görmezse, derdine derman bulamaz, efkârını dağıtamaz. Sevince kapılan bir insan da bu sevincini başkalarıyla paylaşmak ihtiyacını duyar.

Demek ki görev bilincini doğurup geliştiren faktörler insanı objektif bağlarla topluma bağlar ve bağımlı halde getirirler.

Burjuvazinin görev anlayışı

Sömürücülerin görev bilinci, sömürülenlerin görev bilincinden içerik bakımından çok farklıdır. Bu farkı, yaşayış koşullarının başkalığı ve çıkarlarının birbirine aykırılığı doğurur. Bunlardan başka, amaçları da aykırıdır, çünkü toplumsal gelişmede, birbirine karşıt rolleri vardır.

Örneğin kapitalistlerin görev bilinci, her kapitalistin, kendi kapitalist sınıfına, kendi kapitalist toplumuna, kendi kapitalist devletine, kendi partilerine v.s. ye karşı

görev anlayışlarını ve bu görevi uygulamaya hazır oluşlarını yansıtır. Kapitalist toplum, üretim araçlarının özel mülkiyeti temeline dayandığı için, ayrı ayrı kapitalistlerin çıkarlarıyla toplumun ve emekçilerin çıkarları birbirleriyle çarpışırlar. Burjuva toplumunda kişisel çıkar, toplumun ve sömürülen sınıfların zararına kişisel zenginleşme hırsı ağır basar. Fakat, bütün bu çelişkilere rağmen, burjuva ideologları, kapitalistlerin çıkarlarını kapitalist toplumdaki diğer sınıf ve sosyal katların çıkarlarıymış gibi göstermeye çalışırlar. Onların görevi sınıf üstü içeriği bulunan tarih dışı, soyut bir kavramın olduğunu iddia etmelerinin ana sınıfsal nedeni de budur.

Görev bilinci hakkındaki bu metafizik ve sübjektif idealistik görüş, sınıflı toplumlarda görevin gerçek içeriğini allak bullak etmekte, ona başka bir yön vermektedir. İlk önce, burjuvazinin görev bilincinin gerçek içeriğini başka açıdan göstermektedir. Tarihsel gelişme açısından görev bilinci, değişmeyen her zaman ve herkes için yürürlükte olan bir kavram değildir. Burjuva sınıfının da her gelişme devresinde görev bilinci, tarihsel gelişme şartlarına uygun somut içerik almıştır. Örneğin, bugün, Birleşik Amerika, İngiltere, Fransa ve diğer emperyalist memleketlerdeki monopolist burjuvanın görev bilinci, sömürge memleketlerde, emperyalizmin sömürgecilik köleliğine karşı halkla birlikte savaşılan milli burjuvazinin görev bilinciyle aynı durumda değildir. Sömürge memleketlerdeki milli burjuvazinin egoist sınıfsal çıkar ve sınıfsal amaçlarıyla birlikte, halkına ve vatanına karşı biraz görev bilinci de vardır. Halbuki emperyalist burjuva, yalnız halkı soymayı, devlet kuvvetinin yardımıyla bütün diğer sınıfları, sosyal katları emri altına alıp, sömürmeyi, baskı altında tutmayı amaç edinir. Hattâ, kendi egoist çıkarları için gerekirse vatanını bile satmaya hazırdır. İkinci Dünya Savaşı sırasında bu alanda birçok örnekler görülmüştür. Şimdi de az değildir.

Proletaryanın görev anlayışı

Kapitalist ülkelerde proletaryanın da, sınıfsal yaşayışını, temel sınıfsal çıkarlarını ve rolünü yansıtan kendine özgü görüş anlayışı, kendi görev bilinci vardır.

Devrimci proletaryanın görev bilinci, kendi halkına, kendi sınıfına, halklararası devrimci, proletarya hareketine ilerici insanlığa ve komünizm dâvasına sevgi ve bağlılık duygularından meydana gelir. Bu bilinç, kendi halkına ve kendi sınıfına bağlı olmak, onlara karşı sorumluluk taşımak, kapitalist zulüm ve sömürücülüğünü ortadan kaldırmak ve sınıfsız yeni toplum kurmak için savaşa her an hazır olma ile ilgili görüş ve duyguların toplamıdır.

Proletaryanın, devrimci proleterlerin görev bilinci son derecede gelişkin ve kuvvetlidir. Bu bilinç, proleter yığınlarını, burjuvaziyi tuzla buz edecek çelik bir yumruk haline getirmeye muktedir. Proletaryanın görev bilinci, mücadelelerinin en zor anlarında onlara kuvvet ve ilham verir. Hattâ, burjuva tarafından ölüme mahkûm edilen proleter dâvasının faaliyetçileri, bu yüksek görev bilinci sayesinde ölüme meydan okurlar.

Büyük bulgar devrimcilerinden Anton İvanof, faşist canavarlar tarafından öldürülmezden önce ailesine yazdığı mektupta şöyle demiştir

«Görevimizi soğukkanlılıkla, metanetle ve hiç sızlanmadan yerine getirmeliyiz. Cesaret, metanet ve gönül rahatlığını ancak savaşımda ve zaferde bulabiliriz. Bunlar boş sözler değildir, en doğru felsefedir.»

Kurşuna dizilmesinden birkaç dakika önce yazdığı diğer mektuptan da şu satırları okuyoruz «Görevini yerine getirmiş insanların gönül rahatlığı içinde, hizmet ettiğim dâvanın muzaffer olacağına bütün varlığımla inanarak ölüyorum.»

Bu sözlerde, yüce bir idealizm ve mânevi temizlik, büyük ve yenilmez bir ruh kuvveti var. İşte bu kuvvetin özü ve kaynağı, görev bilincidir.

Burjuvazi, proleter devrimcilerinin, komünistlerin bu kahramanca davranışlarının derin kaynaklarını anlayıp kavrayamadığı için, onların kahramanlıklarına «fanatizm» deyip geçiyor. Çünkü her şeyi kendi sınıfı açısından görüyor. Her şeye çıkar hırsının gözlüğüyle bakıyor. Proletaryanın görev bilinci ise, kendi sınıfının, kendi halkının, bütün insanlığın iyiliği uğrunda yapılan özveri ve fedailiklerin kaynağıdır, bir ideal uğrunda sonuna kadar savaşma bilincidir. Proletaryanın görev bilinci, hümanizmle, halk ve sınıf sevgisiyle, komünizm dâvasına bağlılık duygusuyla dolup taşmaktadır.

Fakat proletaryanın görev bilinci proleter sınıfına, halka ve vatana, halklararası komünist hareketine sevgi ve bağlılık duygularından başka, ideolojik ve bilimsel temellere de dayanmaktadır. Bu bilimsel ve ideolojik temel, marksizm - leninizm öğretisidir. Marksizm - leninizm, proletaryanın görev bilincine, sınıfsal ödevin başarıyla yerine getirilmesini sağlayan bilimsel anlayış, güvenç ve beceri katmaktadır. Bu bilimle silâhlanan insan, devrimci, toplumsal gelişme kanunlarını, toplumsal gelişmenin objektif eğilim ve yönlerini, çeşitli amaç toplum güçlerinin karakterlerini, somut özelliklerini ve rollerini öğrenip anlamaktadır. Bu suretle onun bilinci, uzak görüşlü, bir amaca yönelmiş, açık ve güvençli hale gelmektedir. Georgi Dimitrof 1933 yılında Laypsig dâvasında, sınıfa, partiye ve dünya devrim hareketine karşı bilime dayanan görev bilincinin parlak örneğini vermiştir. Orada, hitlerci cellâtlarla yaptığı çetin çarpışmalarda, bütün dünyayı hayran eden bir mânevi ve psikolojik metanet göstermiştir. Bunun sebebi, Dimitrofun sadece cesur olmasında, işçi sınıfını ve komünizm dâvasını bütün varlığı ile sevmesinde değildir. Aynı zamanda, bir devrimci ve komünist olarak görevini marksizm - leninizm bilimi açısından anlamasında, faşizm ve kapitalizme karşı yapılan savaşın sonucunu, derin bir bilimsel anlayışa dayanarak görmesindedir.

Demek oluyor ki, komünistlerin görevlerini yaparken gösterdikleri dayanıklılığın, fanatizmle hiçbir ilgisi yoktur.

Proletaryanın görev bilinci kolektivizm bilinciyle sıkı sıkıya bağlıdır. Kolektizm, bilindiği üzere, proletaryanın birlik olması ve burjuvaziye karşı yürüttükleri sınıf savaşında sıkı bir işbirliği yapmaları bilincidir. Kolektivizm, mücadelede proleterlerin çıkar ve amaçlarının ortak olduğu, aralarında dostluk ve yardımlaşmanın, arkadaşlık ve dostluğun bulunması gerektiği inancına dayanır. Sınıf savaşında, devrim faaliyetinde proleterler arasında dostluk, arkadaşlık, yardımlaşma, birlik ve işbirliğinin bulunması gerektiği inancına dayanır. Sınıf savaşında, devrim faaliyetinde proleterler arasında dostluk arkadaşlık, yardımlaşma, birlik ve işbirliğinin bulunması gerektiğine inanabilmek için de, görev bilincinin şekillenmiş olması gerekir. Proleterler, sınıflarına ve emekçi halklarına yapmakla mükellef oldukları görevlerini başarıyla yerine getirebilmek, kapitalizmi ortadan kaldırıp komünizm toplumunu kurabilmek için birleşirler, devrim çalışmalarında sıkı bir işbirliği yaparlar. Gerek Bulgaristanın, gerek Sovyetler Birliğinin gerekse diğer ülkelerin devrim tecrübeleri göstermiştir ki, devrimci proletarya partisi, sınıfına ve halkına karşı görevini başarıyla gerçekleştiremezse, ne birliğini kuvvetlendirebilir, ne de devrimci bir parti olarak yaşayabilir.

Proletaryanın görev bilinci, vicdanla da sıkı sıkıya bağlıdır. Vicdan, insanın kendi davranışlarını değerlendirmeye ve kontrol edebilme, doğru yolu seçme yeteneğidir. Bu yüzden vicdan, görev bilincinin doğup gelişmesinde pek önemli bir rol oynar, görev bilincini daha aktifleştirir, görevin itam ve zamanında yapılmasını kontrol eder, görevini uygulamasından sonra elde edilen sonuçları değerlendirir, olmuş veya olmamış hükmünü verir, kişinin ilerideki davranışlarının nasıl olması gerektiğini bildirir.

Proletaryanın görev bilinci komünist partisinin yönet-

menliğinde yapılan sınıf savaşı sırasında aşılır. Sınıf savaşı, ekoomik, politik ve ideolojik şekilleriyle, tek birleşik bir süreçtir, proletaryanın komünizm savaşına sevgisi ve inancı, komünizme bağlılığı, burjuva toplum düzenine olan nefreti sınıf savaşı sırasında şekillenip kuvvetlenir..

Sosyalizmde görev bilinci

Sosyalizmde insanların görev bilinci, sınıfsal çıkarı itibariyle, proletaryanın görev bilincinin gelişmiş şeklidir. Sosyalizm insanının görev bilinci sosyalist vatanına, komünizme, dünya komünist hareketine, bütün ilerici insanlığa, kendi ailesi ve dostlarına karşı yapmakla mükellef olduğu görevleri anlaması ve bunları azim ve sebatla uygulamaya hazır olmasıdır. Sosyalizm insanının, komünizm dâvasına olan görevlerini anlaması onun görev bilincinin özünü oluşturur. Bulgar halkının vatanına ve toplumsal ilerlemeye duyduğu sevgi ve onların yükselmesi için sarfettiği gayretler, komünizm kuruculuğu mücadelesinin temel içeriğidir.

Sosyalist görev bilinci, insanların sosyalist toplumdaki yaşayışlarını yansıdır. Bulgaristanda insanın insan tarafından sömürülmesine ve baskı altında tutulmasına son veren, emekçilerimiz arasında kardeşçe dostluk ve yardımlaşma şartlarını yaratan sosyalist üretim ilişkileri, sosyalist görev bilincinin gelişmesinde en büyük rolü oynar.

Sosyalizm, üretim araçları karşısında, vatandaşlık hak ve görevlerinde Bulgar insanlarını, eşit hale getirmiştir. Herkesin, toplum hayatına, memleket ekonomisinin yönetimine yeni toplumun ve kendi geleceklerinin kurulması işlerine aktif olarak katılmaları için gereken imkânları sağlamıştır. Her vatandaş, memlekette olup biten her işin, halkın ve vatanın bugünü ile yarınının sorumluluğunu duymaları için elverişli şartları yaratmıştır. Sorumluluk bilinci, görev bilincinin gelişmesinde en büyük

rollerden birini oynamaktadır. Bulgaristanın kaderine halkın egemen olduğu inancı, insanların vatan ve devlete, yeni toplum düzenine ve ilerici insanlığa olan görev bilinci geliştirip kuvvetlendirmektedir. Yeni bir toplum, yeni toplumsal ilişkiler ve yeni dirlik düzenlik kuranların, bunları sevip korumalarından, bunların sorumluluğunu taşımakla görevli olduklarını hissetmelerinden daha tabii ne olabilir! Bu inanç, elbette ki, birdenbire, kendiliğinden doğup gelişemez.

Halk yığınlarının maddi refahını iyileştirmek ve kültürünü yükseltmek için, BKP ile Halk idaresinin gösterdikleri gayretler de görev bilincini geliştirmektedir. BKP ile Halk İdaresinin çıkarıyla halkın çıkarı arasında hiçbir fark yoktur. Bu yüzden onlar, halkın mutluluk ve iyiliği için çalıştırmaktadırlar. Onların en büyük amacı halka hizmettir. Şimdi Sosyalist Bulgaristan, halkının candan sevilen anasıdır. BKP nin ve Halk idaresinin geceli gündüzlü fedakârca çalışmaları sayesinde kapitalist, sömürücülüğünden ve baskısından kurtulan, gerçek özgürlüğe, insan gibi yaşama ve geniş öğrenim imkânlarına kavuşan insanlarda, sosyalist vatana, onun halk idaresine ve komünist partisine görev bilincinin doğmaması imkânsızdır. Bulgaristan Komünist Partisi Dokuz Eylül Halk İhtilâlinde beri geçen yirmi iki yıl içinde halkın sevilip sayılan bir önderi olmuştur. Çünkü bu yirmi iki yıl içinde halkının başarısı, onun isabetli kararları, onun yolulmadan sarfettiği gayretler sayesinde gerçekleşmiştir. Bundan dolayı geniş emegçi yığınlarının onu candan, sevip saymalarından, onun her çağrısına görev bilinciyle, görev azmiyle koşmalarından daha tabii bir şey olabilir mi! Bu sevgi ve saygı, bu görev bilinci, toplumsal gelişmenin, BKP ve Halk idaresinin halka faydalı çalışmalarının ürünüdür.

Sosyalizmde görev bilincinin birkaç bellibaşlı özelliği vardır. Sosyalizm insanının ilk karakteristik özelliği şudur; o, topluma, komünizm dâvasına ve yakınlarına

olan görevlerini yalnız pratik hayat sürecinde idrak etmekle kalmamakta, aynı zamanda, komünizm dâvasının yüceliğine, Parti ve Halk idaresinin karar ve tedbirlerinin doğruluğuna ideolojik ve bilimsel yoldan da inanmaktadır.

Yeni insandaki görev bilincinin bilime dayanması, ona diğer bir özellik daha kazandırmaktadır. Bu da, toplumsal ödevlerini ve diğer görevlerini gönülü olarak yapmasıdır. Bizim burjuva idaresi zamanında elde ettiğimiz tecrübelerle de sabittir ki, kapitalizmde işçilerin, emekçilerin ve aydınların büyük çoğunluğu burjuva devletine ve burjuva toplumuna olan görevlerini baskı kuvvetlerinin zoriyle yerine getirirlerdi. Orada, bilhassa emperyalizm şartlarında topluma görev görme bilinci, zor kuvvetiyle yaratılmaya çalışılır. Komünizm toplumunda sınıf diktatoryası şeklindeki zor kuvveti, egemenlikten atılmış bir avuç sömürücüye karşı, o da kapitalizmden sosyalizme geçiş devresinde uygulanır. Bunların sınıf olarak tasfiyesinden ve sosyalist ruhta yeni baştan eğitilmelerinden sonra sınıfsal baskı gitgide kalkar. Fakat, emek bütün insanlar için en başta gelen yaşamsal bir ihtiyaç halini almadıkça, baskı başka şekil altında, sosyalist yavayış ilkelerini çiğneyenlere, görevlerini yerine getirmeyenlere karşı uygulanır. Toplum komünizme doğru ilerledikçe baskının bu türüsü de gitgide azalır.

Seve seve, gönül rızasıyla çalışıp davranmak, Bulgar toplumunda, komünizm eğitiminin bellibaşlı özelliklerinden biridir, toplumun gelişmesinde büyük bir ilerleme faktörüdür. Gönül rızasıyla, seve seve çalışmak, sosyalist görev bilincinin özüdür. Geniş halk yığınlarının girişkenliği ve yaratıcı hamleleri ona dayanır. Bir milyona yakın insanı saflarında toplamış olan komünist emeği hareketi, teknik ilerleme hareketi, rasyonalizatörlük hareketi ve emekçilerin daha birçok yeni girişmeleri, gönül rızasıyla çalışanı olmasaydı, gerçekleşemezdi. Sosyalist görev bilinci ve onun ana özelliklerinden olan ideolojik ve

bilimsel inançla gönül rızasıyla çalışma, bütün halk hareketlerinin, bütün halk girişimlerinin en önemli ideolojik ve mânevi teşvikçileridir.

Komünist Partisiyle, Halk idaresinin, vatandaşların önüne koydukları görevlerin başarılı olarak uygulanabilmesi için yalnız görev bilinç ve duygusu yeterli değildir. Ayrıca azim ve ustalıkta lâzımdır. Bu yüzden, her insanın en güç işleri dahi başarıyla uygulayabilmesi için her kişiyi irade ve ehliyet sahibi yapmak, görev bilinci eğitiminin önemli yönlerinden biridir.

Görev bilinci değişmez bir şey değildir. Daimi olarak hareket halindedir, değişir. Onun için durmadan desteklemek, şevklendirmek ve geliştirmek lâzımdır. Öte yandanda, güç karmaşık görevlerin uygulanabilmesi için iradeyi çelikleştirmek, insanı ehliyet sahibi yapmak gerekir.

Sosyalist görev bilinci eğitimiyle güdülen, amaç, komünizm dâvasına, sosyalist vatana, halk demokrasisi egemenliğine ve BKP ye sadık, her vatanseverlik görevini halka faydalı her görevi yapmaya, memleketteki sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda bütün kuvvet ve yetenekleriyle çalışmaya hazır, komünizm dâvasına bütün kalbiyle inanmış, çelik iradeli insanlar yetiştirmektir. Onları sosyalizm kurucuları olarak hazırladıktan başka, vatani emperyalistlerden ve bütün diğer düşmanlardan koruyacak çelik gibi savunucular haline getirmektir.

Hâlen Bulgaristan'da toplum hayatında, bütün üretim ve toplumsal faaliyet alanlarında görev bilinci aşılanmaktadır.

İnsanlara emeği sevdirmek, emek sürecinde etkiler yapmak, onlarda en iyi ahlâki özelliklerin yaratılması için en elverişli yoldur. Fakat, sosyalist emek sürecinde her ahlâki özelliği kendine özgü eğitim usulleri vardır.

İnsanlar arasındaki sıkı bağlantıları kurulmasını sağlayan bilgi ve kuvvetleri ortak bir amacı gerçekleştirmek içinde birleştiren, tecrübe değiş tokuşu ve yardımlaşma

imkânları yaratan, her emekçinin önüne belirli görevler koyan ve bu görevlerin uygulamasını titizlikle isteyen sosyalist iş örgütü, görev bilincinin eğitiminde büyük rol oynar. Sosyalist iş örgütü kişiyi mânevi ve bedeni bakımdan kolektife, topluma bağlar, ona kolektifi çok iyi tanımak, kolektife bağlanmak ,kendisinin kolektifin bir kısmı olduğunu duymak, çalışması sırasında yalnız sosyalist kolektifte, yalnız sosyalist toplum içinde, serbestçe ve her yönden başarıyla gelişebileceğine inanmak imkânlarını verir. Kişinin, kolektifiyle, toplumla sıkı bağlantısı bulunması gerektiği inancı ve bilinci, kolektife, topluma olan görev bilincinin temel koşullarından biridir.

Görevin gerçekleştirilmesi için sıkı bir akıl, irade duygu ve beden kuvveti disiplini gerekir. Bu disiplin yaratılmamışsa, görev bilinci de yaratılamaz. İş süreci, böyle bir disiplinin şekillendirilmesi için en etkili araçtır. Sömürülmekten kurtulmuş olan sosyalist emek, bu alanda büyük bir rol oynar. Sosyalist emek seve seve yapılır, maddi ve mânevi teşvikleri vardır. Bunlar, yeni tarz disiplinin temeli olduktan başka, yüksek görev bilincinin yaratılması için de bir araçtır. Ekonomik, kültürel, toplumsal ve benzeri görevlerin uygulanması sırasındaki bilinçli disiplin, görev bilincinin pratik hayattaki belirtisinden başka bir şey değildir.

Sosyalist emek, sosyalist görev bilincinin aşılmasında en tesirli, en faydalı bir vasıta. Komünizm, vatan, halk demokrasisi egemenliği, BKP ve benzerlerine karşı yüksek görev bilincine sahip olanlar, bunu, bütün şekilleriyle en iyi olarak emekte ortaya koyarlar. Gelişmenin şimdiki döneminde görev bilinci, komünist emeği, teknik ilerleme, rasyonalizatörlük, yüksek kaliteli mal üretme v.s. gibi halk emek hareketlerinde en mükemmel şekilde yaratılmakta ve çok faydalı sonuçlar elde edilmektedir. Bu yeni yarışma şekilleri ideolojik - politik çalışmalarla birlikte uyumlu olarak yürütüldüğü zaman görev bilinci eğitimi daha tesirli olmaktadır. Emekçileri, görev-

lerini başarıyla uygulamaya alıştırmada ideolojik tesirin büyük rolü vardır. Her şeyden önce, emekçilerde şu bilinç yaratılmalıdır : kendilerine uygulamak üzere verilen görev, önemlidir, başarıyla gerçekleştirildiği zaman, halka, topluma, kolektife ve kendilerine büyük faydası olacaktır. Fakat, emekçileri buna sadece inandırmak yeterli değildir. Onları, günlük emek görevlerini, kolektifte örgütlerde, aile içinde ve diğer yakınları arasındaki görevlerini tam zamanında ve kusursuz olarak yerine getirmeye alıştırmak lâzımdır ve bu, son derecede önemlidir. Verilen işlerin mutlaka yapılmasını istemenin ve bu alanda titiz davranmanın, emekçileri görevlerini yapmaya alıştırmada rolü pek büyüktür. Hoşgörülük ve liberalizm, görevlerinin yapılmasıyla ilgili alışkanlıkların yaratılması çalışmalarını engeller.

Görevlerin çözümlenmesi sırasında yapılan yanlışların ve ortaya çıkan zayıflıkların tenkit edilmesi suretiyle de görevleri yapma alışkanlıkları kazandırıldı. Fakat tenkit, ancak tenkit edilenin yanlışını ve zayıf tarafını samimi olarak belirttiği, kurtuluş yolunu gösterdiği, yanlışlıkların nasıl düzeltileceğini izah ettiği zaman bu alanda büyük rol oynar.

İnsanların çalışma ve davranışlarını doğru bir şekilde kontrol etmenin de görev bilinci eğitiminde önemi büyüktür. Gelişmemizin şimdiki devresinde emek (çalışma), henüz herkes için bir mânevi ihtiyaç ,namus ve onur meselesi halini almamıştır. Kapitalizm kalıntıları hâlâ tamamiyle silinmiş değildir. Bu yüzden insanların emek faaliyet ve davranışlarını kontrol etmek hayati bir zorunluktur. Bulgaristan'da kontrol şekilleri türlü türldür. Devlet ve Parti kontrolü vardır. Bu teşkilâtli kuvvetler, gerek iş içinde, gerekse iş dışında vatandaşların emek davranışlarının kontrol ederler. Bundan başka halk teşkilâtlarından kamu oyuna kadar çeşit çeşit toplumsal kontrol şekilleri mevcuttur.

Sosyalist toplum bireylerinin çalışma ve davranışla-

rını kontrol etmek suretiyle görev bilinci verilir ve görevleri iyi uygulama ustalığı kazandırılır. Birinci, kontrol, toplum ve kollektiften kişilerin çalışma ve davranışları üzerinde daimi bir titizlik göstermelerini ister ve bunun gerçekleştirilmesi için gereken koşulları yaratır. Bu koşulların ahlâki ve psikolojik değeri vardır: insanlara durmadan görevleri hatırlatılır, bu suretle de onlarda, görevlerine dikkatli olmak ve ödevlerini daima iyi ve tam zamanında yapmak alışkanlığı yaratılır. Diğer taraftan kontrol, kişide, kolektife, topluma devlete, partiye ve bunların kendisine haval ettiği göreve saygı gösterme alışkanlığı meydana getirir. Görev bilincinin gelişmesinde saygının önemli bir rolü vardır. Kolektife saygı duygusu, mutlaka görev bilincini doğurur.

Kontrol, her insanın yaptığı işi, emeğinin sonucunu yoklamadan geçirmek suretiyle görev bilincini aşılır. Bilindiği üzere, yoklama sırasında çalışmalarda elde edilen başarıların, yanlışlıkların ve davranışlardaki olumlu, olumsuz tarafların analizi yapılır. Bu analiz, görevin nasıl anlaşılmış olduğunu, nasıl benimsendiğini, nasıl uygulandığını, kontrol edilen kişinin verilen görevi yapabilecek değerleri taşıyıp taşımadığını ortaya koyar. Analiz, aynı zamanda kontrol edilene pratik dersler verir ve görevini yanlışsız yapmayı öğretir.

Halk yığınlarına görev bilinci aşıl原因an çeşitli faktörler vardır. BKP, bu alanda yönetici rol oynar. Ve birkaç yoldan görev bilinci eğitimi verir. Birinci, halk yığınları arasında yaptığı ideolojik-politik çalışmaları sırasında, komünizm dâvasının, Parti ve Halk idaresi kararlarının öne koydukları görevleri izah ederek, bunların doğruluğu hakkında inanç yaratır. İkinci, somut toplumsal kontrolü örgütler ve görevlerin uygulamasını yoklamadan geçirmek suretiyle görev bilincini aşılır. Üçüncü, vatandaşların ekonomik, kültürel ve toplumsal çalışmalarını yani görevlerin uygulanmasını örgütleyib

yönetmek suretiyle bu bilinci verir. Bunlar görev bilincinin pratik yoldan en iyi eğitim şekilleridir. Örgüt çalışmaları herkese somut görevini hatırlatılıp izah eder, insanları görevlerini uygulamaya şevklendirir, uygulama için gerekli şartları yaratır, uygulamanın tam yapılmasını ister ve görevlerin uygulama sonuçlarını kontrol eder, bu suretle görev bilinci eğitimi vermiş olur.

Parti, kendi üyelerinin örnek davranışlarıyla de halk yığınlarında görev bilinci yaratır. Komünistler, komünizm dâvası yolunda bütün kuvvet ve yetenekleriyle bilinçli olarak çalışan en inançlı, en azimli komünizm savaşçılarıdır. Vatan ve halka karşı görevlerin nasıl yapılması gerektiğini gösterirler ve böylece toplumun bireylerine örnek olurlar. Bu yüzden BKP Merkez Komitesinin Mayıs (1964) Plenumu, komünistlerin davranış ve kişisel örnek olmalarıyla ilgili bir karar kabul etmiştir. Bu kararla, komünistlerden, sosyalizm kuruculuğunun ön saflarında, ahlâki davranışları ve görev bilinçleriyle Partinin öncülük rolünü daha da yükseltmeleri istenmiştir.

Meslek birlikleri, Vatan Cephesi Dimitrofçu komünist Gençler Birliği (DKMS) v.s. gibi yığın örgütleri de, geniş halk yığınlarına görev bilincini veren büyük ve son derecede aktif faktörlerdir. Bunlardan her birinin, örgütçülük, ekonomik, politik, kültürel v.s. görevleriyle birlikte kendilerine özgü eğitim görevleri de vardır. Görev bilinci aşlamak, herkese görevlerini başarıyla yapması için gerekli olan psikolojik ve ahlâki özellikler kazandırmak görevi de bunlar arasındadır. Bu örgütler ve görev bilinci aşılama araçları birbirinden farklı da olsa, eğitim usullerinde pek çok ortak özellikleri bulunmaktadır. Çünkü onlar, sosyalist Bulgar toplumunun tamamıyla kurulması ve komünizme geçiş koşullarının hazırlanması çalışmalarına aktif olarak katılan örgütlerdir.

Bütün yığın örgütleri, ideolojik - politik ve aydınlatma çalışmaları sırasında kendi azalarına ve bütün halka, gö-

rev bilinci verirler. Bunu, sosyalizmin kapitalizmden üstünlüğüne, sosyalist vatanın kutsallığına inandırmak, Partinin politik çizgisi etrafında sıkı sıkıya birleştirmek, sosyalizm ve halkımızı candan sevdirmek suretiyle gerçekleştirirler.

Ordu, milis, savcılık mahkeme v.s. devlet organları Bulgaristan'ın şimdiki gelişme aşamasında, halka görev bilinci verilmesinde pek büyük bir rol oynarlar. Örneğin ordu, halk gençliğine görev bilincini aşıl原因an çok önemli bir okuldur. Bulgaristan'ı emperyalist saldırganlığından korumak için yaptığı bütün çalışmaları sırasında gençliğe vatanseverlik görevi bilinci aşılar. Ordunun bu alanda geniş imkân ve görevleri vardır. Sınır askerleri bu imkân ve araçlarla yalnız sosyalist vatana karşı görev bilincini kazanmakla kalmazlar, aynı zamanda bu duyguları her gün pratikte yoklamadan geçirilir.

Halk milisi, savcılık ve mahkeme, toplumun dirlik ve düzenliğini korumak, kanun ve nizamları ihlâl eden suçluları cezalandırmak suretiyle görev bilinci verirler. Bu çalışmalarıyla, görev bilinci aşıl原因an sağlam ortam yaratmış olurlar.

Kamu oyu görev bilinci aşıl原因an çok önemli bir faktördür. Onun eğitici rolü, toplumumuzun her bireyine görevini hatırlatmaktan, yani sadece kontrolden ibaret değildir. Kamu oyu, toplumsal ve kişisel ödevlerini seve seve ve iyi uygulayanların davranışlarına yüksek değer vermek, onları övmek veya ödevlerini yerine getirmeyenleri ayıplamak suretiyle doğrudan doğruya görev bilinci aşılar. Fakat, bu fonksiyonu eğitici gerçekleştirebilmesi için kamu oyunun çok aktif olması ve her işi doğru değerlendirmesi, iyi davranış ve çalışmaları övmesi gerekir. Bulgaristan Halk yönetimi de, en iyi üreticileri övgü ile, teşekkürle veya lâıyk olduğı nişanlarla, „sosyalist emek kahramanı” v. s. ünvanlarla taltif ederken, aynı amacı gütmektedir. Bu gibi mükâfatlarla kamu oyunun kanaati belirtilmiş olur. Radyo, televizyon ve basın yoluyla iyi çalışma

ve davranışlar hakkında yapılan iyi değerlendirmelerle de yine kamu oyunun kanaati ifade edilir. Fabrika, daire, TKZS, DZS, parti ve yığın teşkilâtı yönetmenleri de bu suretle hareket ettikleri zaman daha iyi sonuçlar elde edilir. Diğer taraftan, kamu oyu, toplumsal ve kişisel ödevlerini yapmıyanları, kim olursa olsunlar ayıplamak suretiyle de görev bilinci verir.

İnsanlara ilk görev bilincini aşıl原因an aile ve okulun bu alandaki rolü özellikle büyüktür. Bilindiği üzere, toplumsal ve kişisel görev ile ilgili ilk anlayış ve görüşler aile ve okulda verilir, görevin seve seve yapılması gerektiği hakkındaki ilk alışkanlıklar aile ve okulda aşılır. Bu işte, ana-baba ve öğretmen en büyük rolü oynarlar

Aile eğitici çalışmaları sırasında, çocuklarda, toplumu, devlet, parti ve kolektifi, toplumsal disiplini, toplumsal görev ve dirlik düzeni sevdirep saydırmaya muvaffak olduğu zaman, görev bilincinin gelişmesi için gereken sağlam temeli atmış olur. Ve aksine, çocuklarını, egoist, individüalist, kendini beğenmiş olarak eğitmişlerse, görev bilinci için kötü koşullar hazırlamış bulunurlar.

Aile, çocuktan, anababasına, diğer hısım akrabasına, okula, arkadaşlarına ve saireye olan görevlerini mutlaka yerine getirmesini daimi olarak isteyip, kontrol etmelidir. Çocukta, görev bilinci bu suretle hazırlanmaya başlanır. Aile, çocuğun görevlerini inanarak ve tam yerine getirmesi için gereken şartları yaratmalıdır.

Anababaların, çocuğa görev bilincini başarılı olarak verebilmeleri için, ona örnek olmaları gerekir. Bunu da, toplumsal ve kişisel görevlerini bilinçli, seve seve ve mutlaka yapmak suretiyle gerçekleştirebilirler. Yalnız büyük toplumsal görevleri yerine getirir de, aileye, hısım-akrabaya ve diğer insanlara karşı «küçük» görevlerini ihmal ederlerse ve sistemli şekilde örnek olmazlarsa, bu en kuvvetli eğitim aracından gereği gibi faydalanamazlar.

Çocuklara görev bilinci verilmesinde okulun rolü de, aileninkine benzemektedir. Okul, görev bilincinde toplumsal faktördür. Bir taraftan, ailede başlayan eğitim sürecini devam ettirir. Çocukta, ödevlerini yapması için gerekli bütün olumlu alışkanlıkları geliştirir, yanlış görüş ve alışkanlıkları ortadan kaldırmak için çalışır. Öte yandan da, görev bilincini daha yüksek dereceye ulaştırır. Okul, görev bilinci eğitimi için toplumsal bir ortam örgütlenir.

Bu ortamda okul programı, öğretmenler, arkadaş kolektifi, piyoner veya komsomol teşkilâtı, okulda ana eğitim faktörleridir. Okul programı ve öğretmenler her öğrenciden, kişisel ve toplumsal görevlerini sistemli olarak, azim ve sebatla yapmalarını isterler sıkı sıkıya kontrol ederler. Okul öğretmenleri ve üniversite okutmanları, gençlere görev bilincini birkaç yoldan aşırlar. Onlar, öğretim faaliyetleri sırasında insanların yaratıcı, faaliyetleriyle ilgili tarihsel süreci açıklayarak, çeşitli tarihsel dönemlerde insanların görev bilincinin türlü belirtlerini gösterirler. Öğretmenler, öğrencilerden sistemli çalışmalarını istemek ve ödevlerini yapıp yapmadıklarını sistemli olarak yoklamadan geçirmek suretiyle de görev bilinci yaratmış olurlar.

Diğer taraftan öğretmen, kendi görevini yaparken disiplinli ve örnek olmalıdır. Bunun da görev bilinci aşılmasında rolü büyüktür. Okula, partiye, yığın örgütlerine ailesine v.s. iye karşı görevlerini, bilinçli, candan dürüst yapan öğretmenler, öğrencilerine çok iyi ve etkili örnek olurlar. Fakat, görevlerine üstünkörü bakanlar, kurnazlıklara başvuranlar, yapmayan öğretmenler, çocuk ve gençlerin görev bilinçlerinde gedik açar, kararsızlık doğururlar.

Bulgaristan okullarındaki arkadaş kolektifleri veya gençlik örgütleri, çalışmalarında öğretmenlerin yardımcı olmalarına rağmen, öğrencilere görev bilinci aşılmasında kendilerine özgü araç ve yöntemleri de vardır.

Gençlik kolektifi, gençlere örgüt hayatı içinde görev bilinci verir. Gençlik örgütü, esasen böyle bir eğitim veremezse varolamaz. Bu yüzden, görev bilinci eğitimi onun yaşayıp çalışabilmesi için şarttır. Örgütün kuvvetlendirilip geliştirilmesi için alınan türlü türlü tedbirlerle de, doğrudan doğruya görev bilinci eğitimi verilir, somut ödevlerin başarılı olarak uygulanmasını sağlayan alışkanlıklar yaratılır. Arkadaş kolektifi ve gençlik örgütü, bunlardan başka, üyelerin zayıflıklarını eleştirmek ve ödevlerini tam yapmaları için titiz davranmak suretiyle de görev bilinci verir. İdeoloji ve ahlâk bakımından sağlam olan ve muntazam işliyen kolektifler, üyelerinin gerek öğrenim çalışmalarını, gerekse toplumsal ve kişisel hayatlarında ahlâkî davranışlarını kontrolleri altında bulundururlar. Görevlerini iyi yapmıyan, aldatma yoluna sapan gençleri tam zamanında, doğru yola getirmek imkânları genişdir. Eğitsel etki araçları kuvvetli ve çeşitlidir. Arkadaş kolektifi, sıcak arkadaşlık duyguları ve ahlaki davranışları destekleme havası içinde, üyelerinin görev bilinçlerini geliştirir, eleştiri yoluyla de, görev ihmallerini, adamsendeciliği, umursamazlığı, individüalizm ve egoizmi ayıplayıp kendi ortamından uzaklaştırır.

2. Dürüstlük ve Doğruluk, İçtenlik ve Alçak Gönüllük Nedir, Nasıl Eğitilir?

Sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda, yüksek görev bilincine sahip olduktan başka, kurucularının kişisel ve toplumsal hayatlarında dürüst ve doğru, içten ve alçak gönüllü olmaları da gerekir. İnsanlar arasındaki antagonistik çelişmeleri ortadan kaldırıp, dostluk ve kardeşçe yardımlaşma ilişkileri yaratmakta olan toplumda, dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük yoksa, toplumsal ilerleme de olamaz. Esasen, sosyalizm toplumuna özgü olan, iktisadî ilişkilerdeki dostluk ve yardımlaşma; doğruluk ve dürüstlüğü, içtenlik ve alçak gönüllülüğü gerektirmektedir.

Dürüstlük ve doğruluk nedir?

Dürüstlük öyle bir ahlâki özelliktir ki, kişinin topluma, kolektife ve diğer insanlara, toplumunda kişiye namuslu ve adaletli davranmasını gerektirir. Doğruluk ise kişinin toplum, kolektif ve diğer insanlarla, toplumun da kişiyle ilişkilerinde doğruluktan ayrılmamalarını gerektiren ahlâki bilinçtir. Doğruluk her yerde ve her türlü şartlar içinde, yalan ve hile karşısında doğruyu savunma, kendi davranışlarını gerçeğe uygun ve eleştirel bir bakışla değerlendirme bilincidir.

Dürüstlük ve doğruluk, birer ahlâki özellik olarak, birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar, birbirlerine kenetlenmişlerdir, biri olmadan diğeri olamaz. Toplumla, diğer insanlarla ilişkilerinde dürüst davranan insan, aynı zamanda doğrulukçudur, doğrulukçu olan, aynı zamanda dürüsttür.

Dürüstlük ve doğruluk, pek eskiden beri varolan erdemlerdir, insanlar arasındaki ilişkilere emek sürecinde girmişlerdir. İlkel topluluk düzenindeki ilişkilerde dürüstlük ve doğruluk egemendi.

Dürüstlük ve doğruluk; yalan, hile, sahtecilik ve ikiyüzlülükle bağdaşamaz.

Burjuva toplumunda dürüstlük ve doğruluk var mıdır?

Antagonistik (barışmaz) sınıflı toplumda sömürücü sınıflar, dürüstlük ve doğruluk kavramlarına kendi sınıfsal görüşlerinin içeriğini verirler. Bu içerik, sömürülen sınıfların dürüstlük ve doğruluk kavramlarına koydukları içeriğin taban tabana karşıtıdır. Örneğin burjuva toplumunda sömürücü sınıflar, namussuzluk, yalan, hile ve korkunç haksızlıklarını örtbas etmek için, dürüstlük ve doğruluk kavramlarını paravan gibi kullanırlar. Kapitalistlere göre, işçileri, emekçi köylüleri, halk aydınlarını gaddarca sömürmek ve barbarca zulüm altında yaşatmak, «dürüstlük» ve «doğruluk»tur. Halbuki sömürücülük ve

zulüm, proletarya için en büyük namussuzluk, en büyük adaletsizliktir. Kapitaliste göre rekabet yoluyla küçük mülk sahiplerini iflâs ettirmek, faiz ve vergiler karşılığında malını mülkünü yağma etmek, evini barkını satıp savmak «doğal», «normal» bir haldir. Kapitalizmde dürüstlük ve doğruluk, para ile, zenginlikle ölçülür. Zenginsen «namuslu»sun, «adaletli»sin; fakirsen «namussuz»sun, «yalancı» sın. Kapitalistin ağzında, burjuva basınında en büyük yalan, hile, «hakikat» hak ve hukukunu kazanır.

Karl Marx, kapitalizm toplumunun satılmışlık karakterinin iç yüzünü açıklarken şöyle demektedir

«Ben, her şeyi yapabilirim. Fakat, bu yaptıklarımın, kişisel yeteneğimle hiçbir bağlantısı yoktur. Ben, iğrenç bir ucubeyim; fakat en güzel kadını satın alabilirim. Demek ki, artık ucube değilim. Çünkü, para, benim iğrençliğimi sıfıra indirmiştir. Topalmışım. Ne çıkar bundan! Çünkü paralarımın 24 bacak alabilirim, Ve bir daha topalamam. Ben budalayım, namussuzum, vicdansızım, man-kafayım. Lâkin, paralar saygı görür. Şu halde paraya sahip olanlar da saygı görürler.»*

Sahtecilik, ikiyüzlülük ve yalan, kapitalis toplum düzeninin özüdür. Molier, Gogol, Şchedrin, Bernard Show v.s. gibi ünlü yazarlar, sömürücü toplumun sahtecilik ve yalanını, eserlerinde, amansızca açıklamışlardır.

Kapitalist özel mülkiyet, hem toplumsal, hem de kişisel ilişkilerin ölçü âletidir. Orada doğruluk ve dürüstlük te, özel mülkiyetle ölçülür. Kapitalizmde insanı insana düşman eden, namussuz ve yalancı yapan, insan karakterinin «doğuştan kötü oluşu» değildir; özel mülkiyettir. Özel mülkiyet şartları içinde kapitalistten, proletaryaya namuslu ve adaletli davranması istenemez. Çünkü, özel mülkiyetin karakteri, sömürücülüğü gerektirmekte-

---

* Marx ve Engels «Güzel sanatlar», BKP yayınevi, 1951, sayfa 55, (Bulgarca).

dir. Halbuki insanın insanı sömürmesi, en açık bir namussuzluktur, saklanması olanaksız bir aldatıştır.

Kapitalist ülkelerde dürüstlük ve doğruluk, devrimci proletarya arasında, kapitalist sınıf tarafından sömürülen, baskı altında tutulan emekçiler arasında aranmalıdır. Kapitalizmde proletarya, emekçi köylüler, zanaatçılar ve halk aydınları, gerçek dürüstlük ve doğruluğun ilericileridir. Bunun da birkaç sebebi vardır. Birinci, onlar, geçimlerini yalnız çalışarak (emekleriyle) çıkarırlar ve başkalarının emeğini sömürmezler. İkinci, başka sınıfları baskı altında tutmaz ve onların sırtından hazıra konmazlar. Üçüncü, toplumsal gelişme uğrunda, sömürücülük ve baskıyı (zulmü) ortadan kaldırmak için sınıf savaşı yaparlar. Onların kapitalizm düzenine karşı yürüttükleri savaş, dürüstlük ve doğruluğu hayatta zafere ulaştırmak için yapılan yüce bir savaştır. Tarihsel tecrübe ve de göstermiştir ki, bu zafere, ancak sosyalist devrim zaferiyle ulaşılabilir.

Sosyalizmde dürüstlük ve doğruluk

Bulgaristan'da sosyalist devrimin zaferi, dürüstlük ve doğruluğun da tarihî zaferi olmuştur. Bu iki erdemin Bulgarların hayatlarında artık objektif dayanakları vardır. En başta, eşit hakka ve adalete dayanan sosyalist üretim ilişkileri, insanların bilinç ve davranışlarına dürüstlük ve doğruluğun egemen olmasını gerektirmektedir. Ülkede üretim araçları bütün halkın mülkiyetindedir. Her insan geniş emek ve yaratıcılık hak ve imkânlarına sahiptir. Tarihinin en adaleti bölüşüm ilkesi uygulanmaktadır. Bu, komünizm toplumunun sosyalizm aşaması şartlarına uygun olan, emeğin miktar ve kalitesine göre nimet bölüşümü ilkesidir.

Fakat bizim idealimiz, en yüksek adalet, dürüstlük ve doğruluk ilkelerinin egemen olacağı komünist toplum ilişkilerini yaratmaktır. Sosyalizm, bu ilişkilere doğru gelişmemizin sadece bir aşamasıdır.

Tek bir amaca, sosyalizm ve komünizm kuruluşuna hizmet eden sosyalist ilişkilere, sosyalist emek örgütüne kardeşçe dostluk ve yardımlaşma ruhu egemendir. Bu da objektif olarak, insanların, sosyalist topluma ve birbirlerine dürüstlük ve doğrulukla davranmalarını gerektirmektedir.

Emek sürecinde dürüstlük ve doğruluk, sosyalist emek verimliliğinin artırılmasını ve sosyalist emeğin geliştirilmesini sağlayan en önemli mânevi dürtülerden biridir. Gerek görev taksiminde ve görevin uygulanmasında, gerekse emek semerelerinin değerlendirilip emeğin ödenmesinde dürüstlük ve doğruluk ilişkileri kurulduğu zaman insanlar daha iyi çalışırlar. Çünkü dürüstlük ve doğruluk onları, daha ciddi çalışmaya, disiplinli olmaya, görevlerini tam ve kaliteli yapmaya yöneltir.

Sosyalist demokrasi ilkelerinin sıkı sıkıya korunması, durmadan geliştirilip mükemmelleştirilmesi sayesinde de, insanlar arasında dürüstlük ve doğruluk ilişkilerinin gelişmesi için elverişli koşullar yaratılır. Bulgar demokrasisi halk yığınlarının memleket idaresine aktif olarak katılmalarını sağlamaktadır. Bu durum, dürüstlük ve doğruluğun daha geniş sahaya yayılmasına imkân verir. Çünkü bütün sorunların, kolektif olarak halledilmesi ve bütün vatandaşların bütün toplumun menfaatlerinin korunması için şartlar yaratır. Bu suretle, halkın menfaatlerine aykırı, sübjektif davranışlar önlenir. Şunu da belirtmek gerekir ki, demokrasi, ancak halk yığınlarına, idare işlerine seçtikleri kişilerin faaliyetini kontrol etmek, temsilcilerinden adaletli ve namuslu davranmalarını, namussuzluk ve yalana, ikiyüzlülük ve hileciliğe karşı mücadele etmelerini istemek imkânlarını verdiği zaman, dürüstlük ve doğruluğa gelişip genişleme yolunu açmış olur. Sosyalist demokrasi ilkeleri, cinsiyet yaş, mevki farkı yapmadan, bütün vatandaşlara ,örgütlenme ve birbirlerini kontrol imkânlarını vermektedir.

Sosyalist insanın topluma, diğer insanlara karşı, dü-

rüstlük ve doğruluğu, yalan ve namussuzlukla asla bağdaşamaz.

Yalan ve hırsızlık, hile ve ikiyüzlülük, dürüstlük ve doğruluğa karşı işlenen suçlardır. Sosyalist insan için dürüstlük ve doğruluk yalnız hırsızlık yapmamak, sadece yalan söylememekten ibaret değildir. Örneğin yerel menfatleri devlet menfaatlerinden üstün tutan faaliyetçilerin, bu hareketleri dürüstlüğe aykırıdır. Devlet örgütleriyle yaptıkları anlaşmalara uymıyan ve bunlara satmak zorunda bulundukları ürünleri serbest pazarda satan TK ZS yönetmenlerinin de bu hareketleri dürüstlüğe aykırıdır, suçtur.

Devleti, Partiyi, diğer insanları yalanla aldatmak, ailede, okulda vs. de yalan söylemek, kısaca yalanın her şekli, ahlâksızlıktır, sosyalizme aykırıdır. Çünkü yalan, hem aldananın, hem de söyleyenin onurunu kırar, dostluk ve arkadaşlığı, insanlar arasındaki birlik ve dayanışmayı bozar, insanların iyiye, ahlâki temizliğe olan güvenini sarsar. Bu yüzden, namussuzluk ve yalana karşı mücadele etmek, komünizm terbiyesi ve özellikle dürüstlük ve doğruluk eğitimi çalışmaları arasında en önemli görevlerden biridir.

Doğruluk, sadece kendisinin tam karşıtı olan yalanı yadsımakla kalmaz. Aynı zamanda, insanlar arasındaki ilişkilerde objektif olmıyan her şeyi, insanların davranış ve nitelikleri, emek ve yaşayışları hakkında sübjektif, keyfi değerler verilmesini de şiddetle yadsır. Örneğin şu veya bu insanın apaçık meydanda olan emeğini, bu emeğin iyi sonucunu, onun olumlu rolünü inkâr etmek veya küçümsemek, doğruluğa tabantabana karşıttır. Sübjektivizm doğruluğun en büyük düşmanlarından biridir. Ne yazıkki, Bulgar toplumunun bazı insanları da, başkaları ve onların emek sonuçları hakkında hüküm verirlerken, meslek arkadaşlarının veya parti ve devlet organlarının zayıf taraflarını tenkit ederlerken sübjektifvizme kapılmaktadırlar. Bunlar, doğruluk prensiplerini çiğniye-

rek, zayıflıkları olduklarından fazla göstermekte, başarıları da görmemezlikten gelmektedirler.

Doğruluk, insanın kendi başarı ve zayıflıklarını sübjektivizm açısından değerlendirilmesine de şiddetle karşıdır. Sübjektizm, bu alanda iki şekilde belirir İnsanın kendi rolünü olduğundan fazla gösterip zayıflıkları örtbas etmesi şeklinde veya kendi rolünü küçültmesi şeklinde.

Sosyalizmde kişinin topluma ve diğer insanlara karşı dürüstlüğü, enbaştta, emekte (işte) belirir. Sosyalizm insanı, emek görevlerini ve toplumsal ödevlerini gerektiği gibi uygulamak, hem topluma, hem de devlete karşı dürüst davrandığını göstermiş olur. Netekim birçok vatandaşımızın tutum ve davranışı böyledir. Bütün işlerini üstünkörü yapan, ruhsuz ve bürokratik çalışan bir insan, siyasal ve ahlâksal dürüstlüğe de sahip değildir, dürüst görünmeye çalışsa da, bu, sadece gösteriştten, cilâdan, iki yüzlülüğten ibarettir. İnsanların namuslu veya namussuz olduklarını uzun boylu araştırıp soruşturmaya lüzum yoktur. Onların işlerine bakmak kâfidir. Öyle insanlarımız vardır ki, bunlar, üretimde, dairede, toplumsal örgütlerde komünizm dâvası uğrunda bütün varlıklarıyla çalışırlar emeklerinin sonuçları daima iyidir. Bunlar, elbette ki, namuslu, dürüst insanlardır. Diğer taraftan, bazı kimselerin hile ve hırsızlık yaptıklarından, yalan söylediklerinden, parazit geçindiklerinden şüphe edilmeye başlandığı zaman, derhal yaşayış tarzlarıyla ilgilenmelidir : Gelirlerini nereden temin ediyorlar? Emektenmi, yoksa, dürüstlüğe aykırı, gizli kapaklı yollardan mı? Eğer kendi emekleriyle geçinmiyorlarsa, böylelerinin namussuzluk yaparak, toplumu aldatarak yaşadıklarını ispat etmek için, görüşleri ve ahlâkları hakkında çok delil araştırmaya gerek yoktur.

Kişinin topluma ve diğer insanlara karşı dürüst olup olmadığı, sosyalist emeği sürecinde kolayca anlaşılır. Zira bir insan, hakikati gizliyebilir, toplumu, kolektifi, diğer insanları sözle aldatabilir; fakat işte, emekte etra-

fını aldatması çok güçtür. Çünkü emeğinin sonuçları ortadadır, kolayca görülür ve yoklamadan geçirilir.

Lâkin bir insanın dürüst olup olmadığı hakkında bir hüküm verebilmek için, sadece emeğinin sonuçlarına bakmakta yeterli değildir. Öyleleri vardır ki, üretimde iyi çalışırlar, fakat kolektifle, devletle, azası bulundukları örgütle ilişkilerinde dürüst değildirler.

Yani, emek ve emek sonuçları, dürüstlüğü önemli bir ölçüsü olmakla beraber, başka ölçüler de vardır. Emekle birlikte, insanların hayattaki bütün tutum ve davranışlarını da gözönünde bulundurmak lâzımdır.

Sosyalist toplumun insanı, eğer bütün varlığı ile çalışıyorsa, kuvvet ve yeteneği derecesindeki imkânlarını, emeği aracılığıyla topluma verebiliyorsa onun sosyalizmle, halkıyla, halk demokrasisi egemenliğiyle ilişkilerinde samimi olduğunu tereddütsüzce söyleyebiliriz. Samimiyet ise doğruluğun jandarmasıdır. Doğruluk sözünü ağızdan düşürmiyen, hattâ insanlarla günlük ilişkilerinde bazı ufak tefek işlerde dürüst davranan, fakat işinde hileye sapan, kuvvet ve imkânları oranında çalışmıyarak toplumu aldatan bir kimse, sosyalizmde doğru bir insan değildir, olamaz. Doğruluk için sadece hakikati söylemek yetmez. Sosyalizm insanı, gerek emek görevlerini uygularken, gerekse emeğinin miktar ve kalitesine göre toplumdan payını alırken, daima hakikate uygun davranışlı olmalıdır.

Sosyalist ülkelerde kuvvet ve yeteneği oranında çalışmadığı halde, emeğinin miktar ve kalitesinden fazlasını elde etmeye gayret eden insan, topluma karşı namussuzca davranmış olur. Bazıları ise hiç çalışmazlar, lâkin toplumdan yine de pay almaya kalkışırlar. Sosyalizmde bunlar, toplumu ve bazı insanları aldattıkları için namussuz ve doğruluktan nasipsiz kimselerdir.

Sosyalizm insanının, diğer insanlara karşı doğruluk ve dürüstlüğü, yine en başta emekte belli olur. Çünkü, başkalarının sırtından geçinmediğini emeğiyle gös-

termektedir. Diğer insanlara kardeşlik ve dostluk duygularıyla bağlı bulunduğunu, vatanseverliğini, ailesine dürüst davrandığını, emeği aracılığıyla doğrudan doğruya ve çok etkili bir şekilde ortaya koymaktadır.

İ, G. yoldaş, arkadaşlarına, dostlarına pek bağlı olduğunu sık sık söylediği halde, zor durumlarında onların yardımına koşmamakta, hattâ hastalandıkları zaman ziyaretlerine bile gitmemektedir. Çünkü o derece egoist ve individüalist bir insandır ki, bırakalım başka insanları, hattâ kendi dost ve yakınları için en küçük bir hizmeti bile yapmaktan kaçınmaktadır. İyi ama, onları pek sevdiğini ağız dolusu söylemekten de geri kalmamaktadır. O, bu sevgisinde, bu bağlılığında samimi midir? Elbette ki, hayır!

İşe (emeğe) dayanmıyan boş lâflar, ağız dolusu sevgi ve sadakat sözleri, dürüstlük ve doğruluk delilleri değildir. Dürüstlük ve doğruluk sözleri ancak, söyliyenin hayattaki davranış ve tutumunu yansıttığı zaman hakikattir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, insan dürüstlük ve doğruluğunu diğerleriyle, toplumla ilişkilerindeki bütün tutum ve davranışlarıyla kanıtlar.

Sosyalizm insanı, diğer insanlara ve topluma karşı dürüstlüğünü sosyalist mülkiyetle olan ilişkilerinde de ortaya koyar. Bilindiği üzere, sosyalizmde üretim araçlarının iki mülkiyet şekli vardır: Bütün halkın mülkiyeti ve kooperatif mülkiyeti. Bu mülkiyetten emek dışı pay kopartmak, diğer insanların mülkiyetine el atmak demektir. Bu da onları soymaktan başka bir şey değildir, hırsızlıktır. Hırsızlık ise, ahlâk düşkünlüğüdür, suçtur. Halbuki sosyalizm herkese, kuvvet ve yeteneklerini geliştirmek, geçimini emeği vasıtasıyla temin edip hayatını düzene koymak imkânını vermektedir.

Sosyalizm insanı, dürüstlük ve doğruluğunu, kolektifle olan ilişkilerinde de belirtmektedir. Kolektif içinde çalışıp yaşamak, yeni insanın en büyük özelliğidir. O, üretim kolektifinin ve bu kolektif örgütünün (parti örgü-

tü meslek birliğı, gençlik örgütü vs. nin) bir parçasıdır. Bu yüzden sosyalizm insanının eğitimi ve bilinci, kolektifle ilişkilerinde en parlak bir şekilde belirir. Kolektife karşı dürüst, doğru ve samimi davranış, sosyalist insanın son derecede değerli ahlaksal özelliğidir. O, bu özelliklerini kolektifi severek, onun karar ve kanaatlerine saygı göstererek, kolektif tarafından hazırlanan ilkelere kayıtsız şartsız uyarak ortaya koyar.

Her insanın komünizm idelerine bağlılığı ve mânevi olgunluğu yine kolektifle ilişkilerinde açıkça belli olur. Komünizm eğitimi almış dürüst ve doğru bir insan kişisel menfaatlerini, kolektifin, toplumun menfaatlerine uydurur. Diğer taraftan, kolektif te, üyelerine karşı dürüstlük ve doğruluk göstermelidir. Sosyalist kolektif, üyelerine dürüst ve doğru davranmazsa, son derecede karmaşık ve sorumlu görevlerini uyguluyamaz.

Sosyalizm insanı, yalnız işinde değil, toplumsal hayattaki davranışlarında da dürüst ve doğru olmalıdır. Kişisel hayatında daima dürüst ve doğru davranışlı olması şarttır. Onun dürüstlük ve doğruluğu, toplumu aldatmak için bir paravan olmamalı, derin bir inanç ve yüksek bir mânevi özellik olarak bilincine yerleşmiş bulunmalıdır. Anababası ve ailesiyle kişisel ilişkileri menfaat hırs ve amaçlarına dayanmamalıdır. Sosyalizm insanının bu kişisel ilişkileri, sosyalist toplumun son derecede insansal ilkeleri, candan sevgi ve saygı temelleri üzerine kurulmalıdır. Esnaflık ve egonizm ona yabancı olmalıdır. Sosyalizm insanı, insanlarla ilişkilerinde açık kalplidir, kimseyi arkadan kötü duruma düşürmez, dedikodu yapmaz, entrigaya başvurmaz. Sosyalist toplum, üstün kolektif ve örgütleriyle, ona kanıtlarını dürüstçe, açıkça söylemek imkânlarını verir. Hakikat, onun düşünce, duygu ve davranışlarına sadece yön vermekle kalmaz, aynı zamanda azim ve sebatla ulaşmak için çalıştığı bir amaç halini alır.

Sosyalizm insanı, diğer insanlara, kolektife ve topluma karşı daima dürüst ve doğru davranabilmek için, kendi görüş ve çalışmalarını, sosyalist yaşayış ilkeleri ve ahlâk normalariyle uyumlaştırır. Sosyalizm insanların sözleriyle işleri arasındaki birlik, dürüstlük ve doğruluklarının temelidir.

Sosyalizm insanı, namussuzluk ve yalancılığa, sahtecilik ve ikiyüzlülüğe karşı amansızca davranmak suretiyle dürüstlük ve doğruluğunu ortaya koyar. Üstünkörü, bürokratik, ruhsuz çalışan, hırsızlık yapan, sosyalist mülkiyeti çarcur eden, yalan söyleyen, başkalarını aldatan insanlar karşısında sosyalizm insanı, vurdumduymazlık edemez. İster sıradan insanlar, ister yönetmenler yapsın, her kötü davranışla amansızca mücadele eder.

İndividüalist, egoist ve esnaf böyle davranışlara cephe alamaz. «Adam sen de. Neme lâzım! Belki benim de başıma bir belâ gelir. İyisi mi sus!» der. Onun için, kişisel menfaati toplumun menfaatinden üstündür. Fakat sosyalizm insanı, bu gibi durumlar karşısında böyle düşünmez. Onun dürüstlük ve doğruluğu topluma zarar verilirken, buna seyirci kalmasına asla müsaâde etmez. Ve o namussuzluğa, haksızlığa karşı cesaretle mücadeleye atılır. Çünkü toplumun menfaatleri, aynı zamanda kendisinin kişisel menfaatleridir.

Bulgaristanda, gerek emek sürecinde, gerekse diğer ilişkilerinde yalnız toplumu ve devleti değil, kendi yakınlarını da aldatmaya çalışan insanlara hâlâ raslanmaktadır. Bunlar, kişisel çıkarları yüzünden, başkalarını eleştirirken veya överken de samimi değildirler. Kendileriyle ilgili meselelerde de doğruyu söylemezler, samimi ve cesurca kendi kendini eleştiriye yanaşamazlar. Böyleleri, başkalarına karşı pek titiz, pek talepkâr oldukları halde, kendilerine ve yakınlarına karşı pek hoşgörülü ve libéraldirler. Pisliklerini toplumdan gizlemek için, ikiyüzlülüğü yalanı mânevi bir silâh olarak kullanırlar. Fakat, Bulgar emekçilerinin büyük bir çoğunluğu dürüst ve

doğru insanlar olduğı için, böyleleri, yalan dolanla iş görmekte gitgide daha fazla güçlüklerle karşılaşmakta, sayıca azalmakta ve yeniden eğitilmektedirler.

Sosyalist insan, toplumsal ve kişisel hayatında, dürüstlük ve doğrulukla yanyana, içtenlik ve alçak gönüllük özelliklerine de sahiptir. Zira bu iki özellik, dürüstlük ve doğruluktan ayrılamaz. Birbirlerini tamamlarlar. Bu yüzden sosyalist toplumumuzun insanlarına bu özellikleri de aşmak, dürüstlük ve doğruluk özelliklerini aşmak kadar önemli ve lüzumludur.

İnsanların davranışlarında samimilik ve alçak gönüllülük!

Sosyalizm insanının toplumsal ve özel hayatında içten davranışlı olması gerekir. Yani gerek emek proesinde, gerek dairede, gerekse insanlarla hergünkü ilişkilerinde yapmacık tavırlar takınmıyacak, çalım satmıyacak, gösteriş yapmıyacak, mânevi, bedensel ve diğer yetenek ve zayıflıklarıyla gerçekte nasılsa öyle görünecek, bulunduğu mevki ile, varsa tahsili ve başarılarıyla gururlanmıyacaktır.

Sömürücü toplum, Sosyalist Bulgaristan'a ekonomik, ideolojik, politik psikolojik, ahlâksal v.s. kötülüklerle birlikte, insanlar arasındaki ilişkilerde gösteriş, çalım satma, ikiyüzlülük gibi kötü davranışları da miras bıraktı. Sömürücülük şartlarında yaşamış insanlar arasındaki düşmanlıkların doğurduğu bu kötü davranışlar, yeni toplum hayatına son derecede yabancı ve zararlıdır. Bu yüzden ülkede yeni toplum kurulmaya başladıktan sonra bu kötü davranışlara karşı da çetin bir mücadele açılmıştır. Esasen, gerçek dostluk ve arkadaşlık kuvvetlendikçe gösterişçilik, ikiyüzlülük davranışları da azalmaktadır.

Sosyalizmdeki içtenlik ve sadeliğin, burjuvazinin aşırı iltifatkârlığı, dalkavukluk ve ikiyüzlülüğü ile hiçbir ilgisi yoktur. Aşırı iltifat da, samimiyete aykırı bir çalım satma, bir gösteriş, bir yapmacık, bir ikiyüzlülüktür. Sosya-

lizmde içtenliğe dayanan nezaket ve iltifat vardır. Fakat sosyalizm insanları arasına yüksek kültürlülüğün bir ifadesi olan gerçek nezaket ve iltifatın ikiyüzlü nezaket ve aşırı iltifatta hiçbir ilgisi yoktur. Sosyalizm insanları arasındaki içtenlik, bir gösteriş nezaketi bir gösteriş iltifatı değildir. İnsanlara karşı sıcak ve temiz bir duygudur.

Bulgaristan'da yetişmekte olan sosyalizm insanında ahlâk temizliği ve mânevi güzellik egemendir. İnsanlarımızın bütün hareketlerinde, sözlerinde, hayatlarının her alanında içtenlik vardır. İçtenlik sömürücü toplumun çirkin kalıntılarından olan kabalık ve küstahlığın yerini almıştır. Ulu İngiliz şairi Willam Shakespeare şöyle demiştir: «Sert konuşmanın içtenlik ve kuvvet ifade ettiğini sanmak mânasızlıktır.»

Sosyalizm insanının davranışlarındaki içtenlik, alçak gönüllükle sıkı sıkıya bağlıdır. Bunlar birbirine girişiktirler ve yeni insanın mânevi yüzünü belirtirler. İçtenliğin olduğu yerde alçak gönüllüğün bulunmaması imkansızdır. Ve alçak gönüllük neredeyse içtenlik te mutlaka oradadır. Bu iki mânevi özellik SBKP nin 22. kongresinde kabul edilen Komünizm Kurucusunun Ahlâk Kodeksinde tek bir ilke olarak biçimlendirilmiştir.

Alçak gönüllülük, insanın kendi yetenek ve değerlerini, zayıflık ve kusurlarını ve toplumda aldığı yeri, gerçeğe uygun biçimde değerlendirme bilincidir. İnsan, gerek toplumda, gerekse özel hayatında bu bilince uygun şekilde davranır. Alçak gönüllü insan, gösteriş yapmaz, övünmez, iş yerinde kendi rolünü büyütüp başkalarının rolünü küçümsemez, başarılarıyla ve kendisi için verilen yüksek değerle çalım satmaz, ne kadar büyük mevkide yükselmiş olursa olsun halk yığınlarıyla bağlarını kesmez, tersine sürekli olarak halktan öğrenir. Alçak gönüllülük, kendi kendini eleştiri ve kendi kendini kontrol sayesinde insan, kendi hata ve zayıflıklarından ders alır, hiçbir zaman ulaştığı başarılarla yetinmez.

Alçak gönüllülüğün, kendi içine kapanıklıkla hiçbir il-

gisi yoktur. Alçak gönüllülüğü, kendi içine kapanıklık, suskunluk, pısırlıklık, insanlardan kaçmak sanmak yanlış-
tır; bu, küçük burjuva görüşüdür. Dinde, müminlere, sus-
kunluk, içine kapanıklık, eğitimi veriyor ve bütün bunları
alçak gönüllülük olarak göstermeye çalışıyordu. Halbuki
dinlerin telkin ettiği «alçak gönüllülük», ikiyüzlülüktür.
Sosyalizm insanı ikiyüzlü değildir ve olamaz.

Sosyalizmin alçak gönüllülüğü, konuşkanlık, işgüzar-
lık, emekte aktiflik ister. Aktiflik ve işgüzarlık, sosyalizm
insanının alçak gönüllülüğünün bellibaşlı özelliğidir.

Alçak gönüllülükle geniş bilgi ve yüksek kültür bir-
birlerini tamamlar. Tarihteki hemen hemen bütün büyük
bilgin ve sanatkârlar son derece alçak gönüllü insanlar-
dı. Marksizmin yaratıcıları Marx ve Engels, tarihte eş-
lerine rastlanmıyacak derecede geniş kültür ve bilgiye
sahip olmalarına rağmen son derecede alçak gönüllü idi-
ler. Onların ve daha birçok dâhi ve ulu bilgin ve sa-
natkârın verdiği örnekler de ispat etmiştir ki, yüksek
kültür, geniş bilgi, alçak gönüllülüğü gerektirmekte, onun
içeriğine girmektedir.

Büyük Rus fizyoloğu İvan P. Pavlof, öğrencilerine
son derecede alçak gönüllü ve temiz ahlâklı olmalarını
tavsiye etmiş ve şunları söylemiştir «Hiçbir zaman
'ben artık herşeyi biliyorum' demeyin. Size en yüksek de-
ğeri de verseler, kendi kendinize 'ben cahilim' demek
cesaretini gösterin.»

Gerçek alçak gönüllülüğün, aşırı derecede alçak gö-
nüllülük ve kendi kendini küçümsemeyle hiçbir ilgisi yok-
tur. Aşırı derecede alçak gönüllü görünmeye çalışanlar,
hakikatte bununla kendilerini göstermeye çabalarlar.
Bunlar, alçak gönüllülüğü o kadar aşırı dereceye götürür-
ler ki, dalkavukluk haline getirirler. Çünkü her şeyin aşı-
rısı, kendi karşıtını doğurur. Bunların da aşırı alçak gö-
nüllülüğü aşırı nezakete; aşırı yardımlaşma çabaları dal-
kavukluğa, arkadaşlıkları da esnafça dostluğa varır.

Bulgaristan'da kendi yetenek ve rollerini küçümseyen

insanlara da sık sık rastlanır. Bunlarda  azık ve sessiz davranış, suskunluk ve içine kapanıklık, sade giyimli olmak, modayı inkâr etmek ve zevksizlik halini alır. Böyle davranış ve anlayışlar, marksizm - leninizmin alçak gönüllük görüşüne uymaz.

Sosyalist toplumdaki insanların alçak gönüllülüğü, kendini beğenmişlik, başarılarla övünmek ve ne oldum delisine dönmek, başkalarını küçümsemek ve gururlanmakla asla bağdaşamaz. Alçak gönüllük, görevinin iyi uygulanması karşısında sevinmeyi ve memnunluğu gerektirir; çünkü o, insanın kendi gerçek değerlendirme bilincidir. Başarılarla övünmeye ve ne oldum delisine dönmeye gelince, bu, başarıları olduğundan fazla büyütme ve kendini beğenmişliktir. Halbuki, sübjektivizme dayanan övünme ve kendini beğenmişlik, insanın kendi özelliklerini yanlış değerlendirmesinin sonucudur. Başarılarıyla övünen ve ne oldum delisine dönen bir kimse, gerektiği gibi okuyup öğrenmeyi bırakır, aktif ve ustaca çalışmaz olur. Bu suretle de yerinde saymaya, hattâ geri kalmaya, birçok yanlışlıklar yapmaya başlar. Demek oluyor ki, başarılarla övünmek ve ne oldum delisine dönmek, dar görüşlülüğün, anlayışsızlığın belirtisidir.

Sosyalizmde de başarılarıyla övünen, ne oldum delisi ne dönen insanlara raslanmaktadır. Bunun nedeni, onların hâlâ individ lazim ve egoistliğin kalıntılarından silkinememiş olmalarıdır. Başarılarıyla ne oldum delisine dönenlerin, halk yığınlarıyla bağlarının kopması, arkadaşlarına, kolektife kulak asmaz hale gelmeleri bu yüzdendir. Bunlar, kendilerini üstün görmeye başladıkları için arkadaşlarına, kolektife danışmadan tek başlarına kararlar vermeye ,tek başlarına işler görmeye kalkışırlar. Başkalarının başarılarını da kendi başarısıymış gibi göstermeye koyulurlar, kendini beğenmişlik, genellikle, kibirliliği doğurur. Ancak kendini beğenmişlikle kibirlilik arasında şu fark vardır : kendilerini beğenenler, kendi özellikleri, kendi başarılarıyla övün rl r; kibirlilerse, başkalarını küçük

görürler. Kibirli insanlar, kendi çıkarlarını, başkalarının, kolektifin, toplumun çıkarlarından üstün tutarlar. Yalnız kendilerini sever, yalnız kendi kanı ve görüşlerinin doğru olduğuna inanırlar, etraflarındakilerin, özellikle mevkileri kendi mevkilerinden aşağı olanların kanı ve görüşlerine saygı göstermezler. Buna karşılık, âmirleri tarafından övülmekten hoşlanırlar. Sosyalist toplumda ki bu tutum ve davranışlar, komünizm ahlâkına ve toplumun isteklerine aykırıdır.

Kibirlilik te, tıpkı başarılarla övünme ve ne oldum delisine dönme gibi, toplumsal gelişmemize, insanlar arasındaki ilişkilere zarar getirir. Çünkü kolektiflerimizde ayrılık yaratır, üretimde ve toplumsal faaliyetlerde arkadaşlık ilişkilerini bozar, toplumsal havayı zehirler. Parti, halk idaresi yığın örgütleri, okul ve aile, bu gibi tutum ve davranışları, toplumumuz azalarının bilinçlerinden tamamiyle temizleyip, yerine alçak gönüllük ve içtenlik özellikleri aşılama için çetin bir mücadele yürütmelidirler.

Dürüstlük ve doğruluk, sadelik ve alçak gönüllülük eğitimi

Toplumumuzun insanlarına dürüstlük ve doğruluk, sadelik ve alçak gönüllülük eğitimi vermek için her şeyden önce yöneticinin yönetilenlere, parti üyesinin partizirlere, yaşlıların gençlere, anababalarının çocuklara, öğretmeninin öğrencilere, yüksek ahlâk örneği vermeleri iyi örnek olmaları gerekir. Ahlâki davranış örnekleri, bu özelliklerin terbiyesinde en etkili rolü oynarlar. Somut örnek, komünist dürüstlüğü ve doğruluğunu, içtenlik ve alçak gönüllülüğünü, lüzumsuz teoriye dalmadan, dolaysız olarak ,doğrudan doğruya aşılar, güzel soylu davranışlarla hayranlık duygusu ve taklit isteği uyandırır. Sosyalizm koşullarında iyi kişisel örneklerle eğitim olanakları çok **geniştir.**

Bilindiği üzere, Bulgaristan'da namuslu çalışanlar,

kahramanlık gösterenler, samimilik ve alçak gönüllü davranışların örnekleri, basın ve radyo ile anlatılarak tanıtılıp propaganda edilmektedir. Parti ve Halk yönetimi bu yüksek nitelikleriyle örnek olanları övgüler, nişanlar ve diğer vasıtalarla taltif etmektedir. Çünkü ülkede dürüst, doğru, alçak gönüllü insanlar en yüksek sevgiyi görürler. Bu yüzden, dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllük erdemlerinin eğitiminde kişisel örneklerin propaganda-sını daha da kuvvetlendirmek gerekir.

En küçüğünden en büyüğüne kadar parti yönetmen-lerimizin dürüstlük ve alçak gönüllükleri, bu özelliklerin aşılması için en etkili örneklerdir. Bulgar yöneticileri halkla en sıkı bağları bulunan insanlardır. Onların kuvvet ve sevilme kaynağı da budur. Özel ve toplumsal hayatla-rında dürüst ve doğru, içten ve alçak gönüllü oldukları için, tutum ve davranışlarıyla aynı özelliklerin aşılma-sında etkili örnek olurlar. Hele kişiyi putlaştırmanın kö-tülüklerini açıkladıktan sonra, onların bu alandaki eğitsel etkileri daha da artmıştır. Parti ve toplum hayatındaki yanlış yöntemleri ve yönetim işlerindeki pürüzleri ber-taraf ettikten sonra yöneticilerle halk yığınları arasındaki bağlantı kuvvetlenmiştir. Halkla sürekli bağlantısı bulunan yönetmenler bir taraftan, devlet ve parti işlerini görürler-ken, dürüst ve adaletli davranışları, halkla ilişkilerinde al-çak gönüllü ve içten oluşlarıyla emekçilere bu erdemleri aşırlarlar, öte yandan da, halkla ilişkilerinde, onların dü-rüstlük ve doğruluk içtenlik ve alçak gönüllük erdemlerini geliştirmelerine yardım ederler.

Parti, yöneticilerin, parti üyelerinin ahlâki davranış-larıyla örnek olmalarına büyük bir önem vermektedir. BKP MK nin Mayıs (1964) Plenumu, bu sorunu yeniden öne koymuştur. Mayıs (1964) Plenumu, komünist dürüstlük ve doğruluğu, samimilik ve alçak gönüllülük ilkelerinden sa-pan bazı parti üyelerini şiddetle ayıplamıştır. Georgi Di-mitrof ta, Partinin Beşinci Kongresinde böyle yönetici-leri ve parti üyelerini takbih etmiş ve komünistlerin dü-

rüst doğru ve alçak gönüllü olmaları gerektiğini belirterek şöyle demiştir

«Partimizin saflarında, (velmoj) lara, küçüklü büyüklü (gubernator) lara hâlâ rastlanmaktadır. Bunlar, geçmişteki gerçek veya sözde hizmetlerine, şimdiki mevkiilerine güvenerek yasa ve tüzükleri hiçe saymakta, akıllarına ne eserse onu yapmaktadırlar. Her şeyi bildiklerini, her şeyi yapabileceklerini iddia eden, şöhret ve şan düşkünü gevezeler, lıf ebeleri, kendini beğenmişler hâlâ vardır. Halbuki bunlar, sistemli ve belirli her iş yapmak ve yönetmek maharetine, başlanan işi sonuçlandırmak çalışkanlığına sahip değildirler.»*

Bulgaristan'da son yirmi yıl içinde, komünist dü-rüstlük ve doğruluğu, samimilik ve alçak gönüllülüğü eği-timi alanında elde edilen tecrübeler göstermiştir ki, bu erdemler, namussuzluk, hırsızlık, yalan ve hile, kendini beğenmişlik ve kibirliliğe karşı savaşım verilmeden halka aşılamaz. Zira kapitalizm şartlarında ve kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde yaşamış olan insanların bir çoğunda bu kötü alışkanlıkların kalıntıları hâlâ vardır. Bunların temizlenebilmesi için, burjuva ve küçük burjuva ahlâkı kalıntılarını iletenlerin her fırsatta eleştirilmeleri ve açıklanmaları gerekir. Bulgaristan'da namussuzluk ve yalancılığın, hile ve şaşırtmacılığın basın, radyo ve televizyon aracılığıyla keza toplantı ve oturumlarda açıkça eleştirilmesi büyük bir eğitsel rol oynamaktadır. Bulgar halkının ahlâkı o kadar sağlam ve temizdir ki, namussuzluk ve ahlâksızca hareketlerin, kibirlilik olaylarının açıkça ortaya konması karşısında, bu kötülükleri taşıyanlara karşı nefretlerini öyle kuvvetle belirtmektedirler ki, bu kalıntıların sahipleri, kötü davranışlarını tekrarlamamaya çalışmaktadırlar. Zira kamu oyu'nun açık ayıplaması, böyle davranışların sahiplerine çok çabuk ve faydalı etkiler

---

* G. Dimitrof, «Partinin Beşinci Kongresinde BKP MK'nın siyasi faaliyet raporu» bulgarca, BKP yayınevi, 1948, sayfa 112.

yapmakta, onları, yalnız kötü davranışlarını değil, aynı zamanda bütün hayatlarını yenibaştan değerlendirmeye yöneltmektedir. Namussuzluğun, yalancılığın ve diğer kötü tutum ve davranışların halk önünde eleştirilmesi sayesinde bunların taşıyıcılarına karşı genel bir güvensizlik yaratılmakta ve bu gibiler, kötü burjuva ahlâkı kalıntılarını bilinç ve davranışlarından tamamiyle temizlenmedikçe halkın güvenini kazanamamaktadırlar.

Halk önündeki açık eleştiriler, yalnız ahlâksızlığı yapan kişiler üzerinde eğitsel etki yapmakla kalmamakta, aynı zamanda geniş halk yığınları üzerine ferahlatıcı etkiler meydana getirmektedir. Çünkü, bir taraftan, halkın namussuzluk ve yalancılık, kibirlilik ve ikiyüzlülük karşısında duyduğu nefret duygularını ve bunlarla mücadele azmini kuvvetlendirmekte; öte yandan da, burjuva ahlâkı kalıntılarının iğrençliğini herkese, özellikle gençliğe göstermek suretiyle eğitsel etkiler yapmaktadır.

Dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük gibi komünist ahlâkı erdemlerinin aşılmasında, namussuzluk ve yalancılığın, esnafça kendini beğenmişlik ve kibirliliğinin halkın önünde tenkit edilmesi çok etkili bir eğitsel rol oynamaktadır. Zira burjuva ahlâkı kalıntılarının serbestçe gelişmesine imkân vermiyen sağlam bir toplumsal ortam yaratmaktadır. Aile ve okulun, partinin, yığın örgütleriyle devlet organlarının komünizm eğitimi görevlerini başarıyla gerçekleştirebilmeleri için böyle sağlam toplumsal ortamlara şiddetle ihtiyaçları vardır. Bulgaristan'da sosyalist toplum münasebetleri, Parti ve halk idaresinin dürüst ve doğru (adaletli) çalışmaları sayesinde dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük eğitimi için gerekli olan ortam yaratılmaktadır.

Bulgar toplumunda dürüstlük ve doğruluk, içtenlik, ve alçak gönüllülük özelliklerini, insanlar aynı zamanda kendi kendilerine de aşlamaktadırlar. Vatandaşlar sosyalizm şartlarının, Parti, devlet ve yığın örgütleri çalışmalarının tesiriyle, yalnız etraflarında cereyan eden olayları

değil, aynı zamanda kendi kendilerini derinden tanıyıp öğrenmelerine de geniş imkânlar veren bilimsel dünya görüşüne, bilgi ve yeteneklere sahip olmaktadırlar. Bu koşullar ve sahip oldukları özgürlük içinde, daha faal, daha girişken olmaktadırlar. Bu faallik ve girişkinlik, kendi kendilerini eğitimde de belirlemektedir. Zira onlar, kendilerinde, topluma ve diğer insanlara karşı dürüst ve doğru, içten ve açık gönüllü davranış alışkanlıkları yaratabilmek, burjuva, kalıntılarını temizliyebilmek için gerekli olan özelliklere ve elverişli koşullara bol bol sahiptirler. İnsanın dürüstlük ve doğruluk, samimilik ve alçak gönüllük özelliklerini kendi kendisine kazanması ilkeleri şunlardır kendisini kontrol etmesi, ahlâki kusurlarını ortadan kaldırmak için kendi kendini eleştirmesi. Bu ilkeler insanın bütün komünist ahlâk erdemlerini kendi kendisine kazanmasında önemli rol oynamaktadır.

Sosyalizmde dürüstlük ve doğruluk, sadelik ve alçak gönüllük eğitimi veren faktörler türlü türlü"dür. Burada da, bütün erdemlerin eğitiminde olduğu gibi, bazı faktörler daha büyük görev görmektedir. Sosyalizm insanında dürüstlük ve doğruluk, samimilik ve alçak gönüllük bilinç ve alışkanlıklarının yaratılmasında, daha çokken ailede, çocuk yuvalarında, çocuk bahçelerinde aldığı eğitimin önemi pek büyüktür. Anababaların gerek kendi işleri, gerekse başka insanlar için aile ortamında yaptıkları sıradan konuşmalar, çocuklarına, hısımlarına, diğer insanlara ve bütün topluma karşı aile içindeki davranışları, çocuklara dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük eğitiminin verilmesinde önemli rol oynar. Bu konuşma ve davranışlarda dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük egemense, çocuklar tarafından da benimsenir ve gitgide onların bilinçlerine yerleşir, ahlâklarının köklü elemanları haline gelir. Fakat bu konuşma ve davranışlarda yalan ve ikiyüzlülük, namussuzluk ve kendini beğenmişlik varsa, sosyalist toplum ortamına rağmen çocuklar bu burjuva kalıntılarını

benimserler, sonra toplum bunların temizlenmesi için yaptığı uğraşılarda büyük güçlüklerle karşılaşır. Çocukların beraber yaşadıkları anababalarının, erkek ve kız kardeşlerinin onlar üzerindeki etkisi daima çok kuvvetli olumlu veya olumsuz eğitim faktörüdür. Bu faktör, çocukların görüş ve duygularının olduğu gibi, alışkanlıklarının da şekillenmesinde önemli rol oynar.

Çocukları en küçük yaşta eğiten çocuk yuvalarının görevi de aileninkine benzer, zira orada da yeni insanın ahlâki temeli atılır. Çocuk yuvalarındaki eğitimciler sözleri ve davranışlarıyla dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük erdemlerini vermeyi başarırlarsa, çocuklarda komünizm eğitiminin sağlam temellerini kurmuş olurlar. Çocuk yuvalarıyla çocuk bahçeleri, toplumsal kontrol altında bulundukları için, eğitici çalışmaları ailedekinden daha etkili olur. Çünkü özel olarak yetiştirilmiş eğitimciler, çocukların eğitimleriyle ilgili somut sorunları aralarında görüşür, bakım ve eğitim rejimini daimi olarak kontrolleri altında bulundururlar.

Dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük eğitime bundan sonra okulda devam edilir. Orada bu erdemler, birinci, öğretim sürecinde, özellikle hümanist derslerin verilmesi sırasında eğitilir. İkinci, öğretmenlerin tutum ve davranış örnekleriyle, üçüncü, çocuk ve gençlik örgütlerinin arkadaşlık kolektifleriyle eğitilir. Derslerini politik ve ideolojik bakımdan doğru esaslar üzerinde hazırlayıp vermeye, sosyalizm dâvasının inanç ve bağlılıklarını, insanlık sevgilerini belirtmeyi başaran içten ve alçak gönüllü öğretmenler, bu erdemleri çocuk ve gençlere başarıyla aşılarlar. Fakat, gerek ders sırasında, gerekse tutumlarında, ikiyüzlü olan, dürüstlüğü içtenliğe ve alçak gönüllüğe aykırı davranışlar gösteren öğretmenler, bu burjuva kalıntılarını çocuklara da aşılamış olurlar.

Gerek okulda, gerekse okul dışındaki arkadaş kolektifinin de bu alanda büyük rolü vardır. Bu çevre içinde

namussuz, yalancı, iki yüzlü çocuklar yoksa, kolektifteki ilişkiler dürüstlük ve doğruluğa, içtenlik ve alçak gönüllülüğe dayanıyorsa, orada çocukların komünizm eğitimleri kuvvetlenir. Eğer arkadaş kolektifi, dürüstlük ve içtenlikten yoksunsa, çocukların eğitimini bozabilir. Bu yüzden, öğretmenler, anababa, çocuk ve gençlik örgütleri, sağlam arkadaş ortamı yaratmak için ısrarla çalışmalıdırlar.

Yalnız öğrencilerin değil, aynı zamanda yetişkinlerin eğitiminde sağlanan tecrübeler göstermiştir ki, sosyalizm koşullarında gerek dürüstlük ve doğruluk, içtenlik ve alçak gönüllülük eğitiminde, gerekse namussuzluk ve yalancılık ve kendini beğenmişliğin temizlenmesinde kolektif, belkide en önemli rolü oynamaktadır. Üretim kolektifi, parti kolektifi, meslek birliği ve gençlik kolektifi, insanlara eğitsel etki yapan çok kuvvetli ve aktif faktörlerdir. Çünkü sosyalist kolektif, görev ve amaçları ortak olan ideolojik - politik ve mânevi bir birliktir. Orada aynı ideoloji, aynı politika eğer emendir, örgütlü halde bir amaca yönelmiştir. Bütün bunlar, gerek üretim kolektifine, gerek yığın örgütlerine, gerekse parti kolektiflerine, insanların düşünce, duygu ve davranışlarına geniş ölçüde tesir etmek imkânlarını verir. Kolektifte hiçbir şey uzun zaman gizli, farkedilmeden ve sisli kalmaz. Kolektifteki ilişkiler dürüstlük ve doğruluğa dayanıyorsa, davranışlarda içtenlik ve alçak gönüllülük egemense, azalarının ahlâki kusurları çabucak ortaya çıkar ve bunların düzeltilmesi için gereken tedbirler alınır. Sosyalist kolektif, sosyalist ilkeleri kendisine kılavuz tuttuğu ve sıkı sıkıya koruduğu zaman, bu alanda büyük imkân ve kuvvetlere sahiptir. Sağlam bir arkadaş ortamı olan kolektifte, namussuzluk, yalancılık, iki yüzlülük, kendini beğenmişlik ve kibirlilik belirtileri ciddi eleştirilere uğrayabilir, ondan sonra da, iyi ve muntazam örgütü sayesinde, bu ahlâksızlıkların temizlenip, düzeltilmesi için somut, görevler öne konabilir.

Üçüncü Bölüm

ATEİZM EĞİTİMİ

Marksizm - leninizm, Bulgar emekçilerinin büyük bir cocunluğunun bilinçlerine yerleşmiş, sosyalist vatanında egemen ideoloji haline gelmiştir. Fakat halkın bir kısmı hâlâ dinî kalıntıların etkisi altında bulunmaktadır. Bu kalıntılar, onların yaratıcı emeklerini zorlaştırmakta, bilimsel dünya görüşünü, yeni ahlâkı tamamiyle benimsemelerine engel olmaktadır. Dinî kalıntılarla savaşım, bu yüzden emekçilere komünizm eğitimi vermek, yeni insan yetiştirmek için yürütülen savaşımın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

1. Din, Ateizm ve Ateizm Eğitimi

Din nedir?

Din, toplumsal gelişme düzeyinin henüz çok aşağı durumda bulunduğu dönemde türemiş, geçici bir tarihsel olaydır. Cehaletin, siyasal baskının, iktisadî sömürücülüğün yok edildiği yeni toplumda yavaş yavaş ortadan kalkar. Fr. Engels, dini şöyle tarif etmiştir «Her din, insanları günlük hayatlarında egemen olan dış kuvvetlerin onların kafalarına yansıyan tantastik tabiat yankılarından başka bir şey değildir. Bu yansımalar sırasında tabiat kuvvetleri, tabiat üstü kuvvetler halini alırlar. Tarihin ilk devilerinde ilk önce tabiat kuvvetleri yansımıştır. Daha sonraki gelişme sırasında bunlar çeşitli halklara, türlü türlü görüntüler şeklinde geçmiştir. Bu arada, toplum kuvvetleri de tabiat kuvvetlerinin yanında yer almıştır. Toplum kuv-

vetleri de, tıpkı tabiat kuvvetleri gibi ilk zamanlarda insanların anlıyamadıkları onlara yabancı, fakat sözde lüzumlu kuvvetlermiş gibi insanların önüne çıkmış ve eğemen olmuşlardır.» *

Fr. Engels'in bahsettiği toplum kuvvetleri, sömürücü, zâlim sınıflardır. Esasen din, sömürücü sınıfların egemen olduğu toplumda türemiştir.

Din, diğer toplumsal bilinç şekillerinden —bilim, felsefe, güzel sanatlar v.s. den— farklı olarak, maddî ve mânevi gerçeği, hayale dayanarak, onlara aykırı bir biçimde tahlil eder, tabiat üstü kuvvetlere (ilâh ruh v.s.) ye inanç aşılar, dünya ve insanın bu kuvvetlere bağlı ve bağımlı olduğunu iddia eder, bu uydurma kuvvetlere tapınılmasını ister. Felsefi idealizm de maddenin yaratıldığını, tabiatı yaratan tabiatdışı kuvvetlerin bulunduğunu kabul ettiği, buna Geist, ide (mutlak düşünce) adını verdiği için, idealizmle din, hemen aynı tipten toplumsal bilinç şekilleridir. Ancak din, felsefî idealizmin daha basit, daha kaba biçimidir. İdealizm de, dinin daha işlenmiş gizli şeklidir, felsefi temelidir.

Dinin toplumsal bilinç şekli olarak taşıdığı bu özellikler ve felsefi idealizmle (idealist felsefeyle) yakınlığı, onun (ve idealizmin) neden ta kuruluşlarından beri gerici sınıfların hizmetinde bulunduğunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık, ateizm (ve materyalizm), meydana çıkışından beri toplumda gericiliğe karşı savaşılan ilerici ve devrimci kuvvetlerin ideolojisidir.

Din ve ateizm

Ateizm ve din, tarihsel gelişimde birbirine taban tabana karşıt iki olaydır. Din, insanın tabiat ve toplum kuvvetleri karşısında, duyduğu aczin, çaresizliğin ürünüdür. Ateizm, varlığını devam ettirme ve toplumu geliştirme savaşımında tabiat ve toplumun birçok yönlerini

---

* F. Engels «Anti-Düring» s. 321. 1946. (Bulgarca).

tanıyıp öğrenen ve iradesine boyun eğdiren insanın git-tikçe artan kuvvet ve kudretinin belirtisidir. Din, gerçe-ği (maddeyi ve toplumu), bilime aykırı fantastik şekilde açıklamaya çalışır. Bu yanlış ve gerçeğe taban tabana karşıt görüşleriyle, insanların emek - üretim ve devrim-cilik - yenileştirme faaliyetlerini objektif olarak engeller. Buna karşılık ,ateizm, maddi gerçeği doğru olarak açık-lar. Bu suretle insanları, dinin evren ve toplum hakkın-daki basit görüşlerinden kurtarır ve ayrıca toplumu ile-rici yoldan geliştirmek için gerekli bilgilerle donatır.

Ateistik görüş ve gelenekler, çok güç ve karmaşık koşullar içinde gelişip kökleşmiştir. Ateizm, insanların emek ve politik savaşimleri sırasında kazandıkları tec-rübe ve bilgi ile gelişmeye başlamış, tabiat ve toplum hakkındaki bilimsel bilgiler arttıkça kuvvetlenmiştir. Bu-na bakarak, iki türlü ateizmin, daha doğrusu ateizmin iki tarafı bulunduğunu söyleyebiliriz. İnsanların hayat tec-rübelerine ve bu tecrübelerden çıkardıkları sonuca da-yanarak gelişen ateizm, bilimsel bilgilerin doğup geliş-mesiyle türeyip gelişen ateizmden farklıdır.

Birinci ateizme, halk yığınlarının ilkel, sistemsiz ateizmi de diyebiliriz. O, dini bir bütün olarak ele al-maz. Sadece bazı yönlerini eleştirir. Bu yüzden de, in-sanlarda dinle yanyana yaşar. Halk yaratıcılığında bu-nun en parlak örneklerini görmekteyiz.

Bilimsel bilgilerin, en başta materyalist felsefenin türeyip gelişmesine bağlı olan ateizmin karakteri daha başkadır. O, dinin niteliğini bilime dayanarak açıklar, insanların bilinç ve davranışlarından, hangi yoldan, han-gi kuvvet ve açiklarla tasfiye edileceğini açıklar. Bilime ve özellikle materyalist felsefeye sıkı sıkıya bağlı olduğu için, ana gelişme aşamalarında materyalist felsefenin ana gelişme aşamalarına uygundur. Bilimsel ateizm, tarihsel gelişmesi sırasında şu aşamalardan geç-miştir: Eski (antik) devir ateizmi, ortaçağ ateizmi, bur-juva ateizmi, XIX. yüzyılda demokrat devrimciler ate-

izmi ve marksizm ateizmi. Ateizmin gelişmesindeki bu beş aşamanın tümünü iki aşama içine toplamak mümkündür. Marksizm'den önceki ateizm ve marksist ateizm.

Marksizmden önceki ateizm

Marksizmden önceki ateizm, marksist ateizmin doğması için gereken birçok koşullar hazırlamıştır. Dinsel ideoloji ve ahlâk bellibaşlı doğmalarını, dinin sosyal rolünü eleştirmiş, bunların temizlenmesi için bazı yollar göstermeye çalışmıştır. Fakat, marksizmden önceki ateizm, dinin doğuşu (özellikle sosyal dayanakları), sosyal rolü (özellikle proletarya düşmanlığı), hangi sosyal kuvvetler tarafından nasıl ortadan kaldırılacağı gibi sorunları bilimsel olarak açık şekilde izah edememiştir. Bütün bu zayıflık ve kusurlarına rağmen, marksizm öncesi ateizm zengin bir miras bırakmıştır. Marksizmden önce yüzlerce ve binlerce büyük bilgin ve filozof, toplumcu ve siyaset adamı dinle savaşmıştır. Eski devrin, bilgin ve filozoflarından Demokrit, Epikür, Ortaçağda Asya ve Avrupa'da Ali Kindi, İbn-i Rüşd, Ali İ'arabi, Ebu Ali İbn-i Şina, Ömer Hayyam, Giardano Bruno, fransız materyalistlerinden Julien offray de Lamettrie, Denis Diderot, Paul - Henri Baron d'Holbach v.s.

Marksist ateizm

Marksizmin ve komünist partilerinin doğuşundan sonra dinle savaş, yeni sınıfsal ve düşünce temelleri üzerine oturtuldu, daha yüksek düzeye yükseltildi, gerçek bilimsel temellere dayanan uyumlu bir sistem haline getirildi. Marksizmden önceki ateizm, sömürücü sınıfların ilerici katlarına mensup bazı bilgin ve filozoflar tarafından destekleniyordu. Halbuki marksist -ateizm en ilerici en devrimci sömürülen sınıfa, proletaryaya dayanıyordu. Marksizmden önceki ateizm, antik dünyanın ve ortaçağın dar çerçeveli materyalist felsefesine, burjuva, materyalist felsefesini kendine kılavuz edinmişti. Marksist

ateizmin felsefi temeli ise, gerçeği bilime dayanarak doğru şekilde açıklayan diyalektik ve tarihsel materyalizimdi.

Marksist ateizm, dinin geçici bir tarihsel olay olduğunu, belirli sosyal koşullar içinde türeyip geliştiğini, bu belirli sosyal koşullar ortadan kaldırıldıktan, toplumsal gelişme kanunlarını insanların iradesi altına alan yeni sosyal şartlar meydana geldikten sonra yavaş yavaş silinip gideceğini kanıtladı.

Din, sömürücü toplum içinde doğar ve onu destekler. Bu yüzden, dinle savaş ancak sömürücü sınıflara karşı yürütülen savaşımın bölünmez bir kısmı haline geldiği, burjuva toplumunu tasfiye etmek ve sosyalist devrimi zafere ulaştırmak için proletaryanın yaptığı sınıf savaşına bağlı olduğu zaman istenilen sonucu verebilir.

Bunu gözönünde bulunduran ateizm, bu ilkece ayrılan, dinle mücadeleyi proletaryanın sınıf savaşından ayıran her görüşü amansızca eleştirmiştir. Dini kanunla yasak etmek, dindarları polis terörü altında tutmak isteyen Bilânkist ve anarşistlerin bu görüşlerini şiddetle reddetmiştir. Zira böyle davranışlar, dindarların fanatizmlerini körükler, emekçilerin birliğini bozar, netice itibariyle, onların sömürülme ve kölelikten kurtulmak için yürüttükleri devrim savaşına engel olur.

Marksist ateizm, dini reddeder. Çünkü din, bilime, aykırı bir ideoloji olduğu için emekçilere, hayattaki doğru, gerçek kurtuluş yolunu bulmalarına imkân vermez. Fakat marksist ateizm, dinle dindar insanlar arasında fark yapar. Birinciye reddeder, ikincileri ise etrafında toplar, ideoloji araçları, inandırma yöntemi ile onlara gerçek kurtuluş yolunu gösterir. Dinle yaptığı ideolojik savaşımında, emekçilere dinin bilime aykırı olduğunu kanıtlar, proletaryanın devrimci ideolojisiyle silâhlandırır.

Sosyalizm, kendisinden önceki kapitalist toplumdan birçok kusurları miras almıştır. Karl Marx'ın dediği gibi, sosyalizm «kapitalizm toplumunda doğmuştur. Bu

yüzden, iktisadi, ahlâki ve mânevi bakımlardan, içinde doğduğu toplumun belirtilerini kendinde taşır.» *

Proletarya devrimi zaferinden sonra ve sosyalizm kuruculuğu sırasında din, birdenbire ve tamamiyle ortadan kaldırılamaz. Sosyalizm kuruculuğu sürecinde ilk önce, dinin sosyal ekonomik dayanağı temizlenir. Fakat, dinin bazı sosyal kökleri, bir hayli değişik şekilde de olsa devam eder, emekçilerin bilinç ve davranışlarında dinin kalıntısı halinde dini destekliyen faktörler olarak yaşarlar.

Bulgaristan'da, her dinin en derin sosyal dayanakları olan sınıfsal baskı ve iktisadi sömürücülük tasfiye edilmiştir. Fakat, köy iktisadiyatı şu veya bu derecede, hâlâ tabiatın kaprislerine bağımlı durumdadır. Köy iktisadiyatında kooperatif mülkiyetinin egemen olmasına, toprağın kooperatif işlenmesine, makineli, gübreli ve sulanır işletmeciliğe rağmen, bu bağımlılık, köy halkının, bir kısmının dinî görüş ve geleneklerini destekliyen faktörlerden biridir. Ülkede, kentle köy arasında antagonistik (uzlaşmaz) çelişmeler kalkmıştır. Lâkin farklar hâlâ vardır. Bu yüzden de kent ve köy halkının yaşayış ve kültürü arasında bazı ayrıntılar vardır.

Bulgaristan'da, emekçilerin çeşitli katları arasında sosyal ve kültürel durumları bakımından da hâlâ bazı farklar vardır. Bu farklar, emekçilerden önemli bir kısmının, din bilinçlerinden dinî kalıntıların temizlenmesini kolaylaştıracak derecede yüksek tahsilli ve gereken kültürü yoktur. Halbuki, ülkede dinle ilgili olarak yapılan araştırmalar, dinsel kalıntıların, en fazla, tahsilsiz ve tahsili az insanlar arasında yaygın olduğunu ortaya koymuştur. Üzerinde inceleme yapılan yetişkin insanların üçte ikisinden fazlası (67,27 si) ya çok az tahsillidir veya ilk okul mezunudur. Bunlara orta okulu bi-

---

* K. Marx, F. Engels, «Seçilmiş eserleri», cilt 11, sayfa 16. (Bulgarca)

tirmişler de katılırsa, dindarlardan yüzde 94,09 unun orta ve yüksek tahsilli olmadıkları anlaşılır. Demek ki, gelişmenin şimdiki devresinde, Bulgar halkının bir kısmının bilinç ve davranışlarından dinsel kalıntıların tasfiye edilmesini engelliyen en önemli faktör, orta ve yüksek tahsilin yeter derecede olmamasıdır.

Dinsel kalıntıları destekliyen diğer tarihsel psikolojik, ailesel faktörler de vardır. Bunların arasında aile hayatı ve gelenekler başta gelmektedir. Yüzyıllardan beri halkın bilinç ve davranışlarına tesir etmiş olan dinsel gelenek ve göreneklerin bazıları birçok ailede hâlâ yaşamaktadır. Bunlar, bir çırpıda ortadan kaldırılamadıkları için, dinsel bâtil inançların korunup yapılmasında, yeni kuşaklara dinsel görüşlerin aşılmasında rol oynamaktadırlar.

Bütün bunlardan dolayı, Bulgaristan'da toplumsal gelişmenin şimdiki devresinde, emekçilerin ateist eğitimi yalnız sübjektif faktörlere, yani komsomolun, okul ve ailenin, Parti v.s. nin eğitim faaliyetine değil, aynı zamanda, geniş halk yığınlarının bilinç ve davranışlarından dinsel kalıntıların tamamıyla yok edilmesini sağlayan objektif faktörleri daha fazla geliştirip mükemmelleştirmeye, sosyalist toplumun her yönden gelişmesine bağlıdır.

Bulgaristan'ın yirmi yıllık sosyalist gelişmesi açıkça göstermiştir ki, din, gerçekten de geçici bir tarihsel olaydır ve komünizm toplumunun gelişme süresinde tamamıyla ortadan kalkacaktır. Bulgaristan Bilimler Akademisine bağlı Felsefe Enstitüsünün 1962 de dindarlar arasında yaptığı sosyolojik incelemelerin sonuçları da bunu ispat etmiştir

İncelemeye tâbi tutulan 42.644 yetişkin kişiye dayanılarak, Bulgar halkının yüzde 35 - 51'nin dindar olduğu anlaşılmıştır. Yüzde 0.05'i belirsiz durumdadır. Sosyalizm şartlarında doğup yetişen gençlerin dinsiz oldukları gözönünde bulundurulursa, ateizm alanındaki başarıların daha açık bir şekilde ortaya çıkar.

Lâkin, dinsel kalıntıları tamamiyle yok etmek kolay bir iş değildir, karmaşık, uzun ve çelişkilerle dolu bir süreçtir. Bundan dolayı Bulgar emekçilerine ateizm eğitimi verilmesindeki başarıyı sadece dine inanmayanların sayısı ile ölçmek doğru değildir. Henüz dinle ilgilerini tamamiyle kesmiyen, fakat dinsel dogmaların doğruluklarından şüphe etmeye başlayan, materyalist dünya görüşü ve ahlâkını gitgide benimsiyen, böylece bâtıl inançlardan kurtulma yoluna girmiş bulunan emekçileri de bu başarılar hânesine kaydetmek gerekir.

Sosyolojik inceleme sonuçlarına dayanarak, dindarları üç veya dört gruba ayırabiliriz. Şunu da öncelikle belirtelim ki, Bulgaristan'da «koyu dindar», «dini bütün» takımından bütün varlığı ile dine inanan insanların sayısı pek azdır. İncelemeye tâbi tutulan yetişkin insanların ancak yüzde 5,75 i bu gruba girmektedir. Fakat, bunların hepsi de bir anlamda «koyu dindar» kimseler değildir. İçlerinden sadece yüzde 2,33 ü koyu dindardır. Bunlar, yalnız dindar olmakla yetinmemekte, aynı zamanda din propagandası da yapmaktadırlar. Geri kalan yüzde 3,43, dini bütün kimselerdir, fakat din propaganda-sıyla meşgul olmamaktadırlar. Onlar için din, kutsal ve doğru bir şeydir. Şurası da dikkate değerdir ki, bunlar, dinin çökmekte olduğunu görmekte, geleceği bulunmadığına inanmaktadırlar. Bu yüzden de, dinin savunulması ve yayılması için çabalamayı gereksiz saymaktadırlar. Bu bakımdan birinci gruptakilerle bunlar arasında fark vardır ve onları fanatik (müteassıp) dindarlar arasına sokmamak lâzımdır.

Bir takım insanlar da, dinin bazı dogmalarına inanmakta, muntazaman kiliseye ve camiye gitmektedirler. Fakat bunu onlar, koyu dindar oldukları için değil, âdet yerini bulsun diye ve bir tür psikolojik alışkanlıkla yapmaktadırlar. İncelemeye tâbi tutulan yetişkin insanların yüzde 14,39 u bu gruba girmektedir. Dinsel inançları bir hayli zayıflamıştır, bu yüzden Bulgaristan'daki ateizm sa-

vaşımı karşısında hiçbir tepki göstermemekte, aileler içinde ve diğer yakınları arasındaki ateistleri hoş görmektedirler.

Üzerlerinde inceleme yapılan insanların yüzde 15,03 ünü içine alan bir grup daha vardır ki, bunlar, dine inanmaktan çok onun bazı geleneklerini yerine getirmektedirler. Genellikle bayramdan bayrama kiliseye ve camiye gitmekte, yakınlarının dinsel nikâh v.s. gibi dinsel törenlerine katılmaktadırlar. Bunlar, birçok bakımlardan dinle ilgilerini kesmiş kimselerdir, gitgide dine inanmayanların saflarında yer almaktadırlar.

Bütün bunlar, Bulgaristan'da emekçilere ateizm, eğitimi verilmesi savaşımında ulaştığımız büyük başarıları göstermektedir. Öte yandan, bu alanda önümüzde duran güçlükleri de ortaya koymaktadırlar.

2. Ateizm Eğitimi Özellikleri ve Ödevleri

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, dinsel kalıntıların temizlenmesi, insanlara ateizm eğitimi verilmesi, karmaşık, çok yönlü ve uzun zaman devam eden bir süreçtir. Bulgaristan Parti ve devlet organları, toplum, bilim ve kültür örgüt ve enstitüleri, bütün toplum bu alanda bilimsel delillere dayanarak, sistemli ve dikkatli çalışmaktadırlar. Ateizm eğitimiyle güdülen temel amaç **emekçilerin bilinç ve davranışlarını, dinsel kalıntılardan temizlemek ve onların yerine marksist - leninist dünya görüşünü ve komünizm ahlâkını yerleştirip kökleştirmektir.** Bulgaristan'ın sosyalizm yolunda hızla gelişebilmesi için, emekçilerin yüksek bilinçli ve yüksek kültürlü olması gerekir. Bu yüksek bilinç ve kültür de, dinsel kalıntıların temizlenmesini gerektirmektedir.

Fakat, ateizm eğitiminin ana görevini gerçekleştirebilmek için de, daha birçok ödevlerin yapılması gerekmektedir. Çeşitli dinler, mezhepler tarikatlar var. Dine inananlar da hep bir grupta, hep bir düzeyde hep bir dini inanç drecesinde değil. Her milliyetin, her sosyal katın

dinsel inanç ve gelenekleri başka başka... Bütün bunlar, emekçilere ateizm eğitimi verilmesiyle ilgili görevlerin güçlüğüne göstermeye yeter. Lâkin, bütün bu zorluklara rağmen, ateizmin ana görevi, emekçileri dinsel aldanişlardan kurtarmak, onlara en doğru, bilimsel dünya görüşünü aşılamdır. Ve bu görevin gerçekleştirilmesi gerektir.

Bu anlamda ateizm eğitiminin iki yönü vardır negatif yönü ve pozitif yönü. Negatif yönü ile yıkıcıdır. İnsanların bilinç ve davranışlarını ve dinsel gelenekleri yıkar. Pozitif yönü ile ise yapıcı rol oynar, insanlarda, tabiat ve toplum hakkında bilimsel - materyalist dünya görüşünün yaratılmasına, sağlam komünizm ahlâkının aşılmasına yardım eder. Ateizm eğitimi sürecinin bu iki yönü görelî bir bağımsızlık içinde bulunmalarına rağmen, aralarında sıkı bir diyalektik bağlantı ve bağımlılık vardır. Zira bunlar aynı sürecin iki yönüdürler; aralarında diyalektik birlik olmadan bütün ömür boyunca iz bırakacak bilimsel ateizm eğitimi gerçekleştirilemezler.

Din, insanların toplumsal bilinçlerinin her tarafına sokulmuştur. Onlara, komünizm ideolojisine, ahlâk ve yaşayış ilkelerine aykırı doğmalar aşılmalıdır.

Bu ideoloji, insanların gerek birbirleriyle, grekse etraflarını çeviren gerçekte (tabiat ve toplumla) ilişkilerini fantastik şekilde yansıtan düşünce ve görüşler toplamıdır ve doğmalar halinde sistemleştirilmiştir. Teoloji adı verilen din ideolojisi, dogmalarıyla, tabiat ve toplum gelişimini açıklamaya çalışır. Din kitaplarında nasıl yazılmışsa, bugün de hiç değişmeden öyle kalmış olan din ideolojisi, doğmalarının mantıksal ve doğru olduğunu iddia eder. Bulgaristan'da, sosyalist toplumda yaşayan, bütün maddî ve kültürel nimetleri kendileri için yaratan emekçilerin dindar olanlarının bilinçlerinde geçmişin bir artığı olarak kalmış olan din ideolojisi gitgide silinip kaybolmaktadır.

Ateizm, eğitiminin görevlerinden biri, din ideolojisi-

nin bilime aykırı olduğunu kanıtlara dayanarak kanıtlamaktadır. Bu görev yerine getirilmezse, din adamlarının din dogmalarını yaymalarının önüne geçilemez.

Dinde değişiklikler

Emekçilere ateizm eğitimi verilirken dinde ve din-darların inanışlarında meydana gelen değişiklikleri daima gözönünde tutmak gerekir. Toplumsal bir olay olan din, bütün diğer toplumsal olaylar gibi değişikliklere uğramaktadır. Fakat, sosyalist toplumun, çağdaş bilim ve tek-niğin ulaştığı eşsiz başarıların zorunlu kıldığı bu türlü türlü değişiklikler onun bilime aykırılık ve gericiliğini ortadan kaldırmamaktadır. Şimdi birçok din uleması, din ideolojisini zamana uydurmaya, «modernize» etmeye çalışmaktadır. Bunlar, göz göre göre bilime aykırı olan, si-yasal bakımdan açıkça gerici olan bazı din doğmalarını yeni kalıplara uydurmaya veya gölgede bırakıp unuttur-maya çabalamaktadırlar.

Örneğin, din uleması, yakın zamanlara kadar sömü-rücü toplumun «ebedi» olduğunu, asla yıkılmıyacağını. çünkü allah tarafından yaratılmış bir düzen olduğunu id-dia ediyorlardı. Şimdi ise bunlardan birçoğu, burjuva top-lumunun sosyal sakatlıklarını eleştirmekte hattâ, dinin «sosyalizm öğretisi» olduğunu kurucularının «peygam-ber» lerin de «sosyal reformatör», «devrimci» olduk-larını söyleyecek kadar ileri gitmektedirler.

Savaş ve barış sorunlarında da böyle görüşlere ras-lamaktayız. Din adamları, yakına gelinceye kadar, gerici sınıfların açtıkları halk aleyhtarı savaşları, muhteşem dinsel törenlerle takdis ederlerdi. Son zamanlarda dinin «barışçı» karakter taşıdığını öne sürmekte, hattâ sosya-list ülkelerdeki ruhaniler başta olmak üzere bir kısım din adamları, yalnız sözle değil, davranışlarıyla da barış dâ-vasına hizmet etmektedirler.

Özellikle ahlâk ve eğitim ile ilgili dinsel görüşlerin zamanımıza uydurup modernize edilmesi için gayretler

sarfedilmektedir. Şimdi, özellikle Bulgaristan'da, dinsel ahlâkla komünizm ahlâkının «aynı tipten» olduklarını, ancak aralarında araç farkı bulunduğunu, hattâ komünizm ahlâk kurallarının dinsel ahlâk kurallarından «aldığı» idda eden ve bu iddialarını kanıtlamaya çalışan din adamları az değildir.

Dindarların inanışlarında değişiklikler

Sosyalizm koşullarında sosyalist gerçeğin gittikçe yaygın hal alması sürecinde dindarların dinsel inanışlarında da esaslı değişiklikler olmaktadır. Bulgaristan'da feodalizm ve kapitalizm zamanındakine oranla, şimdi dindarların dinsel inançlarında bir hayli değişiklikler olmuştur. Çünkü yeni toplum kuruculuğuna onlar da katılmaktadırlar. Bunlardan çoğunun bilinç ve davranışlarına marksist - leninist dünya görüşü aşılarmakta, buna karşılık dinsel görüş ve tasarıları gitgide geri plâna itilmektedir. Dinsel ideolojinin alanı bir hayli daralmakta, kişisel ve ailesel hayat çerçevesi içinde sıkışıp kalmaktadır.

Fakat genel olarak dinin etkisini yalnız toplumsal ideoloji alanı içinde daraltmak doğru değildir. Toplumsal psikoloji alanına da girmektedir. Hattâ diyebiliriz ki, onun, dindarlar üzerindeki sosyal psikolojik etkisi, ideolojik etkisinden daha geniş, daha çok taraflı ve daha karmaşıktır. Bulgaristan'daki dindarlar, hiç olmazsa büyük çoğunluğu, dinsel ideolojiyi meydana getiren görüş ve ideler kompleksini, olanca, derinlik ve genişliği ile anlayıp kavrayamazlar. Buna karşılık, dindarların çoğu, daha fazla dinsel psikolojinin etkisi altında kalırlar ve bunun yarattığı duygularla birbirlerine daha fazla yaklaşırlar.

Dinin bu son derecede önemli tarafına, emekçilere ateizm eğitimi verilirken gereken önem verilmemektedir. Bulgaristan'da yakın zamana kadar ateizm savaşımı, yalnız dinsel ideoloji üzerinde toplanmış bulunuyordu. Dindarların yalnız sağ duyusuna hitap ediliyor hemen hemen

yalnız bilinçlerine etki edilmeye çalışılıyor, fakat duyguları, psikolojisi bu savaşımın dışında bırakılıyordu. Halbuki din adamlarının çalışmaları üzerinde yapılan incelemeler göstermiştir ki, bunlar dinsel propagandalarında emekçilerin sağ duyularından daha çok duygularına etki etmeye çok daha büyük önem vermektedirler.

Bu amaçla da, güzel sanatların her şeklinden geniş ölçüde faydalanmaktadırlar. Örneğin tapınakların mimari bakımından, güzel ve muhteşem olmasına, duaların güzel sesli papazlar (müslümanlıkta gür ve ruha işleyici sesli imam, müezzin hafız ve duahanlar) tarafından okunmasına, ruhanilerin gözkamaştırıcı elbiseler giymelerine, dinsel ayinlerin muhteşem merasimler içinde yapılmasına önem verirler.

Ateist eğitim verilmesi sırasında dinsel psikolojinin özellikleri gözönünde tutulmalıdır. Din adamları ve bazı burjuva din uzmanları, dinsel duyguların insanda doğuştan olduğunu iddia etmektedirler. Bu, doğru değildir. Doğuştan, bağımsız dinsel duygu yoktur. İster dindar, ister dinsiz herkeste aynı duygular vardır. Sevinç ve keder, sevgi ve kin, hayranlık ve tiksinti v.s. Fakat, dinsel eğitim almış dindarların duygularında belirli bir özellik meydana gelir. Dinsel duygu da işte budur.

Çeşitli duyguları doğuran çeşitli nedenler vardır. Bu neden hayalî fantastik olabilir, gerçek olaylara dayanabilir. Dinsel duyguların dayanağı, allah, cennet, cehennem v.s. dir. Dine inanmıyanların duyguları ise, geçmişte ve şimdi var olan gerçeklere dayanır. Örneğin gençler arasında sevgi, emekçiler arasında dostluk, sınıf savaşları, bilim ve teknik alanındaki başarılar v.s. Demek ki, dindarların duygularıyla dine inanmıyanların duyguları, onları yaratan nedenler ve içerikleri bakımından birbirlerinden farklıdırlar. Dindarların duygularını varolmıyan nedenler besler. Bu yüzden onlar, hayalî bir tanrıya taparlar, tanrının «ululuğu» karşısında kendilerini küçüm-

serler, tanrının hışmına uğramaktan korkarlar. İşte dindarlardaki duyguların bellibaşlı özellikleri bunlardır,

Halbuki, dine inanmıyanların duyguları, dostluk, aşk, vatan parti, toplumsal ilerleme v.s. gibi gerçeklere dayanır, bunlardan beslenir. İnsanlar, hangi sosyal sınıfa mensupsalar onun ideolojisiyle eğitilirler ve benimsedikleri duyguların etkisiyle çeşitli sosyal faaliyetlere, mücadelelere katılırlar, Örneğin gerçek vatanseverlik duygusu, insanları, vatanlarının iyiliği uğrunda kahramanlık savaşlarına yöneltir.

Aynı kaynaktan doğan duygular da vardır ki, bunlar, dindarlarda başka, dine inanmıyanlarda başka etkiler yaratırlar.

Örneğin «Madona» tabloları ve «Ave Mariya» müzik parçaları v.s. gibi dinsel içerikli sanat eserleri dindarlarda ve dine inanmıyan vatanseverlerde başka başka duygular uyandırır.

Demek oluyor ki, duyguların kaynak ve içerikleri, insanların davranış ve hayatlarına bir dereceye kadar yönelebilmektedirler. Bu yüzden, insanlara şu veya bu duyguların aşılınması, o toplum için büyük önemi olan bir sorundur. Ateizm eğitimiye güdülen amaç da, emekçileri, konservatizme, gericiliğe hizmet eden din psikolojisinden kurtarmak, insanlık onurunu yükselten, sosyalizm ve komünizm kuruculuğu savaşına yönelten devrimcilik psikolojisini aşılamdır. Karl Marx, dinin halklar için afyon, V. İ. Lenin de mânevi rakı olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü, din halkları sarhoş eder, mutluluk hayali içinde yaşatır, bu suretle, gerçek mutluluk mücadelesinden alıkoyar.

Dindarlarda, özellikle Bulgaristandaki dindarlarda dinsel duyguların birçoğu, dini - ideolojik görüş ve tasavvurların tesirinden ziyade, dinsel âyinler, vaftiz, dinsel nikâh, cenaze merasimi v.s. gibi geiieneklerle aşılınmıştır. Bu törenler sırasında dindarlar yeni elbiselerini giyerler, dinsel âyinler sırasında söylenen ilâhilerden başka,

halk türküleri, çeşitli müzik d nler, milli oyunlar oynar, yiyip içer, ahbap ve dostlarla g r   rler. Bütün bunlar, dinsel kalıntılarının devamını sağlıyan duygu kompleksleri yaratırlar. Bu yüzden, emekçilerin hayatından bu dinsel kalıntıları temizleyip yerlerine sosyalist ya ayı  geleeneklerini yerleştirmek, ateizm eğitimi mücadelesi içinde önemli bir yer almaktadır.

Bulgaristan'da bu alanda çalışılmaktadır. Artık birçok yerlerde düğünler yeni ve g zei törenlerle yapılmaktadır. Birçok köylerde eskik y  enlikleri (saborlar), din ve kilisenin sömürüsünden kurtarılmış, yeni hayata bağlı içerik kazanmıştır. Yeni doğan çocuklara ad koyma törenlerinin ve cenaze merasimlerinin yeni hayata uygun şekilde örgütlenmesi için şekiller aranmakta, başarılı tecrübeler yapılmaktadır. Fakat ne de olsa, yapılanlar henüz yetersizdir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Bulgaristan'da dindarlar, dinin ideolojisinden ziyade, geleneklerine inanmaktadırlar. Çünkü onlar, dinsel dogmaları üstünkörü bilmekte, bildiklerine de pek inanmamaktadırlar. Lâkin dinsel gelenek ve göreneklere bir hayli bağlıdırlar. Çünkü halkın t rk  ve oyun sanatları alanında yüzyıllar boyunca ulaştığı başarılar, halkın misafirsevenliği, hayat sevgisi ve bunlara benzer güzel geleneklerde dinsel geleneklerin içine girmiştir. Fakat, bu iyi tarafları yanında farkedilmeden, gençlerle ihtiyaçlar, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkilerle konservatif g r   ler, diğer b t l inançlar a ılanmasını kolaylaştırmaktadır.

Bütün bu anlattıklarımızdan  u sonucu çıkarabiliriz Ateizm eğitiminin görevi, dinsel ideolojinin dünya hakkındaki görüş ve tasavvurlarının bilime aykırı olduğunu kanıtlarla ortaya koymak, dinsel duyguların, yani dinsel psikolojinin temizlenmesini sağlamak, dinsel gelenekleri emekçilerin hayatından uzaklaştırmak ve yeni toplum kurmakta olan insanlara bilimsel - materyalist dünya görüşünü, hayatı sevdiren devrimci psikolojiyi a ılamak, y k-

sek kültürlü sosyalist yaşayış geleneklerini yerleştirep egemen kılmaktır.

3. Ateizm Eğitiminin Özellikleri

Ateizm eğitiminin genel görevi toplumsal gelişmenin ihtiyaçlarını, dinin içeriği ve dindarlığın derecesi gözönünde bulundurularak hazırlamaktır. Somut görevler ise, şu veya bu memleketin tarihsel gelişme koşullarına, özelliklerine, dinlerin ve dindarlığın karakterine, ateizmin tarihsel somut görevleri ve ulaştığı başarılarla, devrim hareketinin ,komünist ve sosyalist hareketinin aşılacağı devrimcilik ruhunun ve ahlâki özelliklerin derecesine, o memleket halkının milli ve psikolojik özelliklerine göre belirlenir.

Sosyalist devrim zaferinden önceki ateizm eğitiminin somut görevleri ile devrim zaferinden sonraki somut görevleri arasındaki bazı farklar vardır. Örneğin, Dokuz Eylül 1944 ten önce BKP nin örgütleyip uyguladığı ateizm eğitimi proletaryanın sınıfsal - siyasal mücadelesine bağlı idi. Bu yüzden, emekçilere ateizm eğitimi verilirken, öncelikle, dinsel sosyal doktrine yani burjuva toplumunun dinsel dayanaklarına, antagonistik sınıflı toplumun ancak din yolu ile mükemmelleştirileceğini öne süren görüşlere karşı mücadele ediliyordu. Dokuz Eylül 1944 ten, yani egemenlik halkın eline geçtikten sonra ateizm eğitimi, toplumsal gelişmede emeğin ve emekçilerin rolünü inkâr eden, toplumsal mülkiyet hakkındaki burjuva ve küçük burjuva anlayışlarını destekliyen, bilim ve tekniğe karşı nihilistçe davranış aşılaman dinsel tasavvurlarla mücadele edilerek aşılarmaya koyuldu.

Bu da gösteriyor ki, sosyalizm şartları içinde ateizm eğitimi daha zengin, daha geniş, daha derin bir içerik kazanmaktadır. Artık, yalnız halkın en ilerici katlarını değil kent ve köylerde en geniş halk yığınlarını etki alanına almaktadır.

Dünyada türlü türlü dinler vardır, hristiyanlık, müs-

lumanlık, musevilik v.s. v.s. Fakat bunlar içeriklerinin temeli ve toplumdaki görevleri bakımından birbirlerinden farklı değildirler. Hepsi de, evreni yaratıp yönettiğini iddia ettikleri uydurma allaha inanma duygusu aşılır, tabiat ve toplum hakkında bilime aykırı tasavvurlar yayar, müminlerine, toplumsal gelişmeyi köstekliyen buna karşılık gerici kuvvetlerin çıkarlarına uygun ahlâk kuralları aşılarlar. Her din, bu ortak görevi kendi özelliklerine dayanarak uygular. Çünkü her din sisteminin kendisine özgü özellikleri vardır. Bu yüzden bunlara karşı mücadelenin başarılı olabilmesi için, dinlerin yalnız ortak taraflarını bilmek yeterli değildir. Somut doğmalarını, âyin ve geleneklerini de bilmek gerekir.

Her dinin ortadan kaldırılması için ona uygun mücadele metotları kullanılmalı

Bulgaristan'da en yaygın din, hristiyanlıktır. Bu yüzden ateizm eğitiminde, en başta hristiyanlığın doğma, âyin ve gelenekleri hedef tutulmaktadır. Fakat hristiyanlığında çeşitli mezhep ve tarikatları vardır. Bulgaristan'da en yaygın hristiyanlık mezhebi, ortadoksluktur. Ondan sonra şu mezhepler gelir : Katoliklik (en fazla Plovdiv ve Sviştof taraflarında yayılmıştır); protestanlık (protestanlar azdır, memleketin çeşitli bölgelerindedirler.) Ülkede sayıları pek az olan ermeni dindarlar da grigoryan mezhebindedirler.

Bulgaristan'da hristiyanlıktan sonra en yaygın din, islâmiyettir. Bulgaristan türk halkı, tatarlar, çingenelerin yarısı, Rodoplarda yerleşik bulgarların bir kısmı müslümandır. Müslümanlardan bir kısmı (Dulovo, Silistre bölgelerinde, Razgrat sancağının Sveştari köyünde, Sliven sancağının Tiça bölgesinde yerleşik türkler) kızılbaştır.

Bulgaristan'da bu iki din mensuplarından başka, bir miktar da musevi vardır.

Bütün bunlar, emekçilere ateizm eğitimi verilirken, bir taraftan her dinin (hristiyanlık, müslümanlık ve mu-

seviliğın), diğerk taraftan da mezhep ve tarikatlarının özel-liklerini gözönünde bulundurmasını gerektirmektedir. Hristiyanlığa karşı yürütölen mücadele, elbette ki, müs-lümanlığa da etki etmektedir. Fakat bu etki dolaylıdır, sü-rekli değildir, bu yüzden de memlekette islâmlığın ber-taraf edilmesini sağlamaz. Çünkü hristiyanlığın kendine özgü dogmaları, gelenekleri vardır. Bunların içyüzlerini ortaya koymakla, otomatik olarak, müslümanlığın doğma ve geleneklerinin de içyüzlerini ortaya koymuş olmayız. «Meryem Ana» nın bâkireyken hâmile kaldığını anlatan hristiyanlık dogmasını örnek olarak alalım. Bu doğmayı eleştirmekle müslümanlar üzerinde hiçbir etki uyandıra-mayız. Gerçi onlar da İsa'ya saygı gösterirler. Fakat İsa, onların inanışında, sadece bir peygamberdir. Muhammet'-ten önce Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber. Müslümanlar, İsa'nın tıpkı Muhammet gibi sıradan bir adamın oğlu olduğuna inanırlar. Yoksa babası, hristi-yanlıkta olduğu gibi ruh değildir. Öte yandan, müslü-manlık ve musevilikteki sünnet geleneğinin putperest-lik zamanından kalma bir âdet olduğunu anlattığımız za-man, bununla hristiyanlık inançları üzerinde hiçbir etki yapamayız. Çünkü hristiyanlıkta böyle bir gelenek yok-tur. Esasen hristiyanlar sünnete karşıdırlar.

Hristiyan emekçilere ateizm eğitimi verilirken, han-gi hristiyanları hedef tuttuğumuzu gözönünde bulundur-malı, somut hareket etmeliyiz. Çünkü hristiyanlık bütün bir din olmasına rağmen, mezhep ve tarikatlara bölün-me sürecinde, bütünlük ve birliğinde bir hayli ayrılıklar ol-muştur. Örneğın Bulgaristan'da ortodoksluk, birçok tarih-sel millî ve diğerk faktör ve sebeplerin etkisiyle kaskatı bir hareketsizlik ve değişmezlik içinde kalmıştır. Papaz-lar, dindarların kiliseye gidip gitmedikleri, şu veya bu dini geleneği bütün inceliğiyle koruyup korumadıkları gibi so-runlar üzerinde titizlikle durmuşlar, çocuklarını vaftiz et-tirmiyenleri, kilise nikâhiyle evlenmiyenleri, papazsız cena-ze merasimi yapanları dindarların gözünden düşürmeye,

korkutmaya çalışmışlardır. Dindarlar tam mânasiyle dindar mı, hristiyanlık dogmalarına bütün kalbleriyle inanıyor ve başkalarının önünde savunuyorlar mı? Bütün bu sorunlarla yakından ilgilenmişlerdir.

Protestanlar arasında durum biraz daha başkadır. Protestanlığın koruyucuları, kendi tarikatlarının dış görüş-nüşüne âyinlerine pek önem vermezler. Onlar için en önemli sorun protestanların inanç kuvvetleridir, protestanlık öğretisine bütün kalbleriyle inanmalı, onu başkaları önünde savunmalı her protestan, bu öğretiyi, ailesi, yakınları, tanıdıkları arasında yaymak için gayret sarfetmelidir. Bu tarikat mensupları sıkı bir örgüt disiplini içindedirler. İlk önce aday üyelikten geçerler, her biri kendi ailesi içinde dua merasimini yönetir, öteki protestanlar arasında vaazlarda bulunur, protestanlığa hazırlananlardan belirli sayıda insana yönetmelik eder.

Katolikliğin de özellikleri vardır. Bu mezhepte âyinlerle dindarların ide - duygu tarafları (dışla iç) birbiriyle birleşir. Âyinleri örnek alalım. Ortodokslukta papaz, âyinlerde tek aktif taraftır, dindarlar dinleyici ve seyircidirler. Katoliklerde ise sadece ruhani tek aktif (yönetici) değildir, dindarlar da aktiftirler. Dualar okunurken onlar da katılırlar. Katolik ruhaniler, dindarların geleneklere sıkı sıkıya uymalarını kontrol ettikten başka, katolikliğin dogmalarına tamamiyle inanmalarını isterler, genç katolikleri kendi etkileri altında yetiştirmeye gayret sarfederler. Günah çıkartma, bu bakımdan onların elinde kuvvetli bir silâhtır. Günah çıkartmaya gelen dindarla büyük bir ustalıkla konuşur, zayıf taraflarını anlar ve sonra sürüdeki koyunların (dindarların) iç âlemlerindeki bütün değişimleri, buhranları izleyip, onlara istedikleri yönü vermeye çalışırlar.

Müslüman halkın ateizm eğitimi daha güç, daha karmaşık bir iştir. Dokuz Eylül zaferi, Bulgaristan'daki müslümanları, ekonomik, politik ve kültürel alanlarda çok geri bir durumda buldu. Hocalar, dinî yönetmen olduktan

başka, üfürük, tufurukleri ve muskalarıyla hasta «tedavi eder», vaazlarıyla «yol gösterir», öğretmenlik yapar, kişiy-le toplum arasındaki ilişkilere Kuran dogmalarına göre dü-zen verir, dünyanın kuruluşunu anlatırlardı. Dokuz Eylül zaferinden sonra, müslümanlar arasındaki ateizm eğitimi, uzun zaman, onların ekonomik, politik ve kültürel ge-riliklerini bertaraf etme mücadelesi içinde yürütüldü. Müs-lüman halkın genel bilgi ve kültür düzeylerini yükseltme görevine şimdi de devam edilmektedir. Büyük çoğunluğ-u-na tabiat ve toplum hakkında en elemanter bilgiler ve-rilmekte, gitgide, madenin ebediliği, toplumun kuruluş ve gelişmesiyle ilgili ana bilimsel görüşleri benimsetil-mektedir.

Bulgaristan'daki müslümanların çoğu Türk'tür. Bilin-diği üzere Bulgaristan, seksen - doksan yıl öncesine ka-dar osmanlı feodallerinin esareti altındaydı. Gerek dışa-rıdaki, gerekse içerideki Türk Milliyetçileriyle gericileri, bu esaret yıllarının hâtırasını sık sık tazelemişlerdir. Bun-dan başka, memleketin kapitalist gelişme devresinde Bul-gar burjuvazisi Müslüman halka (özellikle kurtuluştan sonra Bulgaristan'da kalan Türk'lere) karşı düşmanlık po-litikası gütmüştür. Bütün bunlar, onlar arasında dinsel fanatizmi ve burjuva Türk Milliyetçiliğini körükleyip bir-leştirmiştir. Bulgaristan'daki bütün müslümanların Türk olduğunu, kendi «İslâm devletlerini» sevmeleri gerektiğini öne süren bir takım «teori» ler ortaya çıkmıştır. Bütün bunların etkisiyle, İslâm gelenek ve kültürü, Bulgaristan'-daki müslüman halkının milli gelenek ve kültürü olarak ta-nıtılmaya, İslâm geleneklerine karşı mücadele de, müs-lümanları (özellikle Türk'leri) Bulgarlaştırma mücade-le-siymiş gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Bulgaristan Ko-münist Partisiyle Halk İdaresinin bu alandaki teori ve po-litikasını böylece ters bir görüşle tanıtmaya çabalayan aynı gerici ve milliyetçi çevreler, bir taraftanda Türk olmayan Müslümanları Türk'leştirme gayreti göstermek-tedirler.

Bu sebepten, Müslümanlar arasındaki ateizm eğitimi, geniş bir cepheden yürütülmelidir. Müslüman halkın ateizm eğitimiyle vatanseverlik ve enternasyonalizm eğitimi arasında sıkı bir bağlantı kurulmalıdır. Bu amaçla Bulgarlarla Türk'ler arasındaki tarihsel bağlar, Bulgaristan Komünist Partisiyle Bulgar burjuvazisinin, emekçi Müslümanlara karşı güttükleri birbirinden temelden farklı iki politika, Müslümanların, özellikle Bulgaristan Türk'lerinin öz vatani gibi meseleler, marksizm - leninizm ışığı ile doğru şekilde aydınlatılmalıdır.

Dindarların cinsiyet, yaş, sosyal v.s. durumları gözönünde tutularak, ateizm eğitiminin içeriği daha fazla genişletilmelidir. Sosyalizmden önceki devirde kadınlar, toplumsal üretimden, siyasal hayattan uzak tutulur, tahsil ve kültürlerinin yükseltilmesine önem verilmezdi. Bu yüzden de erkeklerden daha fazla dindardırlar. Kadınlar, erkeklere oranla şimdi de daha dindar durumdadırlar. Bu yüzden onlara ateizm eğitimi verme görevi daha geniş problemleri içine almaktadır.

Sosyalizm koşulları içinde doğan, eğitim gören, yetişen gençler, yetişkinlere, özellikle yaşlılara oranla dine daha az bağlıdırlar. Bulgar gençlerine ailenin etkisiyle bazı bâtil inançlar aşılsansa bile, onların dünya görüşleri ve ahlâkları üzerinde etkileri pek zayıftır. Gençler arasındaki ateizm eğitiminin en önemli görevi, onları, aileden gelen dinsel hurafelerin etkisinden kurtarmaktır.

Köy halkının ateizm eğitiminin, sanayi işçilerine verilen ateizm eğitimine oranla bazı özellikleri vardır. Yakın zamana kadar parça bölük tarlalarında kendi başlarına çiftçilik yapmış olan köylülerin yüzyıllar boyunca tabiat olay ve âfetlerine bağımlı oluşları, birçok hurafe ve bâtil inançlara inanmalarını kolaylaştırmıştır. Halbuki sanayi işçilerinin durumu bambaşkadır. Zira makineler, kışında, yazın da kötü havalarda da, iyi havalarda da gece gündüz çalışır. Sanayi emeğinin ürünleri, tabiatın kaprislerine değil, hemen hemen tamamıyla malzeme ve makinele-

rin kalitesine, işçilerin mesleki ustalık ve çalışmalarına bağlıdır. Bundan başka, çağımızdaki makineli üretimde çalışabilmek için, özel çiftliktekine kıyasla daha yüksek kültüre ihtiyaç vardır.

Bütün bunlar, proletaryaya devrimci -sınıf savaşları- nın etkisini de kattıktan sonra, sanayi işçilerinin emekçi köylüleri şu veya bu derecede hâlâ zorlamakta olan hurafe ve bâtil inançlardan birçoğundan neden kurtulmuş bulunduklarını ortaya koymaktadır.

Dine inanan köylülerin ateizm eğitimi, daha karmaşık, daha güç bir görevdir. Fakat bu görev, agroteknik ve köy iktisadiyatı bilimi köylere daha fazla girdikçe, emekçi köylülerin kültür düzeyi yükseldikçe başarılı bir şekilde çözümlenmektedir.

Bulgarların kilise aleyhtarı hareketi ve devrim savaşları, ateizmin bazı meselelerinin çözümlenmesine ve din-dar bulgarların gerçeği görmelerine bir hayli yardım etmiştir. Halkın kilise ve din aleyhtarı görüş gelenekleri bir hayli zengindir. Atasözlerine, masallara ve bilmecelelere geçmiş olan bu görüş ve geleneklerden, bu kudretli faktörden özellikle gençliğe ateizm eğitimi verilirken faydalanmak gerekir.

Fakat, kilise ve din aleyhtarı görüş ve gelenekler doğru şekilde değerlendirilmezse halkın ateizm eğitimi mücadelesine zarar da verebilirler. Kilise ve din aleyhtarı görüş ve geleneklerin önemi bazı yerlerde büyütölüp şişirilmekte, bu da emekçilere ateizm eğitimi verilmesine gerek olmadığı, çünkü onların zaten kiliseye ve dine karşı oldukları sonucunu doğurmaktadır. Bunun tersi de görülmektedir. Bazı bölgelerde, kilise ve din aleyhtarı görüş ve geleneklerin değeri küçümsenmekte ve bu yüzden de din aleyhtarı mücadeleye lüzumsuz yere hız verilmektedir. Bunun da iyi sonuçlar vermediği tecrübelerle sabittir. Üçüncü bir sakınca daha vardır. Bu da, bulgar emekçilerin kilise aleyhtarı görüş ve gelenekleriyle din aleyhtarı görüş ve gelenekleri arasında fark yapılmaması, her ikisi-

nin de aynı şey zannedilmesidir. Bulgarların büyük bir çoğunluğu kilise aleyhtarıdır, yani papazlara ve keşişlere karşıdır. İyi ama, papaz ve keşişleri sevmemek, tamamiyle din aleyhtarı olmak demek değildir. Bunu gözönünde bulundurmıyanlar, kilise aleyhtarı olanları ateist saymakta ve bunların arasında ateizm mücadeleleri yapılmasını gereksiz görmekte-dirler. Halbuki bu insanlardan bir kısmı, papaz ve keşiş aleyhtarı olmalarına rağmen, dinsel geleneklere uymakta, böylece de şu veya bu hurafe ve bâtil inançların etkisi altında kalmaya devam etmektedirler.

Din alanında bu özellikler, ateizm cephesinde bir başka hatanın yapılmasına da yolaçmaktadır. Bazı yerlerde ahlâksızlığı görülen, suç işliyen şu veya bu papazın (veya hocanın) bu kötü davranışları halka anlatılmakta ve dindarlara «gördünüz mü, sizin inandığınız din, işte budur, din ahlâkı işte böyle bir ahlâktır» denmektedir.

Toplumsal bilincin bir şekli olan dinle, dini yaymak ve sorumlulukla görevli olan kilise (yani ruhaniler, din adamları) arasında gerek teoride, gerekse pratikte fark yapılmalıdır. Dinsel görüş, tesavvur ve ihtiyaçlar, kilise ve ruhanilerden önce gelir. Hattâ din, ruhanisiz de devam edebilir. Bu yüzden din aleyhtarı mücadelenin belli başlı görevi, dinsel hurafe ve bâtil inançların bilime aykırılığını, topluma zararlarını açıklamaktır. Dindarlar olmazsa, pek tabii ki, onların ihtiyacını karşılamakla görevli olan enstitüler de bulunmayacaktır. Fakat kilise ve ruhanilerin, toplumun tarihsel gelişmesinde oynaya geldikleri gerici rolü de, şu veya bu ruhanininin ahlâksızlarını da anlatmak, açığa vurmak gerekir. İyi ama bu iş, eğitim işlerimizin ön plânına alınmamalıdır, çünkü ateizm eğitimi çalışmalarımızda çözümleyici rolü yoktur.

4. Ateizm Eğitiminin Faktör ve Araçları

İnsanlığın tarihsel gelişmesinde toplumsal yaşayış biçimi, şu veya bu toplumsal bilincin meydana gelmesini sağlayan temel faktördür. İnsanların yaşayış biçimi nasıl-

sa, ana çizgileriyle bilinçleri de öyledir. Bu yüzden, dini ortadan kaldırmak için, onu meydana getirip geliştirmiş olan toplumsal yaşayış biçimi, yani sömürücü sınıflı toplum düzenini yoketmek gerekir. Demek ki, dinle mücadele, emekçilerin zalimlerine karşı yürüttükleri genel sınıf savaşının bir parçasıdır, ateizm eğitiminde komünizim eğitiminin bir halkasıdır. Bu bakımdan, dinin ortadan kaldırılması için gereken koşulları ancak sosyalist devrim zaferi yaratabilir. Sosyalizmde bu işte, sosyalizm zaferinden önce olduğu gibi yalnız bir kısım insanlar değil, geniş halk yığınları meşgul olur.

Objektif faktör ve araçlar

Hurafe ve bâtıl inançlar sosyalizm koşullarında, toplumun ekonomik ve kültürel alanlarda yeni baştan kurulması sırasında ortadan kaldırılır. Emekçiler toplumsal gelişme yasalarına dayanarak kent ve köylerde sosyalizm toplumunu yaratırlarken, toplumsal - üretim faaliyetlerinin sonucunu önceden görebilir ve buna göre önlerine belirli görevler koyarlar. Sosyalist sistem, böylece kapitalizm koşullarında yürürlükte olan sosyo - ekonomik yasalığın yıkıcı faaliyetini durdurur, bunların yarattığı (sömürücülük, yoksulluk, savaşlar, cahillik v.s. gibi) sosyal felâket ve kötülükleri ortadan kaldırır. Dinin de en kalın, en derin kökleri işte bunlardır. Sosyalist ekonomi geliştikçe emekçilerin yaşayışları iyileşir. Yaşayışları iyileştikçe tahsil ve kültürleri yükselir, yeni dünya görüşleri, yeni ahlâkları şekillenip kuvvetlenir. Bu yeni dünya görüşü ve yeni ahlâk, dinsel dünya görüşü ve din ahlâkiyle amansız bir savaşıma girer.

Bu arada, emekçilerin maddi --üretim faaliyeti genişler ve sosyalist ekonomi gitgide gelişip kuvvetlenir. İnsanlar, toplumsal üretimdeki çalışmaları sırasında maddi gerçeği her yönden daha iyi öğrenirler, halkın maddi refah ve kültürel düzeyini yalnız kendi emekleriyle yükselttiklerini yani bütün nimetleri kendi emekleriyle yarattıklarını daha

iyi anlarlar, böylece onlarda yeni görüşler sistemi biçimlenir. Ve bu görüşlerden birçoğu, «her şeyi tanrının yarattığı» insanın ise «zavallı bir yaratık olduğu» hakkındaki din dogmalarına inancı ortadan kaldırır.

Fakat, emek faaliyeti dinsel kalıntıların yok edilmesinde en önemli faktör olmakla beraber, başka yardımcı faktörler de vardır. Bulgar emekçileri emek faaliyetleriyle yanyana memleketin politik ve kültürel hayatında da geniş ölçüde aktif rol oynamaktadırlar. Bulgar, politik ve kültürel faaliyetleri sırasında da etraflarını çevreleyen maddi gerçeğin birçok yönlerini öğrenmekte, tabiat ve toplum hakkında belirli görüş ve tasavvurlara sahip olmaktadır. Bu yüzden, sosyalist toplum emekçilerinin Komünist Partisi, Komsomol, Meslek, Birlikleri, Vatan Cephesi, ideoloji ve kültür enstitü ve örgütlerinin hayatına faal olarak katılmaları, onların bilinç ve kültürlerinin yükselmesinde, türlü türlü burjuva ve küçük burjuva anlayışlarından, bu arada dinsel kalıntılardan kurtulmalarında büyük rol oynamaktadır.

Demek oluyor ki, Bulgaristan Komünist Partisi'nin yönetmenliğinde çalışan Bulgaristan halkının emeklerinin ürünü olan ekonomik, politik ve kültürel değişimler, dinin ortadan kaldırılması, emekçilerin ateist olmalarını sağlayan objektif faktörlerdir. Bu da gösteriyor ki, ateizm eğitimi apayrı bir iş değildir, genel Komünist eğitiminin bir halkasıdır. Komünizm eğitiminin öteki halkalarıyla karmaşık bir bağlantı içindedir ve emek, politik, ahlâki ve diğer eğitim işlerine bağımlı durumdadır.

Sübjektif faktör ve araçlar

Fakat, ateizm eğitiminin başarılı olmasında en önemli rolü oynayan objektif faktörler, başlı başına buyruk değildirler, tek başlarına, otomatik olarak hareket etmezler. Bu başarıya objektif imkânlar sağlar, ateizm eğitimiyle bir dereceye kadar örgütsüz, systemsiz bir şekilde yardım ederler. Yalnız sübjektif faktörlerin, yani Parti, devlet, okul

toplumsal, politik, kültürel ve diğer enstitü ve örgütlerin faaliyetleri sayesinde ki, en değerli sonucu, dînin ortadan kaldırılması sonucunu yaratırlar.

Sübjektif faktörlerin, ateizm eğitimi alanındaki faaliyetleri çeşitli ve karmaşıktır. Bu faaliyetleri bellibaşlı iki gruba ayırabiliriz Genel faaliyet ve somut faaliyet. Sübjektif faktörlerin ateizm eğitimi alanındaki genel faaliyeti geniştir, insanların emek, politik, ahlâk, ateizm ve diğer eğitim işlerini kapsar. Sübjektif faktörler, genel faaliyetiyle insanlara dolaylı yoldan etki eder. Fakat buna rağmen, istenilen sonucu verir. Öğrencilerin ateizm eğitiminde okulun gördüğü görevi örnek olarak alalım. Bulgaristan sosyalist okullarında öğretim programının bir amacı da, dinsel hurafe bâtil inançları ortadan kaldırmak, öğrencilere ateizm eğitimi vermektedir. Fakat okulun öğrencilerine dolaylı yoldan veya doğrudan ateizm eğitimi vermesi, öğretmenlerin derslerini ve eğitsel işlerini örgütleme şekillerine bağlıdır. Sözcüleri, astronomi öğretmeni, evrenin kuruluşu hakkındaki dinsel görüşlere hiç dokunmadan bilgi verirse öğrencilerini, dolaylı yoldan dine karşı yönetmiş olur. Fakat o, geçmişteki kuşakların, özellikle dindarların Evrenin kuruluşu hakkındaki görüşlerinin gelişmesini izleyebilir ve bu arada Evrenin kuruluşuna dair bilimsel görüşleri izah edebilir.

Şurasını da belirtmek gerekir ki, emekçilere ateizm eğitimi verilirken, dinle doğrudan mücadeleden her zaman iyi sonuç sağlanamaz. Bunun için, ateizm eğitimiyle uğraşan insanların dindarlık derecelerini, psikolojik özelliklerini, genel ve uzmanlık kültürlerini, ekonomik ve politik hayata katılma durumlarını ve daha birçok şeyleri doğru değerlendirmek gerekir. Bundan sonra ateizm eğitiminde dolaylı veya doğrudan tesirin mi, yoksa kâh dolaylı, kâh doğrudan yapılacak tesirin mi faydalı olacağı kararlaştırılıp harekete geçilmelidir.

Bulgaristanda kişiyi putlaştırma (kült) devresinde somut duruma göre din aleyhtarı faaliyeti küçümseriyor-

du. Özellikle köylerde dinsel hurafe ve batıl inançlarla sistemli mücadele yürütülmesi hakkında BKP nin 5. kongresinde alınan karar ihlâl ediliyordu. BKP MK nin Nisan (1956) Plenumundan ve özellikle Polibüronun 27aralık 1957 tarihindeki kararlarından sonra bilime dayanan somut ateizm propagandasına tekrar başlandı ve bu iş geliştirildi. BKP MK nin Kasım (1956) Plenumunda kabul edilen Türk halkı arasında çalışmalarla ilgili kararlar Nisan (1962) de ideoloji meseleleriyle ilgili Plenum kararı ve özellikle BKP nin Sekizinci Kongre kararları bu alandaki çalışmalara hız verdi. Sekizinci Kongrede, Parti Tüzüğünde yapılan bir ilâvede, komünistin dine sadece inanmamakla kalmaması, aynı zamanda emekçiler arasında ateizm bilgilerinin yayılması, emekçilere ateizm eğitimi verilmesi için de mücadele etmesi gerektiği, bu görevi yapmakla yükümlü olduğu belirtiliyordu.

Parti, Komsomol, Vatan Cephesi, okuma evleri, meslek birlikleri, siyasi ve kültürel örgüt, ve enstitüler şimdi somut din aleyhtarı faaliyeti bir hayli genişletmiş bulunmaktadır. Bu iş, sistemli ideoloji mücadelesi içinde örgütü bir hale getirilmiştir. Somut olaylar doğru şekilde uygulanmakta ve emekçilere ateizm eğitimi verilmesinde iyi sonuçlar elde edilmektedir. Ateizm toplantıları, soru - cevap geceleri, seminerler ve teori konferansları, öğrenim dernekleri, kurslar, okullar, örgütlenme ve metodik çalışma merkezleri olan kulüpler, parti komitelerine bağlı ateizm komisyonları ve benzerleri, artık kendilerini kabul ettirmiş, oturmuş şekil ve araçlardır. Bunlar, sosyalist Bulgar toplumunda, emekçilere ateizm eğitimi verilmesi alanında verimli çalışmalarda bulunmaktadır.

Fakat, somut olaylara göre yapılan ateizm çalışmalarındaki başarılarla rağmen, bu işte hâlâ bazı zayıflıklar vardır. Bunlardan bir kısmına yukarıda temas ettik. Zayıflıklardan bellibaşlı olanlar şunlardır. En başta bazı yerlerde ateizmin kimler tarafından yapılacağı ve bu kadroların nasıl hazırlanacağı açık olarak bilinmiyor. Bazıları

ateizmle yalnız, özel surette yetiştirilmiş, «mukaddes kitaplar» in içeriğini iyi bilen kadrolar meşgul olmalıdır, diyorlar. Bunların şunu anlamaları gerekir ki, bilimsel ateizm, bilginin hemen hemen her yönü ile yakından ilgisi bulunan, aşağı yukarı bütün sosyal ve tabiat bilim kollarında ulaşılan başarılarla dayanan özel bir toplum bilimidir. Onun, hem diyalektik materyalizm felsefesinin genei ilkeleriyle, hem de astronomi, biyoloji, fizik, kimya, psikoloji, tarih v.s nin verdiği bilgilerle çok sıkı bağlantısı vardır. Zira, dindarlar, madde ile bilinç arasındaki ilişkilerle, Evrenin kuruluşu ve gelişmesi, hayatın türemesi ve niteliği, insanın psikolojik özellikleri, din ve ruhanilerin tarihteki rolü v.s. gibi meselelerle yakından alâkadar olmaktadır. Bilimsel ateizmin bütün bunlara inandırıcı cevaplar vermesi gerekir.

Demek oluyor ki, dinle mücadele işleri, yalnız özel olarak yetiştirilmiş ateizm uzmanlarına yüklenemez. Her bilgi dalından kadrolara ihtiyaç vardır. Lâkin her bilgi dalındaki kadrolardan ateizm çalışmalarında olumlu sonuçlanabilmek için, bilim işçisi, öğretmen, doktor v.s. gibi mesleklerden insanların bu maksada uygun bir şekilde yetiştirilmeleri de lâzımdır. Halbuki bu alanda yapılanlar yetersizdir. Bilimsel bilgi propagandistleri ordusunun özellikle köylerde bellibaşlı kadroları olan öğretmenler bile ne üniversitelerde, ne yetiştikleri ve çalıştıkları yerlerde esaslı bir ateizm hazırlığı görmemektedirler. Bu durum, öğretmen yetiştirme sisteminin iyileştirilmesini gerektirmektedir. Onlara, öğretim - eğitim çalışmalarını, emekçilere ateizm eğitimi verme işiyle sıkı sıkıya bağlanabilmelerinde yardım edilmelidir.

Örneğin müslüman halkın yerleşik olduğu bölgelerde, din tesiri hayli kuvvetlidir, halkın toplumsal ve kişisel hayatında, özellikle emekçilerin eğitimi üzerinde olumsuz tesirleri sezilip görülmektedir. Lâkin, gerek öğretim program ve araçları, gerekse öğretmenler, o bölgelerde İslâmiyete karşı mücadelenin somut ihtiyaçlarına uygun şekilde ha-

zırlanmış değildir. Hattâ oralara, çoğunlukla, henüz tecrübesi olmayan en genç öğretmenler gönderilmekte ve gidenler de çok kalmamakta ,sık sık değiştirmeler yapılmaktadır. Halbuki o bölgelerdeki öğretmenlere özel kaygılar gösterilmesi şarttır. Örneğin müslümanların yerleşik olduğu sancaklarda her öğretim yılında, yeni öğretmenler için özel seminerler öğütlenebilir. Bunlarda, yerli halkın geçmişi, gelenek ve görenekleri, mensup oldukları dinin esasları ve özellikleri hakkında esaslı bilgiler verilir, en başarılı öğretmenlerin ateizm eğitimi çalışmalarında edindikleri tecrübeler anlatılır. Bütün bunlarla, yeni öğretmenlerin, ateizm eğitimi verebilmek için kendi başlarına yol buluncaya kadar boşuna zaman kaybetmelerinin önü alınmış olur.

İkinci önemli zayıflık, ateizmin bütün meselelerini daracak bir zaman içinde ortaya dökmek ve bununla dindarlara âzâmi tesir yapma isteğidir. Birçok yerlerde, dinin türemesi, niteliği, geçmişteki gericilik rolü meseleler hâlâ birkaç ders içine sıkıştırılmaya çalışılmaktadır. Birçoklarımız, peşin bir inceleme yapmadan, dindarların kültür ve bilinç seviyesini yükseltmeye çalışmadan, doğrudan onların içinde sımsıkı kapalı bulunduğu kaleyi bombardımana koyuluyoruz. Fakat gayretlerimiz boşuna gidiyor. Halbuki bir taraftan dindarların tabiat ve sosyal-politik bilgileri genişletilmeli, diğer taraftan da, çağdaş Bulgaristan vatandaşlarının dinsel bilinç ve dinsel davranışlarına çöreklenmiş olan somut dinler, somut duygu, görüş ve tasavvurlar, somut ateizm konuları genişletilerek yıkılmalıdır.

Diğer taraftan, faaliyetlerimizi, mümkün olduğu kadar dindar insanlar üzerine yöneltmeliyiz. Halbuki şimdi ateizmle ilgili çalışmalar, daha fazla dine inanmayanlar arasında yapılmaktadır. Gerçi onların da buna ihtiyacı vardır. Ateizm eğitimi, onlar üzerinde de bir dereceye kadar koruyucu rol oynamaktadır. Çünkü bilinçlerini dine karşı uyanık bulundurmakta ve dikkatlerini özellikle çocukları-

nın ateizm eğitimi üzerine çekmektedir. Fakat ateizmle ilgili çalışmalar, öncelikle dindarlar arasında yapılmalıdır. Bunun için de, ateizme ait konuşmalarımız, soru - cevap geceleri, dindarları çekecek şekilde, ilgi çekici olmalıdır. Dindarlara daha kolay ulaşan basın propagandası daha da kuvvetlendirilmeli, ateistik konulu sanat eserlerine önem verilmelidir. Radyo, televizyon, sinema, tiyatro, sanat sergileri v.s. bu alanda büyük rol oynamaktadır. Bu yüzden, onların faaliyetlerinde emekçilerin ateizm eğitime daha fazla yer ayırmalıdır.

En büyük zayıflıklarımızdan biri de, dindarlarla ayrı ayrı meşgul olmayışımızdır. Bizim ateizm cephemiz yalnız kalabalık dindarlara hitap etmektedir. Halbuki ateizm eğitiminde tam başarıya individual (bireysel) çalışmalarla ulaşılmaktadır. Birçok özellikleri olan güç bir iştir bu. Dindarların ayrı ayrı güvenini kazanmak, kişisel (psikolojik mânevi v.s.) özelliklerini yakından tanımak, kültürel eğilim ve ilgilerini öğrenmek, üzerinde dikkat, sabır ve ısrarla, acele etmeden, geçici güçlükler karşısında hayal kırıklığına uğramadan çalışmak gerekir.

Ruhaniler (din adamları) bu alanda örnek şekilde çalışmaktadırlar. Bulgaristanın objektif şartları ateizme yardım etmekte, dinin yıkılmasını kolaylaştırmaktadır. Fakat bir kısım insanlar hâlâ dinin tesiri altındadır. Bunun bir sebebi de, ruhanilerin, somut insana yaşamayı, onun bazı zorluklarından faydalanmayı, bir takım istek ve amaçlarını hayali de olsa tatmin etmeyi bilmeleridir. Hele tarikatçılar bu alanda büyük bir faaliyet göstermektedirler. Bunlar, hastalık veya ölüm bulunan, anlaşmazlık olan veya geçici maddî zorluğa düşen ailelere derhal koşmakta, «kardeş» yahut «kızkardeş»lerin yardımını teklif etmektedirler. Bu gibi haller, ateizm eğitiminin başarılı olabilmesi için emekçilerin maddî durumunu ve kültürel düzeyini yükseltmek gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Sosyalizm kuruculuğu sayesinde bunlar gerçekleştirilmektedir. Fakat, yukarıda verdiğimiz örnekler, bizim, aynı za-

manda insanlara kişisel ve aile hayatlarında yardım etmemizi, onlarla, aileleriyle sistemli bağlantı kurmamızı, kişisel ve ailesel üzüntü ve zorlukları karşısında, tam zamanında yardımlarına koşmamızı gerektirmektedir.

Emekçilere, özellikle yeni nesle verilmekte olan ateizm eğitimi aile eğitimiyle birleştirilmezse beklenen sonuç alınamaz. Aile, sosyalist toplumun temelidir. İnsanların dünya görüşü ve ahlâkı orada şekillenmeye başlar. Geçmişin ve bugünkü hayatın tesirleri, ana ile baba, evlâtlarla anababa, torunlarla büyük anne ve dede arasındaki ilişkilerden geçer. Bu karmaşık ilişkiler dikkatimizden kaçmamalıdır. Örneğin büyük annenin torunu üzerindeki tesir iki taraflıdır. Bir yönden, yılmaz haydutlar, partizanlar hakkındaki masallarıyla torununa halk sevgisi, vatan sevgisi aşılar, onu ülkenin şerefli vatandaşı olarak hazırlamaya başlar. Öte yandan da emekli, cinli - perili, cennet - cehennemli masallarıyla çocuğun bilincinde bir sıra dinsel görüş ve tasavvurları şekillendirir, dinsel gelenekleri aşılar. Aile içinde erkeğin, eşine, feodal anlayışla davranışı, çocukta, kadına karşı dinsel görüşün şekillenmesine yolar. Böyle görüş ve anlayışlarla büyüdüğü zaman o da eşine İnsanlık onurunu kırıcı şekilde davranır. Halbuki yüzyıllardan beri süregelen bu gelenekler aile hayatında gerçek mutluluğa engel olan zararlı kanıtlardır.

Şunu da belirtelim ki, ailedeki tesir tek taraflı değildir. Gençler de, yetişkin ve yaşlılara tesir ederler. Bu etki, olumlu da olabilir, olumsuz da. Anababaları dındarsa bilinçli davranışlarıyla onlara gerçeği tanıtan evlâtlar da vardır, evde dinsel fanatizmin kuvvetlenmesine sebep olan çocuklar da. Bunun için okul aracılığıyla, örneğin anababa-öğretmen komiteleriyle, Parti, Vatan Cephesi, Komso-mol ve diğer teşkilâtlarla aileye tesirde bulunmak, karıkoca,anababalar ve çocuklar arasında iyi ilişkiler kurulmasına yardım etmek gerekir. Bu meselenin de emekçilere ateizm eğitim verilmesi problemleriyle sıkı bağlantısı vardır.

Ateizm eğitiminin rolü doğru olarak değerlendirilmelidir. Ne fazla büyültölüp şişirilmeli, ne de küçümserip inkâr edilmelidir. Yukarıda belirttiğimiz gibi, ateizm eğitimi, komünizm eğitimi sisteminin bir halkasıdır. Buna rağmen, önemi ve rolü büyüktür, göreceli bir bağımsızlığı da vardır.

Ateizm eğitimi, bütün komünist eğitiminin diğer kısımlarıyla sıkı bir bağlantı halindedir. Hem onlara tesir eder, hem de onların, tesiri altında kalır.

Dinin «mukaddes kitapları», emeği (çalışmayı) allahın cezası olarak gösterirler. Sözde, Allah, Âdemle Havva «ilk günahı» işledikten sonra, onları ve onlardan doğan kuşakları çalışmakla cezalandırmıştır. Yine din, cenneti, emek ve gayretin bulunmadığı bir yer olarak ballandıra ballandıra anlatır, dindarlardan oraya ulaşabilmeleri için gece gündüz allaha dua ve kulluk etmelerini ister. Halbuki sosyalizmde halk, emekleri sayesinde hayatın gerçek mânasını anlamakta, ancak emekleriyle en güzel yaşayışa kavuştuklarını görmektedirler. Dinin emek anlayışını da açıklamak suretiyle dindarlarda doğru emek ilişkilerinin yerleşmesine yardım edilebilir.

Dinin kendine özgü sosyal doktrini, kendine özgü siyasal programı vardır. Bu doktrin ve programı ile, üretim araçlarının özel mülkiyetini «mukaddes» ve «dokunulmaz», sömürücü sınıfların egemenliğinde «allah tarafından emredilmiş» bir düzen olarak gösterir ve över. Ateizm, bu dinsel görüşün bilime aykırılığını ve politik zararını açıklamak suretiyle dindar emekçilerin, marksizm - leninizm teorisinin toplumsal gelişme hakkındaki bilimsel görüşlerini daha kolay anlayıp kavramalarına yardım etmiş olur. Bu suretle, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılması gerektiğini, sömürçülük devletinin geçici ve halk düşmanı bir devlet olduğunu, sömürçülük, kölelik, yoksulluk ve haksızlıklardan ancak proletaryanın devrimci savaşlarının zaferiyle kurtulacaklarını dahi iyi anlarlar. Din, insanlara korku, tevekkül ve kötümserlik

(pessimizm), kendi kuvvetlerine inançsızlık aşılar, onlara, hayat problemlerinin bir takım tabiatüstü, ilâhi kuvvetler tarafından çözümlenmesini beklemelerini telkin eder. Dinin bu taraflarının da bilime aykırılıklarının izahı sayesinde emekçilerde, doğru bir dünya görüşü, cesaret ve devrimcilik azmi, toplumsal ilerleme ve insanlığın refahı uğrunda savaşmak kararı gibi duyguları şekillendiren marksist-leninist ahlâkı kuvvetlenir. Din insanların duygularına hitap ederek gelenek ve görenekler sistemini dindarların hayatına yerleştirir. Bu yüzden, insanların bilinçlerinden geçmişin kalıntılarını temizlemek, bunların yerine komünizm eğitimi kolaylaştıran iyi gelenek ve görenekler yerleştirmek için bu dinsel gelenek ve göreneklerle, halkın hayatında tortulanmış diğer katınlılarla savaşmak gerekir.

Şunlar da gözönünde bulundurulmalıdır. Komünizm eğitimi hemen hemen bütün yönleri ve kısımlariyle, aynı zamanda ateizm eğitimi verir, din var oldukça bu taraflariyle de insanlara tesir eder. Örneğin sosyalist toplumda emek, sömürücülük ve baskıdan kurtulmuştur, bu yüzden insanlara maddi refah sağladıktan başka, onları mutlu eder. Bu suretle, emek hakkındaki dinsel görüş kalıntılarının ortadan kalkmasına yardım eder. Sosyalist toplumdaki emekçilerin yeni hukuksal ve politik bilinç ve davranışları, insanların sömürücü eğemenliği ve baskısından kurtulmalarının imkânsız olduğunu telkin eden dinin sosyal doktrinini reddeder. Komünizm ahlâkı, devrimcilik ve iyimserlik (optimizm) taraflariyle, dinin savunduğu ve aşıladığı kötümserlik ve insanın kendi kuvvetlerine güvensizliğini ortadan kaldırır. Sosyalist güzel sanatlar -sinema, tiyatro, edebiyat v.s.-insanları dinsel aldanışlardan kurtarır, onlarda, dinsel duyguların tam karşıtı duygular şekillendirir.

Soruna bu açıdan da baktığımız zaman görürüz ki, genel komünizm eğitiminin bir bölümü olan ateizm eğitimi, emekçilerin dinsel hurafe ve bâtil inançlardan kur-

tulmalarında önemli bir rol oynadıktan başka, onların her yönlü komünizm eğitimiyle yetişmelerine, her yönden uyumlu, gelişmiş kişiler halinde şekillenmelerine yardım eder. Ateizm taraftarlarının, dine karşı mücadele eden savaşçıların asıl görevleri de budur. Ateist, namuslu, ilke sahibi ve doğrulukçu olmalı, topluma ve ailesine karşı görevlerini dürüstük ve içtenlikle yerine getirmeli, kısacası, komünist ahlâklı insan olmalıdır. Bu özelliklere sahip bulunan ateistler, kendi yakın ve tanıdıklarına, ateizmi iyi, bilen bu bilgileri öğretmen ve propağandist sıfatıyla mükemmel anlatmasını beceren, fakat ahlâksız olan ateistlerden çok daha başarılı etki yaparlar. Ateizm çalışmalarında ikiyüzlülük, şarlatanlık, samimiyetsizlik, ateizme sadece zarar getirir, emekçilerin dinsel aldanişlardan kurtulmalarına engel olur.

Dördüncü Bölüm

BEDEN EĞİTİMİ

1. Beden Eğitimi Nedir?

Sosyalist toplumda, bütün insanların bedensel ve ruhsal bakımdan her yönlü gelişmeleri için gereken şartlar yaratılmaktadır. Bütün halkın bedence geliştirilmesi, komünist eğitiminin en önemli görevlerinden biri haline gelmiştir. Bulgaristan Komünist Partisinin yöneticiliğinde ve Dimitrofçu Komünist Gençler Birliğinin (DKMS nin), meslek birliklerinin ve diğer yığın örgütlerinin aktif yardımlarıyla, sosyalist beden eğitimi yığın sisteminin iyileştirilmesi için büyük ölçüde örgütlenme faaliyeti yürütülmektedir. Sosyalist beden eğitimi sistemi, her şeyden önce amaç, görev, içerik ve örgüt bakımlarından, burjuva beden eğitimi sisteminden tamamiyle ayrı bir karakter taşımaktadır.

Beden eğitimi, en başta, pedagojik bir süreçtir. Her pedagojik süreç, eğitilenlere belirli bir maksatla tesir yapmak için sarfedilen gayretlerdir. Bununla onlara belirli bilgiler, belirli alışkanlıklar ve özellikler kazandırmak amacı güdülür. Beden Eğitimi de, kendine özgü araçlarla belirli bir maksada ulaşmak için yapılan bir pedagojik süreçtir. Bu süreçte, insanın hareket faaliyeti örgütlendirilip belirli bir amaca yönetilir. Türlü türlü hareket şekilleri, oyun, cimnastik, hafif atletizm, çeşitli spor disiplinleri, turizm ve benzerlerinin en karakteristik özellikleridir. Beden eğitiminde, sağlığı korumaya, güneş, hava, su, ısı (sıcak-

lık, soğukluk) ve benzeri gibi tabii iklim faktörlerine büyük önem verilir.

Beden eğitiminde hareket faaliyetiyle birlikte, hemen hemen bütün pedagojik metod ve araçlardan istifade edilir. Böylece, beden eğitimi aracılığıyla vücut ve faaliyet yetenekleri geliştirildikten, sağlık kuvvetlendirildikten, hareket alışkanlıkları yaratıldıktan başka, değerli entelektüel, mânevî ve iradî özellikler de kazandırılırlar. Sosyalist beden eğitimiyle insanın davranışlarına, ahlâk, düşünüm, emek ve estetik eğitime geniş ölçüde tesir edebilmek için gerekli şartlar yaratılır. Dernek oluyor ki, sosyalist beden eğitimi, her şeyden önce, bedence gelişkin, sağlam ve aktif sosyalizm ve komünizm kurucuları yetiştirme amacını güdüden pedagojik süreçtir. Sosyalist ülkelerde beden eğitiminin amaç ve görevleri kısaca, işte budur. Beden eğitimi, emekçilere komünist eğitimi verilmesi süresinde, bütün sosyalist toplum kuruculuğunda büyük rol oynamaktadır.

Marksizm klâsikleri, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda en önemli görevlerde birinin emek verimliliğini artırmak olduğunu önemle belirtmişlerdir. Beden eğitimi, emekçilerin sağlık durumlarını kuvvetlendirmek, onları bedence geliştirip çelikleştirmek suretiyle bu büyük görevin çözümüne büyük ölçüde yardım etmektedir. Sağlam ve gelişkin vücutlu insanlar, elbette ki, daha yüksek iş yeteneğine sahiptirler ve daha uzun zaman çalışabilirler, türlü çalışma şartlarında işlerinin üstesinden gelebilirler.

Bilim ve teknik alanlarında son yirmi yıl içinde yapılan büyük buluşlar, çağdaş iş hayatında kesin yeniliklerin gerçekleştirilmesine yolaçmıştır. Artık, komple mekanizasyon, kimya, otomatizasyon ve telemekanik, üretimde geniş ölçüde uygulanmaktadır. Fakat, en yeni teknikten tamamiyle faydalanabilmek için, geniş ve derin bilgilerden başka, türlü türlü hareket alışkanlıklarına da sahip olmak lazımdır. Bu alışkanlıkların yaratılmasında beden eğitimi önemli rol oynamaktadır.

Sosyalist emek, gitgide daha fazla girişkenliği, azim-kârlık, cesaret ve sebatkârlığı ve bunlara benzer irade özelliklerini gerektirmektedir. İşte bu güzel özellikler büyük ölçüde beden eğitim vasıtalarıyla yaratıp geliştirilerek mükemmelleştirilmektedir.

Sosyalist toplumda, insan ömrünün uzatılmasını sağlayan birçok şartlar vardır. Şimdi, insanın çalışma süresini ve ömrünü uzatma meselesi günün konusudur. Bu meselenin çözümünde beden aktifliğinin, yani beden emeğinin ve cimmastlığın rolü büyüktür. Beden kültürü, çocuklar ve gençler arasında kitlesel bir hal almıştır. Bu arada son yıllarda yetişkinler, ihtiyarlığa yüz tutmuş yaşlılar ve hattâ ihliyarlar arasında beden eğitimi, alanını gittikçe genişletmektedir. Bu alanda şimdiye kadar yapılan tecrübeler sağlığın ve iş kabiliyetinin korunmasında, insan ömrünün uzatılmasında beden eğitiminin büyük rolü olduğunu ispat etmiştir.

Diğer taraftan, insanın dinlenmesinin doğru şekilde örgütlendirilmesinde de beden eğitiminin önemi büyüktür. Teknik ilerleme sayesinde, uzak olmayan bir gelecekte çalışma müddetli kısaltılacak, serbest vakitler uzaltılacaktır. Ve insan, kültür ihtiyaçlarını daha fazla karşılamak ve bu arada beden kültürünü geliştirmek için bol bol serbest zamana kavuşacaktır.

Marksizm-leninizm, sosyalist beden eğitimi teorisinin ideolojik temeldir. Marksizm, beden eğitimiyle ilgili bütün meselelerin, ve en başta, beden eğitiminin içeriği şekli, metot ve araçlarına ait problemlerin bilimsel temeller üzerinde işlenmesine imkânlar sağlamaktadır. Sosyalist beden eğitime yön veren komünizm ideleri ve parti görüşü, onun kitlesel ve faal olması, sosyalist toplumun ekonomi ve kültürüyle bağlarının kuvvetlenmesi için şartlar sağlamaktadır.

Beden eğitimi, insanın çalışması, varolma mücadelesi ve emek verimliliğini artırma sürecinde doğup gelişmiştir. Beden eğitiminin temeli olan beden idmanı (cim-

nastik), zamanla emek faaliyetinden ayrılmış ve görelî bağımsızlığa kavuşmuştur. Cimnastik, sosyalist ülkelerde olduğu gibi, kapitalist memleketlerde de geniş ölçüde uygulanmaktadır. Bu yüzden, bazıları, beden eğitiminin sınıflarüstü bütün insanlığa özgü bir karaktere sahip olduğu, sınıflı toplumdaki bütün sınıflar tarafından aynı derecede faydalanıldığı kanısındadırlar. Fakat, bu görüş yanlıştır. Antagonistik sınıflı toplumda beden eğitiminin sınıfsal karakteri vardır. Oradaki egemen sınıflar, bütün kültür imkânlarına ve bu arada beden kültürü imkânlarına sahiptirler. Halbuki kapitalist toplumdaki emekçiler, beden kültüründen, onun sağlığı kuvvetvetlendirici, geliştirici imkânlarından faydalanmak için gereken araç ve serbest zamandan yoksundurlar.

Bu yüzden, beden kültürünün insan sağlığını kuvvetlendirme imkânları, geniş halk yığınlarına kadar ulaşamamaktadır.

Sınıflı toplumda beden eğitim sistemi ve amaçları da sınıfsal karakterlidir. Çünkü, beden eğitiminin özellik ve amaçları, bir memleketin ekonomisine, toplumsal düzenine ve egemen ideolojisine sıkı sıkıya bağlıdır. Bir ülke deki maddî baza nasıl olmalıdır, kim yaratacaktır, kimin menfaatine hizmet edecektir, emek örgütü nasıl kurulacaktır? Bütün bunları egemen sınıf belirler. Bütün bunlardan dolayı kapitalist toplumda fizik kültürü emekçiler arasında geniş ölçüde gelişemez. Yine aynı sebepten dolayı bütün halk için beden kültürünü geniş ölçüde geliştirme şartları yalnız sosyalizmde ve özellikle komünizm toplumunda yaratılır.

Marksizm klâsikleri, insanın iyi gelişip sağlığının kuvvetlenmesinde olduğu gibi, işçi sınıfı için sağlam ve metin savaşçılar yetiştirilmesinde beden eğitiminin büyük bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Karl Marx'a göre, gelecekte fizik kültür, emek öğretimiyle birleşecek ve hem toplumsal üretimin artmasına, hem de her yönden gelişmiş insanlar yetiştirilmesine yardım edecektir.

V.İ. Lenin, beden eğitimine büyük önem veriyor ve Sovyetler Birliğinde beden kültürünün geliştirilmesi için çalışıyordu. Beden eğitimi, onun talimatıyla okullarda zorunlu dersler arasına alınmıştı. İç Savaş sırasında, yine onun direktifi ve imzaladığı emirnâme ile, bütün halk askerlik eğitimine tâbi tutulmuş ve bu emirnâmede emekçilerin beden eğitimine, geniş yer verilmişti. O, benden eğitiminin, komünizm eğitimine, sosyalizm ve komünizm toplumu kuruculuğuna yardım eden kuvvetli bir vasıta haline getirilmesi hakkında Marx ve Engels tarafından sistemleştirilen görüşü geliştirmişti.

Sosyalist ülkelerin komünist partileri, şimdi beden eğitimini geliştirmek, sosyalizm ve komünizm kurucusu yeni insanı yetiştirmek için büyük gayret sarfetmektedirler.

2. İnsanın Her Yönden Geliştirilmesinde Beden Eğitiminin Rolü

Beden kültürünün, insan organizminde bünyesel ve fonksiyonel değişiklikler meydana getirdiğini bilim ispat etmiştir. Bu değişiklikler, özellikle çocukluk ve gençlik çağında apaçık görülür. Beden kültürü, çocuğun daha ana rahmindeyken doğru şekilde gelişmesine yardım eder. Hâmile kadının, iş, dinlenme ve cimmastik rejimi doğru şekilde programlanmışsa karındaki çocuk daha iyi gelişir, ana normal doğum yapar, çocuğun organizmi normal bir gelişme yolu izler.

Çocuklar, doğumlarından üç yaşına kadarki dönem içinde en lüzumlu hareketleri yapmaya alışır. Bu dönem içinde beden eğitiminin görevi, bu hareketlerin tam zamanında gelişip mükemmelleşmesi için gereken şartları hazırlamaktır. Çocukları, her gün giyimlerini gitgide hafifleterek dışarı çıkarıp, temiz bir yerde onların yapabileceği vücut hareketlerine başlatmalıdır. Bu beden hareketleri onların tabii hareketlerini aşmamalıdır. Bir yaşına kadarki devrede yaptırılan pasif cimmastik ve masaj daha

sonraları elverişli giyimle yaptırılan serbest hareketler sayesinde çocuğun hareketleri mükemmelleşir, en önemli organ ve sistemleri iyi gelişir.

Okul öncesi çağ, çocuk hareketlerinin iyileştiği, yeni yeni hareket alışkanlıkların kazanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde yapılan sabah cımnastığı, hareketli oyunlar, bazı spor eğlenceleri ve gezileri, sinir sisteminin mükemmelleşmesine, yeni hareket alışkanlıklarının kazanılmasına, bacak adalelerinin kuvvetlenmesine, kalb ve soluma sisteminin muntazam işlemesine, kısacası bütün organizmin iyi gelişmesine, son derecede yardım eder. Sistemli beden idmanları, organizmin muntazam işleme imkânlarını artırır.

Beden eğitimin bu dönemdeki çocukları sağlamlaştırır. Düzgün rejim, çocukları iklim değişikliklerine karşı sağlamlaştırır. Soğuk almaları önler.

Okul çağında beden eğitimi imkânları daha fazla genişler, 7—18 yaşları arasındaki çocuklar ve gençler, sporun her kolunda meşgul olabilirler. İçlerinden bazıları öğrenci spor takımlarında ve çeşitli spor kollarında gelişirler. Bütün bu uğraşlar, organizmlerinin uyumlu gelişmesini sağlar. Bulgaristan Bilimler Akademisine bağlı Pedagoji Enstitüsünün, son yıllarda, sistemli beden idmanlarının yeni neslin organizmine yaptığı tesirle ilgili araştırmalarınınverdiği sonuca göre, öğrenci spor örgütleri, gençlerin beâensel gelişmelerinde büyük rol oynamaktadır. Spor örgütlerinde meşgul olan öğrencilerin, sporla meşgul olmıyan arkadaşlarına kıyasla 3 santim daha fazla uzadıkları tespit edilmiştir. Aynı öğrenci spor örgütlerinde üç yıllık kursu tamamlayan gençler, sınıf arkadaşlarına kıyasla ortalama dörder kg artmışlardır. Spor yapan öğrencilerin göğüs çevreleri 4 cm. daha geniştir. Sporcu öğrenciler daha hızlı koşmakta, daha uzak mesafelere disk atmakta, daha uzun atlamaktadırlar. Kalb ve kan damar sistemleri daha düzenli işlemektedir.

Çocuk ve gençlerin, belirli bir rejim içinde sistemli beden idmanı yapmaları sayesinde her yönden gelişmeleri

daha iyi ve daha çabuk olmaktadır. Hayatlarının ondan sonraki devrelerinde de fizik kültüre devam edenler tabiatıyla, daha geniş gelişme imkânlarına sahip olmaktadırlar.

Bulgaristan okulları, beden eğitimi alanında bir sıra başarılarla ulaşmışlardır. Fizik kültür, çoktan öğretim programlarında yer almış bulunmaktadır. Son yıllarda öğretim sisteminde yapılan değişikliklerde okullarda beden eğitimi saatleri çoğaltılmıştır. İki yıl önce okullarda haftada yarım günlük zaman beden eğitime ayrılmış, ders saatleri arasındaki teneffüsler, öncelikle ilk sınıflarda okuyan öğrencilerin fizik kültür yapmaları için biraz daha uzatılmıştır. Bulgaristan Okullarında sabah cimnastiğine daha fazla önem verilmeye başlamıştır. Çocuklar, evlerinde ders hazırlığı yaparken, kendi kendilerine fizik kültürle meşgul olmaya koyulmuşlardır. Piyoner  rg tleri, beden eğitime fazla zaman ayırmaktadırlar.

Fakat, bütün bunlarla birlikte, bulgar okullarının beden eğitimi çalışmalarında bir hayli zayıflıklar vardır. Bu zayıflıklar, yeni kuşağın gelişmesine, v cut a kuvvetlenmelerine, komünizm eğitimlerine son derecede yardım eden beden eğitiminin bütün imkânlarından faydanılmasına engel olmaktadır. Her şeyden önce, orta öğrenim okullarının ilk sınıflarında beden eğitime yeteri kadar önem verilmemektedir. Birinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar beden eğitimi dersleri düşük düzeydedir. Çünkü  ğretmenler her alanda iyi hazırlıklı değildir. Bu yüzden beden eğitimi saatlerinde başka derslerle meşgul olunmaktadır. Diğer bir neden de, okullarda gereği kadar maddi araçlar (maddi baza) yoktur. Bunun sonucu olarak beden eğitimi saatleri genellikle sınıflarda geçirilmekte ve beden eğitimi amaçları için ayrılan bu saatler, gerçekte kaybolmaktadır.

Beden eğitiminin rolü ve görevi, öğretmenlere esaslı surette anlatılmalıdır. Çünkü bunların çoğu, beden eğitiminin geniş imkânlarını k   msemektir. Mahallelerde fizik kültür için daha iyi şartlar yaratmak suretiyle de çocukların beden eğitimi, daha fazla iyileştirilebilir. Bu iş yoluna

konmadıkça, yeni kuşağın beden eğitimi meselesi doğru olarak çözümlenemez.

Beden eğitimi, sadece yeni yetişmekte olan kuşağın organizmine değil, aynı zamanda her yaştaki insanların organizmine elverişli tesirler yapmaktadır. Bunu son yıllardayapılan incelemeler, hiç şüphe götürmeyecek surette ispat etmiştir.

Bazılarının iddiasınca, beden eğitiminin sinir sistemine ve yüksek sinir faaliyetine pek te önemli bir tesiri yoktur. Bu görüş yanlıştır. İnsan organizmi belirtilerinin ana kısmı, dışarıdan gelen uyarmaların sonucudur. Bu uyarımları, şartlı refleks doğurur. Organizmin hayatiet belirtileri de işte bu karmaşık şartlı reflekslerdir. Adale faaliyetide aynı şekilde meydana gelir. Dış uyarımlar, sinir sistemini başta olmak üzere, organizmin faaliyetinde pek önemli rol oynar. Fizik kültürle spor son derecede karmaşık ve çok tesirli uyarımlar oldukları için, bütün organizmde büyük değişiklikler yaratırlar. Beden hareketleri (cimnastik ve spor), sırasında beyin kabuğuna dıştan gelen uyarımlar, sinir faaliyetini hızlandırıp düzene koyar. Belirli hareketlerin tekrarı sayesinde bu hareketler daha çabuk yapılır ve işlek hale gelir. Böylece bir sıra hayatı fonksiyonların uyum sağlaması, koordine edilmesi sağlanır. Örneğin kalb sistemi, solunum ve madde değişimi fonksiyonları arasında daha uyumlu bir bağlantı kurulmuş olur. Beden idmanları hareket alışkanlıkları sistemi olduğu için, büyük beyin kabuğunda dinamik bir stereotip, yani uyarıcı ve tutuklayıcı süreçler sistemi meydana gelir. Bu süreçler sistemi tekrarlandıkça büyük beyin kabuğundaki refleksler kolaylaşır ve alışkanlıklar meydana gelir. Beden hareketlerinin sistemli olarak tekrarlanması, belirli sporların muntazam yapılması sayesinde yüksek sinir sisteminin düzgün işlemesi sağlanır. Sistemli beden hareketleri beyin kabuğundaki uyarma ve tutuklama sürecini kuvvetlendirir, birinden diğerine çabuk geçilmesini ve dengeli işlemlerini temin eder.

Beden idmanları ve özellikle bazı sporlar, insanın dayanıklılığını artırır. Hem de yalnız vücut dayanıklılığını değil, öncelikle sinirlerin dayanıklılığını kuvvetlendirir. Sistemli beden idmanları, uyuşuk (flegmatik) insanların çok ağır olan uyarma tutuklama sürecini dinamikleştirir, sinir faaliyetlerini hızlandırır.

Fizikkültür ve sporun, bacak ve kolların kemik, adale ve sinir sistemleri üzerinde çok iyi tesirler meydana getirdiği birçok inceleme ile tesbit edilmiştir. Bunu anlamak için, beden emeğiyle meşgul olan ve sistemli idman yapan insanların vücut yapılarına şöyle bir bakmak bile yeter. Bunlar, boylu poslu ve sağlam insanlardır. Kemikleri kalın ve serttir. Halbuki hareketsiz halde bırakılan vücut organlar, incelir, kemikler tez yıpranmaya başlar. Kemiklerde boş yerler fazlalaşır, bu yüzden de daha az dayanıklı olur ve kolayca kırılırlar. Bu organlar harekete geçirildikten sonra ise, kemiklerde normalleşmeye başlar.

Beden eğitimi, vücut hareketleri, çeşitli sporlar, eklem cihazının mükemmelleşmesine yardım eder. Spor yapmayanlardakine oranla fizik kültürle uğraşanların eklemlerinin anatomik kuruluşları ve foksiyonal görev görme imkânları çok daha mükemmeldir. Sistemli beden hareketleri, eklemleri gayet iyi işlemesini sağlar. Beden idmanları azaltıldığı veya hiç yapılmadığı takdirde eklemlerin oynaklık, hareket kabiliyeti de azalır, aralarındaki bağlantılar bozulmaya başlar. Bu hareketsizlik daha fazla devam ederse, eklemler sertleşir ve hareket kabiliyetini kaybederler.

Beden idmanları sayesinde adaleler büyür. Adalelerde kan dolaşımı hızlanır, adale liflerindeki madde değişimi fazlalaşır, böylece adalelerin kuvveti, çeviklik ve dayanıklılığı artar. Adaleler hareketsiz bırakılırsa çok geçmeden küçülmeğe, incelmeye, kuvvetleri de zayıflamaya başlar.

Sistemli fizikkültür ve spor, sinir sistemi başta olmak üzere, bütün organ ve sistemler üzerinde komple tesirler

yapar. Beden idmanları ve sporla meşgul olanların vücutları düzgün, yürüyüşleri güzel, hareketleri çabuk olur.

Beden hareketleri sayesinde kalb ve damar sistemi muntazam çalışır. Bunu, etrafımızdaki insanları şöyle bir gözden geçirdiğimiz zaman kolayca anlarız. Sistemli fizik-kültürle meşgul olmayan kırkını aşmış insanlar birkaç saniye bile koşmalar yorgunluk, hava yetersizliği hissederler kalbleri hızla çarpmaya başlar. Sistemli fizikkültür ve spor yapanların kalb adaleleri, öteki adaleler gibi büyür. Kalbleri ahenkli ve ağır çalışır, büzülüp gelişmeleri muntazamdır, sporla meşgul olmiyanlarınkine kıyasla kan damarlarına bir dikkada daha fazla kan gönderir. Sistemli beden idmanları sırasında kalb vuruşları (nabız) azalır, 60 vuruşa, hattâ 50 ye düşer. Çok iyi idmanlı sporcularda ise dinlenme zamanlarında dakikada 40 vuruşa kadar azalabilir. İyi idmanlı sporcuların nabızları, hafif adale hareketleri sırasında, sporla meşgul olmiyanlarınkine kıyasla fazla bir yükseliş göstermez. Onların kalbleri bir büzülüşte kan damarlarına 50—75 santimetre küblük kan gönderir. Bir dakikadaki 70—75 büzülüşte ise, 3,5—5,6 litre arasında kan sevkeder. Halbuki hızlı beden faaliyeti sırasında damarlara 40 litre, hattâ bazan 45—47 litre kan gönderir. Bundan da anlaşılıyor ki, sistemli fizik kültür ve spor yapanların kalbleri, damarlara, vücudun ihtiyacına göre kan sevkeder; beden faaliyetiyle kan dolaşımı arasında bir uyum yaratılır, bu beden faaliyeti için gerekli besin maddeleri de ahenkli olarak vücuda yayılır.

Kan basıncı, kan dolaşımının normal çalışabilmesinde önemli bir faktördür. Muntazam fizikkültür ve sporla meşgul olanlarda çalışmadan sonraki zamanlara maksimal kan basıncı hafif bir düşüş gösterir. Hafif beden faaliyetleri sırasında ise, fizikkültürle meşgul olmayanlara kıyasla maksimal kan basıncı hafifçe yükselir. Fakat maksimal kan basıncı yine aşağıdaki normal seviyesine çabucak gelir. Bu sayede kalb- damar sistemlerinin normal çalışmaları için elverişli şartlar sağlanmış olur.

Solunum, tıpkı kalb çalışması gibi, insanın bütün hayatı boyunca devam eden bir süreçtir. Bütün organizmde hayat sürecinin aksamadan devam edebilmesi için solunum sisteminin düzgün çalışması lâzımdır. Solunum hızı, çeşitli insanlarda, içinde bulundukları türlü şartlara göre değişir. Ergin yaşta insanlar, dakikada 16 defa solur ve bir nefeste ortalama olarak 500 santimetre küplük hava alır. Beden faaliyeti sırasında soluma bir hayli sıklaşılabılır. Koşarken dakikada 28—36, suda yüzerken 36—40 solumaya yükselebilir.

Sistemli beden faaliyetinin tesiriyle dinlenme sırasında solunum ağırlaşır ve derinleşir. Böyle hallerde solunum, dakikada 8—10 defaya iner, hattâ 4—5 defaya kadar azalabilir. Sakin hallerde akciğerlerden bir dakikada 4—7 litre kadar hava geçer .Hızlı beden faaliyeti sırasında ise 90—150 litreyi bulur. Bununla birlikte teneffüs edilen havadaki oksijenin sindirilmesi de artar.

Erkekler, bir nefeste ortalama olarak 3 500 santimetre küplük hava alırlar. Fakat bu çeşitli insanlara, hattâ bir insanın içinde bulunduğu çeşitli şartlara göre değişir. Fizikkültürcülerde 4.700 santimetre küpü bulur. Bazı spor kollarında ise 5000—7000 cm küpü bulduğu olur.

Beden eğitimi ve sporla meşgul olanların solunumları ağır ve derindir, ciğerlerine giren havadan fazla oksijen alırlar. **Bu hal, fizikkültür ve sporun faydasını gösteren bir başka delildir.** İdmanlı insanlar, yaşayış ve çalışmalarında, bu bakımdan çok elçevirişli durumdadırlar. Daha fazla çalışma kabiliyetine sahiptirler.

Beden eğitiminin iklim şartlariyle de bağlantısı vardır. İklım faktörlerinin tesiriyle organizm dayanıklı olur. Dayanıklı organizm, içinde bulunduğu her türlü ortama kolayca alışıp uyar. Organizmin her iklim şartı içinde dayanıklı olmasını sağlamak için vücudu dayanıklı hale getirecek rejime devam etmek gerekir. Bu sayede organizm, ortamdaki değişen şartlara uymaya alışır, insan, elverişsiz iklim şartları içinde emek kabiliyetini kaybetmez,

hastalanmaz. Organizmlerini çelikleştirenler sağlam olur, çalışma kabiliyetleri artar.

Sistemli beden idmanları ve spor, vücutta madde değişiminin, insanın çalışmasına ve içinde bulunduğu şartlara uygun hale gelmesini sağlar. Birçok incelemeler göstermiştir ki, sporla meşgul olmaya veya belirli beden hareketlerine yeni başlıyanlar daha fazla enerji sarfeder, bu da madde değişimini hızlandırır. Fakat spora ve beden hareketlerine sistemli olarak devam edip o alanda gelişenlerin, artık sinir sistemleri dengeleşir, lüzumsuz hareketleri azalır, vücut daha az enerji sarfeder; bunun sonucunda da değişimi ağırlaşır. Bunun, emekte ve yaşayış şartlarında büyük önemi vardır.

Beden eğitimi ve sporun, organizme yaptığı bu el-verişli tesirler sayesinde beden her yönden gelişir, hareket ve iş kabiliyeti artar. İnsan organizminin uyumu gelişmesinde, iş kabiliyetinin yükselmesinde beden eğitimi büyük rol oynar.

Organizmin gelişme sürenin sona erdiği, fakat buna karşılık yaşama seviyesinin yüksek olduğu erginlik çağında beden eğitimi, insanın yaşama fonksiyonunun kuvvetlenmesine, çalışma kabiliyetinin, emek verimliliği kuvvetinin fazlalaşmasına yardım eder. İnsan, bu çağda tecrübeli, bilgili ve hünerli olduğu için, beden terbiyesinin önemini gerek toplumsal gerekse kişisel bakımdan önemi fazladır.

Yaşlanma çağında beden eğitiminin en uygun şekli ihtiyaşlık sürecini ağırlaştırır, insanın çalışma süresini uzaltır, ölümlü uzaklaştırır. Son yıllarda yapılan çeşitli incelemelerden elde edilen sonuca göre, sistemli beden idmanları sayesinde, gençlik ve erginlik çağında organizmde meydana gelen değişikliklerin çoğu yaşlılık çağında da olmaktadır. Sistemli beden idmanları, özellikle adale ve kalb-damar sistemiyle sinir sistemi üzerinde çok faydalı tesirde bulunur. Adaleleri, hele büzölüp açılan adaleleri kuvvetlendirmek suretiyle insanın ihtiyaşlık çağında be-

linin kamburlaşma sürecini ağırlaştırır, kalb-damar ve solunum sistemlerini sağlamlaştırmak suretiyle de organizmin dayanıklılığını ve çalışma imkânlarını artırır. Sinir sistemini de takviye etmek suretiyle insanın duygularının zayıflamasının önüne geçer, yaşlılık çağında hayatı hem verimli yapar, hem de cazipleştirir. Beden eğitimi ve vücudu tabiat şartları içinde çelikleştirme sayesinde ömürü uzatmak, insanın sağlığını bozan çeşitli yaşayış ve iş şartlarının getirdiği çeşitli hastalık ve kazaları tehlikesizce atlatmak imkânları vardır.

Beden eğitimi ve spor, insanı türlü türlü hastalıklardan korur. Bilindiği üzere organizm dayanıklılık ve direnişme kuvvetini kaybettiği zaman hastalıklar başlar. Beden idmanları ve spor organizmi her bakımdan kuvvetlendirir. İdmanlı, dayanıklı, sağlam organizm, sinir sisteminin kuvvetli, kalb-damar sisteminin, solunum, madde değişimi, sindirim, sıcaklığı tanzim sistemlerinin geniş imkânlarla sahip olmaları sayesinde, en kötü şartları bile tehlikesizce atlatır.

3. İnsanın Günlük Rejiminde Beden Eğitiminin Rolü

Günlük rejim, insanın yirmi dört saatlik zamanından işte ve dinlenmede gayet uygun bir şekilde faydalanma sistemidir. Bazıları, günlük rejime „zaman bütçesi” adını vermişlerdir. İnsanın fizyolojik özelliklerine ve yüksek sinir sisteminin imkânlarına göre hazırlanan günlük rejim, insanın çalışma kabiliyetlerini artıran, sağlık durumunu kuvvetlendiren, ona çeşitli toplumsal çalışmalara ve kolektif faaliyetlerine katılma imkânını veren güçlü bir araçtır.

Beden eğitimi, günlük rejimin en önemli kısımlarından biridir. İnsanın günlük yaşantısında, günlük çalışmasında yer alır ve öncelikle aktif dinlenme görevini görür. Bu görev özellikle akıl emeği ile uğraşanlar ve kapalı odalarda oturarak çalışanlar için gayet önemlidir. Oturarak çalışmanın organizm üzerinde yaptığı kötü tesirler, fizikkültürle giderilir. Beden emeği ile uğraşanların günlük

rejimlerinde de fizikkültürün yeri vardır. Çünkü bir sıra emek sürecinin organizmdeki zararlı tesirlerini bertaraf eder. Bu amaçla, emeğin özelliğine uygun hareketler seçilir.

Emek, insanları İnsanlaştırdıktan başka, onların insanlık özelliklerini de devam ettirip zenginleştirir. Emek, hem kişinin, hem de toplumun yaşayış ve varlığının temelidir. Bulgaristanın şimdiki gelişme devresinde, bilim ve tekniğin ulaştığı başarıların tesiriyle halkın emek faaliyetinde esaslı değişiklikler olmaktadır. Ağır beden emeği gitgide azalmakta, çeşitli üretim kollarında komple mekanizasyon, otomatizasyon ve telyönetim yer almaktadır. İnsan emeği, ileride gittikçe daha fazla eylemsel karakterinden kurtulup bilime dayanacak, sadece cihaz ve mekanizmaları, teknoloji sürecini yönetici, kontrol edici bir karakter kazanacaktır. Bütün bunlar, emekçilerin, gerek öğrenimleri sırasında, gerekse emek faaliyetleri zamanında çok daha iyi yetişmelerini gerektirmektedir. Emek verimliliğinin daha fazla artırılmasını, emekçilerin gittikçe fazlaşan maddi ve mânevi ihtiyaçlarını daha eksiksiz şekilde karşılanmasını sağlayabilmek için, insanların bedensel ve mânevi alanlarda her yönden gelişmeleri lâzımdır. Gerek emek faaliyetine hazırlıkta, gerekse üretimde bu gelişmenin en önemli faktörlerinden biri, şüphesiz ki, beden eğitimidir. İnsan, emek dışında her yönden gelişip mükemmelleşemez.

Eğitimin, bu arada beden eğitiminin ana görevi, yeni kuşağı emeğe, topluma faydalı faaliyete hazırlamaktır. Yeni kuşağın beden eğitimine onların gelecekteki emek faaliyeti gözönünde bulundurulularak yön verilmelidir. Amaç şu olmalıdır : Çocuk ve gençleri her yönden uyumlu olarak geliştirmek, sağlıklarını kuvvetlendirmek, organizmalarının çalışma imkânlarını artırmak, emek sürecinde çeşitli faaliyetlerine temel olacak hareket alışkanlıkları ve hüneleri yaratmak. Teknik ilerlemenin tesiriyle ekonomik gelişme sürecinde, üretimde ve işçilerin emek faaliyetinde dur-

maksızın değışiklikler olmaktadır. Bu durum, her yönden gelişme hazırlığından başka, organizmin her üretim sürecine uyacak şekilde yetiştirilmesini gerektirmektedir. Beden kültürü, çeşitli şekilleriyle bu yönde de yardımcı olur.

Beden eğitimi zengin hareket alışkanlıkları ve organizme yüksek faaliyet imkânları kazandırmak suretiyle, insanı, üretici emeğe kolayca alışmaya hazırlamaktadır. Son yıllarda Bulgaristanda ve diğer ülkelerde yapılan incelemeler göstermiştir ki, fizikkültürle meşgul olan gençler, üretim süreçlerini daha çabuk kavramakta ve beden idmanları yapmıyanlara kıyasla daha fazla ve daha kaliteli mamul üretmektedirler.

Bir sıra fizikkültür kolları bir hayli gayret sarfedilmesini ve sporseverliği gerektirmektedir. Bu gayretler sayesinde de beden emeği hazırlığı gelişmektedir. Sabah cımnastığı, üretim cımnastığı, iş sonrası cımnastığı gibi, üretim sürecinde yapılan fizikkültür hareketleri, işin kavranmasını kolaylaştırmakta, iş kabiliyetini artırmakta, daha fazla emek verimliliği sağlamaktadır.

Beden eğitimi ve spor, emek ve dinlenme sıralarında olduğu gibi, iş verimliliğinin artırılması sonucunda elde edilen boş zamanlarda gitgide daha büyük bir önem kazanmaktadır. Emekçiler, bu boş zamanlarının büyük bir kısmını çeşitli kültür ve güzel sanat ve özellikle fizikkültür ve spor meşgalelerine ayırmakta, böylece hem her yönden gelişmekte, hem de sağlıklarını kuvvetlendirmektedirler.

İnsanın eğitiminde, özellikle ahlâk eğitiminde kolektifin hele emek kolektifinin rolü büyüktür. Diğer taraftan, genç kuşağı kolektivizm eğitimi verilmesinde beden eğitimi ve spora önemli görevler düşmektedir. Gençlere değerli toplumsal ve ahlâki iradi özellik ve alışkanlıklar kazandırılmasında, fizikkültürün çeşitli somut şekillerinden şimdiye kadar yeteri kadar istifade edilmemiştir. Halbuki, **çocuk ve gençlerde kolektivizm ruhunun kuvvetlendirilmesinde, kolektif fizikkültür ve oyunlardan daha tabii**

vasıtalar bulunabilir mi! Bu meşgalelerde öne konan görevlerin hep birlikte çözülmesinde kolektifin rolü çok çok açık olarak görülür. Türlü türlü fizikkültür şekilleri, işbirliği, yardımlaşma, arkadaşlık alışkanlıkları yaratırlar ve bu alışkanlıklar bütün ömrünce insanda kalır.

Beden eğitimi meşgaleleri ve bu meşgalelerde kullanılan maddi araçlar, çocuklara, daha gelişmelerinin en erken devresinden itibaren toplumsal mülkiyete doğru ilişkiler aşılması için mükemmel araçlardır. Beden eğitimi ve spor, vatanseverlik duygularını kuvvetlendirir, halklararası spor karşılaşmaları aracılığıyla da enternasyonalizmi, özellikle sosyalist ülkelerin halkları arasındaki dostluğun gelişmesine yardım eder. Beden eğitimi aracılığıyla komünizm bilinci daha kolay ve doğrudan doğruya aşılanır, komünizm ahlâkı kuvvetlendirilir, komünizm kurucusunun ahlâk kodeksi, yavaş yavaş, bilinç ve davranışlarda kökleşir.

Fizikkültür hareketleriyle, sporla meşgul olanların yapıları güzel, gönülleri şen olur. Fizikkültürcülerin güzel, göz çekici spor giyimleri, fizikkültür sırasındaki hoş hareketleri onlarda estetik duyguları geliştirir; böylece estetik eğitime yardım eder. Uyumlu şekilde gelişmiş bedende güzellik, sağlık, dinçlik ve kuvvet bir aradadır. Bunun estetik eğitiminde önemi büyüktür.

İnsanın beden güzelliği komünizm ahlâkının mânevi güzelliğiyle de tamamlanmalıdır. İyi tertiplenen kitlesel spor gösterileri de hoş estetik duygu uyandırır. Bulgaristan'da yılın belirli günlerinde yapılan fizikkültür ve spor bayramları, gençlik şenlikleri, gençlerin kişisel ve gruplar halindeki görünüşleri ve dinamik, plastik hareketleriyle güzellik duygularını geliştirirler.

Birçok sanat eserleri de beden ve estetik eğitimini bir arada verirler. Şekil sanatlarının gerek klasik, gerekse çağdaş eserleri, yarattıkları güzellikler ve seyircilerde uyandırdıkları estetik heyecanlarla geniş ölçüde tesirler yaparlar. Fakat beden kültürü ve spor, henüz güzel sanat-

ların çeşitli kollarında yeter derecede yansıtılamamıştır. İleride, bütün edebiyat kollarında, resim ve heykelde v. s. de daha geniş yer alacakları şüphesizdir.

Bulgaristanın her köşesinde canlı bir fizikkültür ve spor hareketi vardır. Bunlar, yığın yığın emekçiler tarafından ilgi ve heyecanla seyredilmektedir. Bu yüzden beden eğitimi ve sporun, seyirciyle de bağlantısı vardır. Birçok kimse şu veya bu spor takımına sempati beslemek te, sevdikleri takımın zafer ve yenilgilerinin heyecanını duymaktadır. Bunları hemen hemen her spor yarışmasında görmek mümkündür. Bu ilgiyi olumlu şekilde değerlendirmemek haksızlık olur. Birçok incelemelerden anlaşılmıştır ki, sporla candan ilgilenen seyirciler oyunun dinamiği karşısında duygulanmakta ve hattâ yarışmayı seyrederken, bir kısım organ ve sistemleri, oyuncularinkine benzer şekilde işlemektedir. Bazı seyircilerin, oyunun en kesin anlarında yerinde duramayıp yarışmacılar gibi hareketler yaptıkları sık sık görülen olaylardandır. Bütün bunlar iyi şeylerdir. Fakat, sosyalist fizikkültür ahlâkiyle bağdaşmayan davranışlar yapan seyirciler de bulunmaktadır.

Spor sahalarında hâlâ görülmekte olan kaba haykırışlar hattâ döğüşmeler ve bunlara benzer külhanbeylikler, sosyalist sporculuğa yakışmıyan çirkin hareketlerdir. Bazı sporcular, kişisel çıkarları için bir kulüpten ötekine geçmekte, oyun sahasında itişip kakışmakta, dış memleketlerde dalavereler peşinde koşmaktadır. Geçmişin bu çirkin kalıntılarına karşı amansızca mücadele edilmelidir.

Beden eğitimi, sosyalizm ve komünizm kuruculuğu sürecinde gittikçe artan bir önem kazanmaktadır. Bu yüzden daha uygun bir hal alması ve her çocukta, her gençte, her emekçide alışkanlık haline getirilmesi için kat fazla gayret sarfedilmelidir. Beden eğitiminin insanın her yönden gelişmesindeki rolü, imkân ve önemi küçümsenmemeli, geçmişin kalıntısı olan bu gibi anlayışlar bertaraf

edilmelidir. Beden eğitimi ve sporun halkın her yönlü bedeni gelişmesinde, sağlığının kuvvetlendirilmesinde, iş kabiliyetinin artırılmasında, insan ömrünün uzatılmasında-ki imkânlarını gözönünde bulundurmak suretiyle, sosyalist toplum, sosyalizm ve komünizm kuruculuğuna beden kültürü ve sporun verdiği bütün imkânlardan geniş ölçüde faydalanmalıdır.

4. Beden Eğitiminin Biçim, Yöntem ve Faktörleri

Somut şartlara, insanların yaş, cinsiyet ve sağlık durumlarına, hazırlık derecelerine, mesleklerine v.s. ye göre beden eğitiminin türlü türlü biçim ve yöntemlerinden geniş ölçüde faydalanmak mümkündür. Beden eğitiminin en önemli kolları şunlardır: cimnastik, atletizm, spor oyunları, ski, kanki sporu, turizm, yüzme v. s.

Cimnastik, beden eğitiminin en yaygın kollarından biridir. Cimnastik hareketleriyle, her şeyden önce adaleler, adale grupları geliştirilir. Birçok cimnastik biçimleri, hiç bir alet ve cihaza ihtiyaç duyulmadan her yerde yapılabilir. Cimnastik hareketleri hem bütün organları içine alabilir, hem de ayrı ayrı adalelere uygulanabilir. Fakat âletle ve yerde yapılan cimnastikler, bütün organizmi içine alırlar. Bu yüzden, cimnastik, en küçük yaştan en geçkin yaşa kadar, sağlık durumları türlü türlü olan herkese faydalıdır. Kitlesele olarak yapılacak sabah cimnastikleri, insanları, özellikle çocuk ve gençleri sabah mahmurluğundan kurtarıp dinçleştirir ve iş yeteneklerini artırır. Emek sürecinde, yorgunluk başladığı ve emek verimliliğinde bir azalma görüldüğü zamanlarda yapılan üretim cimnastiği gittikçe uygun bir hal almaktadır. Üretim cimnastiği çalışma yeteneğini yükseltmekte, yorgunluğu gidermektedir.

Okullardaki beden eğitiminde cimnastikten geniş ölçüde faydalanılmaktadır. Çünkü cimnastik, genç kuşağın bedenlerinin gelişmesinde, sağlık durumlarının kuvvetlenmesinde, hareket alışkanlıklarının uyum sağlayıp zengin-

leştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bel kemikleri eğrilen çocuklara uygulanan cimmastik hareketlerinden faydalı sonuçlar alınmaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonra bazı hastalıkların tedavisinde, kazaya uğrayan insanların çalışma yeteneklerinin düzeltilmesinde komple cimmastik hareketleri geniş ölçüde uygulanmaya başlamıştır.

Cimmastik hareketleri, biçim tempo ve sürekliliğine göre, sinir sistemine, kol ve bacaklara, özellikle adale, solunum ve kan dolaşımı sistemlerine olumlu tesir yapar.

Hafif atletizm, yürüyüş, koşu, sıçrama, atlama, bir şey fırlatma gibi tabii insan hareketlerini kapsar. Kısa ve orta mesafe koşuları başta olmak üzere bazı atletik uğraşlar, organizmin en hayati sitemleri kalb-damar, solunum v. s.) üzerinde azami tesirler yaratır, sürat, kuvvet ve dayanıklılık gibi bedeni özellikler geliştirir. Her türlü yürüyüş biçimleri her yaşta, özellikle ihtiyarlama devresinde ve bazı hastalıkların tedavisinde gayet faydalıdır.

Spor oyunları, belirli kurallara uyularak yapıldığı için her oyuncuya kişisel tesislerin belirlemek güçtür. Bu yüzden ihtiyarlık çağındaki insanlarla hastalara tevsiye edilmez. Spor oyunlarında hareketler son derecede çeşitlidir. Oyuncunun, çeşitli durumlara göre derhal kararlar verebilmek, çeşitli şartlara en uygun hareketi yapabilmek alışkanlıklarına sahip olması lâzımdır. Spor oyunları, çeviklik, kuvvet, dayanıklılık, zekâ kıvraklığı özelliklerinin geliştirilmesine yardım ederler. En önemli hayati sistemler üzerine çeşitli tesirleri vardır.

Turizm, kolektif fizikkültür şeklidir. Bulgaristan da git-gide gelişmekte, özellikle şehir halkının sağlığını kuvvetlendirmesinde olumlu bir rol oynamaktadır. Organizmin çeşitli sistemleri üzerindeki tesirleri çeşitli olmakta, özellikle kalb-damar, solunum sistemleri üzerine iyi tesirler yapmakta, vücudun çelikleşmesine yardım etmektedir.

Güzel manzaralı tabiat köşelerine, ormanlara yapılan turistik geziler, sinir sistemini kuvvetlendirir, mutluluk

yaratır. Ormanların yaz, kış güzel manzaraları, temiz hava, gergin sinirleri sakinleştirir, sıkıntıyı dağıtıp hoş duygular uyandırır, hayatı sevdirebilir, insanı aktif yaratıcılık faaliyeti için dinçleştirir. Tabiat güzellikleri, estetik duyguları yükseltir, böylece estetik eğitime yardım eder.

Ski sporu, alpinizm, yüzme sporu ve beden eğitiminin diğer spor kolları bedensel gelişmeye, organizmin çalışmaya imkânlarına, sinir sistemine ve psikolojiye türlü türlü ve faydalı tesir yaparlar.

Sosyalizm yolundaki gelişme sırasında, beden kültürü ve spor emekçilerin ruhsal ve bedensel çalışma yeteneklerinin yükseltilmesinde, sosyalizm ve komünizme her yönden gelişmiş, aktif kurucular yetiştirilmesinde gittikçe daha fazla rol oynamaktadır. Beden kültürü ve sporun kitleleştirilmesi ve fizikkültür kolektiflerinin örgüt şekillerinin gitgide mükemmelleştirilmesi, sosyalist demokrasinin gelişmesine, sosyalizm ve komünizm kurucusu yeni insanın yetiştirilmesine yardım etmektedir.

Beden kültürünün rolü, sosyalizm kuruculuğu ilerledikçe, özellikle komünizm toplumunda çok daha fazla artacaktır. Çünkü sosyalizm ve komünizm kuruculuğu, yüksek bilince ve manevi niteliklere sahip komünizm ahlâkını benimsemiş, bedeni sağlam ve mükemmel her yönden gelişmiş yeni insanların yetiştirilmesine sıkı sıkıya bağlıdır. Böylece insanların yetiştirilmesinde beden kültürü de önemli bir rol oynamaktadır. İşte bu yüzden onun rolü günden güne artacaktır.

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ BÖLÜM	EMEKCİLERİN AHLAK EĞİTİMİ	5
1.	Toplumsal Bilincin Bir Biçimi Olarak Ahlak	5
2.	Komünist Ahlakı Nedir	12
3.	Ahlak Eğitimi ve Komünizm kuruculuğundaki rolü	17
4.	Sosyalizm ve Komünizm Kurucularının Ahlak Eğitimi Faktörleri, Araç ve Yöntemleri	23
İKİNCİ BÖLÜM	GÖREV DÜRÜSTLÜK VE DOĞRULUK, İÇTENLİK VE ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK BİLİNCİ EĞİTİMİ	32
1.	Görev Nedir ve İnsanların Bilinçlerinde Nasıl Şekillenir	
2.	Dürüstlük ve Doğruluk, İçtenlik ve Alçak Gönüllük Nedir, Nasıl Eğitilir	50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	ATEİZM EĞİTİMİ	72
1.	Din, Ateizm ve Ateizm Eğitimi	
2.	Ateizm Eğitimi Özellikleri ve Ödevleri	
3.	Ateizm Eğitiminin Özellikleri	
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	BEDEN EĞİTİMİ	106
1.	Beden Eğitimi Nedir	106
2.	İnsanın Her Yönden Geliştirilmesinde Beden Eğitiminin Rolü	110
3.	İnsanın Günlük Rejiminde Beden Eğitiminin Rolü	110
4.	Beden Eğitiminin Biçim Yöntem ve Faktörleri	123

mois semof/geno tsonkof
nikolay mizof/hristo vasilef

marksist ahlak

ders kitabı 6

Fiatı 25 TL.

kızılırmak